

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Sınıf Eğitimi Programı

NEWBERY ÖDÜLLÜ ÇOCUK KİTAPLARI ÜZERİNE BETİMSEL BİR ANALİZ

Aycan KAŞIK

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2026

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En İyiyeye...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Sınıf Eğitimi Programı

NEWBERY ÖDÜLLÜ ÇOCUK KİTAPLARI ÜZERİNE BETİMSEL BİR ANALİZ

A DESCRIPTIVE ANALYSIS ON NEWBERY AWARD – WINNING CHILDREN'S BOOKS

Ayca KAKIK

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2026

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Aycan KAŞIK'ın hazırladığı “Newbery Ödüllü Çocuk Kitapları Üzerine Betimsel Bir Analiz” başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından **Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Prof. Dr. Mehmet Akif SÖZER	İmza
--------------	--------------------------------	------

Jüri Üyesi (Danışman)	Prof. Dr. Hakan DEDEOĞLU	İmza
-----------------------	--------------------------	------

Jüri Üyesi	Prof. Dr. Serkan ÇELİK	İmza
------------	------------------------	------

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından 21/04/2026 tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunca /..... /..... tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail Hakkı MİRİCİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Öz

Araştırmada, 2015-2025 yılları arasında Amerikan Kütüphane Derneği (American Library Association [ALA]) tarafından Newbery Madalyası ile ödüllendirilen 11 çocuk kitabının içerik özellikleri incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemi kapsamında doküman incelemesi deseniyle yürütülen çalışmada ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kitaplar; tür, karakter, olay örgüsü, zaman ve mekân, bakış açısı, üslup ve ton ile tema başlıklarından oluşan yedi boyutlu bir içerik özellikleri çerçevesinde betimsel içerik analiziyle çözümlenmiştir. Analizlerde ayrıca We Need Diverse Books (WNDB) sosyal medya hareketinin yansımaları da bir değerlendirme boyutu olarak ele alınmıştır. Geliştirilen betimsel analiz çerçevesi üç alan uzmanının görüşleriyle son biçimini almıştır. Bulgular, incelenen eserlerde çağdaş kurgunun baskın tür olarak öne çıktığını ve tüm kitaplarda ana karakterlerin psikolojik, duygusal veya ahlaki bir dönüşüm geçirdiğini göstermiştir. Olay örgüsünde kronolojik ve ilerleyici bir yapı tercih edilmiştir; zaman ve mekân büyük ölçüde bütünleşik bir işlev üstlenmiştir. Bakış açısında çeşitlilik gözlenmiştir; üslup ve tonda didaktik söylemden kaçınıldığı saptanmıştır. Tema açısından büyüme, kimlik arayışı, kültürel miras, dayanışma ve kayıp gibi gizli temaların baskın olduğu belirlenmiştir. WNDB boyutunda etnik çeşitlilik, engellilik temsili ve sosyoekonomik farklılıklar görünür biçimde yer alırken cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliğinin doğrudan işlenmediği dikkat çekmiştir. Bu bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Newbery Madalyası kazanan kitapların edebi niteliklerinin yanı sıra çeşitlilik ve temsil gibi dönemin sosyokültürel dinamiklerini de belirgin biçimde yansıttığı görülmüştür.

Anahtar sözcükler: çocuk edebiyatı, ödüllü çocuk kitapları, Newbery Madalyası, We Need Diverse Books, betimsel içerik analizi

Abstract

In this study, the content characteristics of 11 children's books awarded the Newbery Medal by the American Library Association (ALA) between 2015 and 2025 were examined. The study was conducted using the document analysis design within the qualitative research methodology, and criterion sampling was employed. The books were analyzed through descriptive content analysis based on a seven-dimensional content characteristics framework comprising genre, character, plot, setting, point of view, style and tone, and theme. The reflections of the We Need Diverse Books (WNDB) social media movement were also incorporated as an additional evaluative dimension. The descriptive analysis framework developed for the study was finalized with the input of three field experts. The findings revealed that contemporary realistic fiction emerged as the dominant genre and that all main characters underwent a psychological, emotional, or moral transformation. A chronological and progressive plot structure was preferred, while setting largely served an integral function. Diversity was observed in point of view, and an avoidance of didactic discourse was identified in style and tone. In terms of theme, implicit themes such as growth, the search for identity, cultural heritage, solidarity, and loss were found to be prevalent. Regarding the WNDB dimension, ethnic diversity, disability representation, and socioeconomic differences were visibly present, whereas, notably, sexual orientation and gender identity were not directly addressed. Considered as a whole, the findings indicate that the awarded books, in addition to their literary qualities, also markedly reflect the period's sociocultural dynamics, such as diversity and representation.

Keywords: children's literature, award-winning children's books, Newbery Medal, We Need Diverse Books, descriptive content analysis

Teşekkür

Çocuk edebiyatına ilişkin hayallerimde beni daima cesaretlendiren ve bu alandaki vizyonu bana yol gösteren değerli danışman hocam Prof. Dr. Hakan DEDEOĞLU'na teşekkür ederim. Tez jürimde yer almayı kabul ederek değerlendirmelerini benimle paylaşan hocalarım sayın Prof. Dr. Serkan ÇELİK'e ve sayın Prof. Dr. Mehmet Akif SÖZER'e teşekkür ederim. Ayrıca bugüne kadar gelişimime destek olan tüm öğretmenlerime ve hocalarıma teşekkür ederim.

Akademik yolculuğumun bu döneminde bilgi ve deneyimlerini cömertçe paylaşan çalışma arkadaşım Ömer Faruk TAMUL'a, süreci birlikte deneyimlediğim arkadaşlarım Yağmur AKOVA KIR ve Ecem ASLAN'a teşekkür ederim. Güler yüzü ve desteğiyle yüklerimi hafifleten arkadaşım Emel DURMAZ'a teşekkür ederim. Motivasyonumu korumamda büyük bir payı olan, hayata dair pek çok şeyi paylaştığım arkadaşım İrem ÇELİK'e teşekkür ederim. İlkokul sıralarından bugüne yaşantıma neşe katan, bana beni hatırlatan arkadaşım Süeda SÜTÇÜ'ye teşekkür ederim.

Bugün olduğum kişi olmamda en büyük paya sahip olan, duruşunu ve insanlığını örnek aldığım biricik babam Ahmet KAŞIK'a; pek çok sağlık problemiyle boğuştuğumuz günlerde bile pozitif ve yapıcı enerjisini koruyan, her koşulda yanımda olduğunu hissettiğim güzel annem Dilek Zekiye KAŞIK'a; varlığıyla güç bulduğum sevgili abim Yusuf Erdem KAŞIK'a teşekkür ederim.

Her aşamasını büyük bir keyifle yürüttüğüm bu tez çalışmasında incelenen çocuk kitaplarının yazarlarına ve her gün daha özgün, daha nitelikli, daha kapsayıcı üretimlerle edebiyat alanını besleyen tüm yazarlara teşekkür ederim.

Tüm seslerin görünürlük kazandığı bir dünya ve buna eşlik eden bir edebiyat düşüyle...

Aycan KAŞIK

Anlatının iyileştirici ve dönüştürücü gücüne inanan herkese

İçindekiler

Kabul ve Onay.....	ii
Öz.....	iii
Abstract	iv
Teşekkür.....	v
Tablolar Dizini.....	ix
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini	x
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
Araştırma Problemi	5
Sayıltılar	5
Sınırlılıklar	6
Tanımlar	6
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	8
Çocuk Edebiyatı	8
Çocuk Kitaplarının İçerik Özellikleri	11
Newbery Madalyası.....	47
We Need Diverse Book (WNDB).....	51
İlgili Araştırmalar	53
Bölüm 3 Yöntem.....	64
Araştırmanın Türü	64
Araştırmanın Çalışma Materyalleri	64
Veri Toplama Süreci.....	68
Verilerin Analizi	69
Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği.....	69
Bölüm 4 Bulgular, Tartışma ve Yorumlar.....	71

Bulgular.....	71
Tartışma ve Yorumlar.....	103
Bölüm 5 Sonuç ve Öneriler.....	111
Kaynaklar	114
EK-A: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma Etik Kurulu Onay Bildirimi	127
EK-B: Etik Beyanı.....	128
EK-C: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallık Raporu	129
EK-Ç: Thesis/Dissertation Originality Report.....	130
EK-D: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı.....	131

Tablolar Dizini

Tablo 1 <i>Newbery Ödüllü Çocuk Kitaplarının Künye Bilgileri (2015 – 2025)</i>	64
Tablo 2 <i>Araştırmanın Betimsel Analiz Çerçevesi</i>	65
Tablo 3 <i>Araştırma Problemlerine Uygun Bulgular Tablosu</i>	71

Simgeler ve Ksaltmalar Dizini

ALA: American Library Association (Amerikan Kütüphane Derneği)

ALSC: Association for Library Service to Children (Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmeti Derneği)

WNDB: We Need Diverse Books

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, araştırma problemi ve alt problemler, sınırlılıklar, sayıltılar ve tanımlar yer almaktadır.

Problem Durumu

Modern sonrası dönemde çocuk edebiyatı yalnızca çocuklara yönelik eğitici ya da eğlendirici metinlerin üretildiği bir alan olmaktan çıkarak yetişkin edebiyatıyla eşdeğer düzeyde kabul görmektedir. Bu kabulün temelinde tıpkı yetişkin edebiyatında olduğu gibi estetik ve eleştirel nitelikler taşıyan, özgün anlatım biçimleri ve çok katmanlı anlam yapısıyla edebiyatın genel bütünlüğü içinde yer alan bağımsız bir edebî disiplin olarak ele alınması gösterilebilir (Grenby, 2008; Hunt,1992; Turanalp, 2025). Bu dönüşüm, çocuğu edilgen bir konumdan çıkararak anlam kurma sürecinde etkin bir özne olarak ele alan çağdaş yaklaşımların da önünü açmaktadır (Tondreau, 2024). Bu bağlamda çocuk edebiyatı, belirli yaş aralıklarıyla sınırlanan bir okuma alanı olmanın ötesinde çocukların bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişimlerini destekleyen çok yönlü bir kültürel alan olarak ele alınmaktadır. Geniş kapsamıyla çocuk edebiyatı,

“Çocukluk dönemi içinde bulunan bireyler için özel olarak içselleştirilerek yazılan; çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal ve dilsel gelişimini göz önünde bulunduran; çocuğun yeteneklerinin açığa çıkmasına yardımcı olan; geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağlantı kuran; kültürel mirasa sahip çıkarak onun genç nesillere aktarılmasında işlevsel olan; amaçlı, disiplinler arası ve çağın değerlerini barındıran; bunu yaparken okunduğunda farkındalık yaratarak sağlam bir estetik duygusunun oluşmasına katkıda bulunan edebi bir türdür.” (Tüfekçi Can, 2014, s. 9)

şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımda vurgulanan gelişimsel, kültürel ve estetik boyutlar, çocuk edebiyatının incelenmesinde içerik çözümlemesine dayalı yaklaşımların önemini göstermektedir. Alandaki tartışmaların kuramsal zemininin netleştirilebilmesi için ise bu

edebî alanın somut yansıması olan “çocuk kitapları (children’s books)” kavramının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Çocuk kitapları, biçim ve içerik bakımından çocuğun gelişimsel özelliklerine, dilsel yeterliğine ve estetik duyarlılığına uygun biçimde oluşturulan yazılı ya da görsel edebî ürünler olarak tanımlanmaktadır (Çer, 2014; Gönen vd., 2011; Sever, 2012; Yalçın ve Aytaş, 2005).

Çocuklara kitapları, dil gelişimini desteklerken hayal gücünü, yaratıcılığı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştiren bir öğrenme ortamı oluşturmaktadır (Qadir, 2025; Tür ve Turla, 1999; Mol vd., 2008). Bu süreç çocuğun düşünme biçimini, değer sistemini, duygudaşlık ve öz farkındalık becerilerini biçimlendiren bir işlev üstlenmektedir (Rosenblatt, 1994; Mar, Oatley ve Peterson, 2009; Kanmaz ve Aslan, 2022). Çocuk kitapları bu yönüyle eğitsel işlevinin ötesinde çocuğun toplumsal yaşama katılımını kolaylaştıran kültürel bir araç olarak değerlendirilebilir. Ancak çocuğun merkezde olduğu bu edebi türün yetişkinler tarafından üretilmesi ve bu nedenle yetişkinlerin çocukluk algılarını yansıttığı gözardı edilmemelidir. Çocukların kendileri ve çevreleri hakkındaki anlamlandırma süreçleri büyük ölçüde okudukları metinlere dayandığından karşılaştıkları bu kitapların dünyayı algılama biçimlerini doğrudan etkilediği söylenebilir. Çocuk kitaplarının yapısal, tematik ve temsil boyutlarının sistematik biçimde incelenmesi, bu etkinin niteliğini anlamada temel bir gereklilik hâline gelmektedir (Lukens vd., 2016; Botelho ve Rudman, 2009). Çocuk edebiyatındaki tematik, estetik ve temsil odaklı eğilimlerin anlaşılabilmesi için hangi ölçütlere göre değerlendirildiği ve hangi eserlerin ödül organizasyonlarıyla öne çıkarıldığına ilişkin incelemeler oldukça önemlidir (Young vd., 2019).

Çocuk edebiyatı alanında verilen ödüller, eserlerin görünürlüğünü artırarak edebî üretimin yönünü belirleyen temel araçlar olarak öne çıkmaktadır (Jenkins, 1996; Joels, 1999). Bu etki, ödüllü kitapların yayınevleri tarafından daha yoğun tanıtılması ve kütüphaneciler, eğitimciler ile ebeveynler tarafından nitelikli ürünler olarak öncelikli biçimde tercih edilmeleri sonucunda pazar üzerinde belirgin bir yönlendiricilik kazanmasından kaynaklanmaktadır (Adam ve Byrne, 2024; Marcus, 2007). Ödüllendirme pratikleri bu

yönüyle yalnızca dolaşımı etkilememekte; çocukların metinlerden anlam çıkarma süreçlerini besleyen estetik ve temsil normlarının oluşumuna da katkı sağlamaktadır (Crisp vd., 2016; Kidd, 2007). Bu bağlamda 1922'den bu yana Amerikan Kütüphane Derneği (American Library Association [ALA]) tarafından verilen Newbery Ödülü, çocuk edebiyatında tematik, estetik ve sosyokültürel eğilimlerin belirginleşmesine yön veren en köklü yapılar arasında yer almaktadır (Kidd, 2007; Marcus, 2007). Newbery'nin sağladığı bu yönlendirme, nitelikli eserlerin dolaşıma girişini hızlandırmanın yanı sıra belirli anlatım biçimlerinin, temaların ve temsil modellerinin alanda meşruiyet kazanmasına da olanak tanımaktadır (Crisp vd., 2016; Kidd, 2007; Koss ve Paciga, 2020). Edebiyatın bireye duyma, düşünme ve eyleme ilişkin çok yönlü deneyimler kazandıran estetik bir etkinlik olduğu düşünüldüğünde, ödüllü metinlerin bu kuramsal çerçeveye uygun bütünlüklü yazınsal bileşenler taşıması beklenmektedir (Nussbaum, 1997; Rosenblatt, 1994). Nitekim ödül süreçleri aracılığıyla çocuk kitaplarında temsil edilen değerler, kültürel çeşitlilik, dilsel özen ve anlatım derinliği gibi unsurlar görünür hâle gelmekte; böylece çocuk okura sunulan temaların, değerlerin ve anlatım biçimlerinin çeşitliliğini yansıtan evrensel göstergeler ortaya çıkmaktadır (Chung, Paciga ve Koss, 2025).

Temsiliyet noktasında 2014 yılında Amerika'da ortaya çıkan We Need Diverse Books (WNDB) hareketi, çocuk edebiyatında "çeşitlilik (diversity)" kavramını odağa alan ve kavrama yönelik farkındalığı artıran önemli bir girişim olarak öne çıkmaktadır (Mabbott, 2017). WNDB, çocuk kitaplarında etnik ve kültürel çeşitliliğin yanı sıra engellilik, sosyoekonomik koşullar, dini inançlar, dilsel ve ailevi farklılıklar ile toplumsal cinsiyet kimliği gibi temsillerin çocuk edebiyatında yer almasını savunmaktadır (Mabbott, 2017; We Need Diverse Books, 2016). Ödül süreçleri ve çeşitlilik odaklı girişimler birlikte düşünüldüğünde çocuk edebiyatının yalnızca estetik bir alan değil aynı zamanda kültürel çoğulculuğu yansıtan dinamik ve kapsayıcı bir yapı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ödüllü çocuk edebiyatına ilişkin araştırmaların önemli bir bölümü, eserlerin eğitsel işlevleri, biçim ve içerik özelliklerine yönelik incelemelere odaklanmaktadır (Aktaş Kubal,

2019; Aydın, 2019; Çer, 2014; Gökmen, 2017; Kanat Soysal, 2018; Koss ve Paciga, 2020). Buna karşılık edebî metinlerin yapısal özellikleri ile toplumsal temsil boyutlarını birlikte ele alan çalışmaların da mevcut olduğu ancak bu yaklaşımın literatürde daha sınırlı temsil edildiği görülmekte ve çocuk edebiyatı araştırmacıları tarafından da ifade edilmektedir (Botelho ve Rudman, 2009; Crisp vd., 2016; Şener, 2018; Ünelöz, 2017). Ödül süreçlerinin çocuk edebiyatında estetik yaklaşımların, anlatım biçimlerinin ve kültürel eğilimlerin belirlenmesinde etkili bir rol oynadığı dikkate alındığında ödüllü çocuk kitaplarının içerik özelliklerini bu unsurlar doğrultusunda inceleyen araştırmaların alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma, çocuk edebiyatı alanında saygın bir uluslararası ödül olan Newbery Madalyası kapsamında 2015-2025 yılları arasında ödüllendirilen çocuk kitaplarını edebi unsurlar ve WNDB hareketliliği doğrultusunda çözümleyerek içerik yönelimlerini betimlemektedir. Ayrıca ödül süreçlerinin metinlerin içerik yapısı ile çeşitlilik boyutuyla ilişkisini değerlendirerek çocuk edebiyatı literatürüne betimsel düzeyde katkı sunmayı hedeflemektedir. Araştırmanın problem durumu, söz konusu ödüllü çocuk kitaplarının tür, karakter, olay örgüsü, zaman ve mekân, bakış açısı, üslup ve ton, tema olmak üzere içerik özelliklerini ve WNDB hareketinin bu kitaplardaki yansımalarını incelemektir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, Newbery ödüllü çocuk kitaplarının edebi yapı unsurlarını betimsel içerik analizi çerçevesinde sistematik olarak çözümlemek ve WNDB hareketinin temsil ve kapsayıcılık ilkelerinin bu kitaplarda hangi düzeyde görünür kılındığını ortaya koymaktır.

Araştırma, ödüllü çocuk kitaplarının içerik yapısını sistematik biçimde ele alarak çocuk edebiyatında ödül süreçlerine ve çeşitlilik anlayışına ilişkin bütüncül bir bakış sunmasıyla önem taşımaktadır. Araştırma, çocuk edebiyatında içerik çözümlemesine dayalı çalışmalara yöntemsel bir çerçeve sunabileceği gibi çocuk kitaplarının değerlendirilmesinde

kullanılan ölçütlerin sorgulanmasına ve tartışılmasına da alan açabilir. Bu yönüyle çalışmanın, çocuk edebiyatı alanındaki eğilimlerin izlenmesine, değerlendirme süreçlerinin nesnel temellere dayandırılmasına ve çocuk edebiyatı araştırmalarına katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırma Problemi

Araştırmanın problem cümlesi “2015-2025 yılları arasında Newbery ödülü alan çocuk kitaplarının içerik özellikleri ve WNDB hareketinin bu eserlerdeki yansımaları nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

Alt Problemler

Araştırmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Newbery ödüllü çocuk kitaplarının tür özellikleri nelerdir?
2. Newbery ödüllü çocuk kitaplarının karakter özellikleri nelerdir?
3. Newbery ödüllü çocuk kitaplarının olay örgüsü özellikleri nelerdir?
4. Newbery ödüllü çocuk kitaplarının zaman ve mekân özellikleri nelerdir?
5. Newbery ödüllü çocuk kitaplarının bakış açısı özellikleri nelerdir?
6. Newbery ödüllü çocuk kitaplarının üslup ve ton özellikleri nelerdir?
7. Newbery ödüllü çocuk kitaplarının tema özellikleri nelerdir?
8. Newbery ödüllü çocuk kitaplarında WNDB hareketinin yansımaları nelerdir?

Sayıtlılar

Araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla geliştirilen doküman analiz çerçevesi, üç farklı alan uzmanının incelemesine sunulmuştur. Uzmanlardan gelen geri bildirimler doğrultusunda çerçeve üzerinde gerekli düzenlemeler yapılarak yöntemsel tutarlılık sağlanmıştır. Bu süreçte, uzmanların yetkinliklerine ve sağladıkları dönütlerin

nesnelliğine dayalı olarak analiz çerçevesinin araştırmının amacına hizmet eden geçerli ve güvenilir bir araç olduğu varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma, 2015-2025 yılları arasında Amerikan Kütüphaneciler Derneği (American Library Association [ALA]) tarafından Newbery Madalyası ile ödüllendirilen 11 çocuk kitabının araştırmacı tarafından geliştirilen Betimsel Analiz Çerçevesi (Tablo 2) kapsamında betimsel incelemesiyle sınırlıdır.

Tanımlar

Çocuk: On dört yaşına kadar olan kişilere denir (Association for Library Service to Children [ALSC], 2019).

Çocuk Edebiyatı: “Çocukluk dönemi içinde bulunan bireyler için özel olarak içselleştirilerek yazılan; çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal ve dilsel gelişimini göz önünde bulunduran; çocuğun yeteneklerinin açığa çıkmasına yardımcı olan; geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağlantı kuran; kültürel mirasa sahip çıkarak onun genç nesillere aktarılmasında işlevsel olan; amaçlı, disiplinler arası ve çağın değerlerini barındıran; bunu yaparken okunduğunda farkındalık yaratarak sağlam bir estetik duygusunun oluşmasına katkıda bulunan edebi bir türdür.” (Tüfekçi Can, 2014, s. 9).

Newbery Madalyası: İngiliz çocuk yazarı John Newbery adına düzenlenen, Amerikan Kütüphaneciler Derneği (American Library Association, [ALA]) tarafından her yıl bir önceki yıl Amerika Birleşik Devletleri’nde yayımlanmış ve yazım dili İngilizce olan en seçkin çocuk kitabına verilen edebiyat ödülüdür. (Association for Library Service to Children [ALSC], 2019)

We Need Diverse Books (WNDB): 2014 yılında Amerika’daki BookCon kitap fuarında yazar çeşitliliği eksikliğine yönelik tepkiler sonucunda sosyal medyada #WeNeedDiverseBooks etiketiyle ortaya çıkan ve zamanla çocuk edebiyatında temsilde

eşitliliği savunma amacıyla kâr amacı gütmeyen bir kuruluşa dönüşen düşünsel bir harekettir (Hart, 2024; We Need Diverse Books, 2016.)

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırmanın kuramsal temelini oluşturan çocuk edebiyatı, çocuk kitaplarının içerik özellikleri, Newbery Madalyası, We Need Diverse Book (WNDB) başlıkları ve ilgili araştırmalar yer almaktadır.

Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatının kavramsal sınırlarının belirlenmesi, bu disiplinin çok boyutlu yapısı nedeniyle akademik literatürde tartışmalı bir konudur. Hunt (1994), bu alanı çocukların okuma eylemi gerçekleştirdiği yazınsal ürünler biçiminde tanımlarken, Şirin (2007), çocukların duygu ve düşünce evrenlerine seslenen, dilsel ve estetik kaygılarla biçimlenen yazınsal metinler olarak kavramsallaştırmaktadır. Sever (2013), çocuğun gelişimsel niteliklerini gözetken, dil ve anlatım açısından sanatsal özellik gösteren yazılı ve sözlü üretimler ifadesini tercih ederken Dilidüzgün (2020) ise çocuğun imgesel dünyasına, duygusal ve bilişsel ilerlemesine katkı sunan, estetik değer barındıran edebi yapıtlar şeklinde açıklamaktadır. Bu tanımsal çeşitlilik, çocuk edebiyatının pedagojik işlevinden estetik niteliğine, hedef kitle tanımından edebi özelliklerine uzanan geniş bir değerlendirme alanına sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Çocuk edebiyatı tanımlarındaki farklılaşma, alanın disiplinlerarası karakterinden ve teorik yaklaşım çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır. Nodelman ve Reimer (2003), çocuk edebiyatının pedagoji, psikoloji, sosyoloji ve edebi eleştiri gibi disiplinlerin kesişim alanında konumlandığını belirtmektedir. Eğitim merkezli perspektif çocuğun gelişimsel gereksinimlerini merkeze alırken edebi merkezli perspektif, metnin edebi özelliklerini ve estetik boyutunu vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra çocuk edebiyatının kim tarafından üretildiği (yetişkinler), kim için üretildiği (çocuklar) ve kim tarafından edinildiği (yetişkinler) arasındaki iktidar ilişkileri, tanım problematiğini derinleştirmektedir (Rose, 1984; Nodelman

ve Reimer, 2003). Bu durum, çocuk edebiyatının bağımsız bir edebi sınıflandırma mı yoksa pedagojik bir araçsallaştırma mı olduğu sorununun gündeme getirmektedir.

Bütün tartışma ve sorunlara rağmen güncel akademik ve edebi ortamda çocuk edebiyatına belirgin bir ilgi artışı yaşanmaktadır. Hunt ve Ray (1996), çocuk edebiyatı araştırmalarının 1970'lerden itibaren postmodern eleştiri, feminist kuram, postkolonyal perspektifler ve kültürel incelemeler gibi çağdaş teorik çerçevelerle etkileşim içine girdiğini göstermektedir. Türkiye'de çocuk edebiyatına yönelik akademik ilgi özellikle 2000'li yıllar sonrasında yükselerek Eğitim Bilimleri ile Türk Dili ve Edebiyatı disiplinleri arasında konum alan bir inceleme alanı olarak gelişim göstermektedir (Karatay, 2011). Bu durum, çocuk edebiyatının yalnızca pedagojik bir araç konumu olmaktan çıkarak estetik, kültürel ve ideolojik boyutları içeren geniş bir araştırma sahası olarak kabul görmesini sağlamıştır.

Çocuk edebiyatının dünya ölçeğindeki tarihsel gelişimine bakıldığında, bu alanın köklerinin 17. yüzyıl Avrupasına uzandığı tespit edilmektedir (O'Sullivan, 2021). John Locke'un *Some Thoughts Concerning Education* (1693) başlıklı çalışmasında çocukların eğlenerek öğrenmesi gerektiğini öne sürmesi, çocuğa yönelik yazının pedagojik zeminini oluşturmuştur (Grenby, 2008). Çocuk edebiyatının modern anlamdaki ortaya çıkışı ise 18. yüzyılda John Newbery'nin ticari olarak çocuklara yönelik yayınlar gerçekleştirmesi ile somutlaşmıştır (Carpenter, 2009). 19. yüzyıl, çocuk edebiyatının altın dönemi olarak nitelendirilmekte ve Lewis Carroll'un (1865) *Alice Harikalar Diyarında* (*Alice's Adventures in Wonderland*), Louisa May Alcott'un (1868) *Küçük Kadınlar* (*Little Women*), Mark Twain'in (1876) *Tom Sawyer'in Maceraları* (*The Adventures of Tom Sawyer*) gibi yapıtlar, didaktik hedeflerin ötesinde edebi değer barındıran metinler olarak bu yüzyılda öne çıkmaktadır. 20. yüzyıl boyunca çocuk edebiyatı; fantastik kurgu, gerçekçilik ve resimli kitap sanatı gibi farklı türlerde ilerlemiştir. Postmodern dönemde metinlerarasılık, oynusu anlatım, çoklu okuma olanaklarını ve sınır aşmaları (*crossover literature*) çocuk edebiyatının belirgin nitelikleri haline gelmiştir (Beckett, 2009). Bu gelişim süreci, çocuk edebiyatının estetik ve kültürel olarak zenginleşen bir alan olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye'de çocuk edebiyatının tarihsel seyri, Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla (1839) birlikte çocuğa yönelik yayıncılık anlayışının gelişmesi ve çocuk kitaplarına duyulan ilginin artmasıyla başlamıştır (Gönen, 2019). İlk Türk çocuk dergisi olan Mümeyyiz (1869), Batı tarzı eğitim anlayışının benimsendiği bir dönemde yayımlanmaya başlamıştır. Cumhuriyet dönemiyle birlikte çocuk edebiyatı, ulusal kimlik oluşumu ve modernleşme sürecinin bir bileşeni olarak ele alınmış; Türk Dil Kurumu'nun 1936'da başlattığı çeviri çalışmaları, Batı klasiklerinin Türkçeye aktarılmasını sağlamıştır (Gültekin, 2012). 1950-1970 döneminde Mahmut Yesari, Gülsen Dayıoğlu, Aziz Nesin gibi yazarlar öne çıkarken; 1980 sonrası dönemde yayıncılık sektörü genişlemiş ve çocuk kitaplarında artış gözlenmiştir (Alpöge, 1990). 2000'li yıllardan itibaren küreselleşme, çeviri edebiyatın yoğunluğu ve görsel öğelere verilen önemin artması Türk çocuk edebiyatını biçimlendiren temel dinamikler olmuştur (Dilidüzgün, 2020). Bu tarihsel süreç, Türkiye'de çocuk edebiyatının kültürel ve ideolojik dönüşümlerle paralel seyrettiğini göstermektedir.

Çocuk edebiyatının genel nitelikleri, bu alanın pedagojik işleviyle estetik kaygıları arasındaki gerilimi yansıtmaktadır. Wall (1991), çocuk edebiyatının "çifte hitap" (dual address) özelliğine dikkat çekerek metinlerin hem çocuk okura hem de kitabı edinen, okuyan veya değerlendiren yetişkin okura seslendiğini belirtmektedir. Bu görüş, çocuk edebiyatının sade, yalın ve öğretici olması gerektiği yönündeki yaygın varsayımın aksine karmaşık anlatı yapıları, çok katmanlı temalar ve gelişmiş dil kullanımına sahip olabileceğini savunmaktadır. Benzer şekilde Nikolajeva (2010), çocuk edebiyatının simgesel düşüncüyü teşvik ettiğini, metafor ve alegori kullanımıyla soyut kavramları somutlaştırdığını ifade etmektedir. Resimli çocuk kitaplarında görsel-metinsel etkileşim (iconotext), anlamın sadece sözcüklerden değil resim ve metnin birlikte oluşturduğu boşluktan da türediği bir okuma deneyimi sunmaktadır (Nikolajeva ve Scott, 2001). Bu durum çocuk edebiyatının bilgi aktarımı veya ahlaki telkin aracı olmaktan çıkarak metinlerdeki estetik, psikolojik ve felsefi boyutların belirgin hale geldiğini göstermektedir.

Çocuk edebiyatının estetik boyutu, eleştirel söylemin merkezinde konumlanmaktadır. Lesnik-Oberstein (1994), çocuk edebiyatı eleştirisinin uzun süre pedagojik değerlendirmelerle sınırlandırıldığını ancak postmodern ve yapısalcı yaklaşımların alanı edebi bir disiplin olarak yeniden konumlandığını öne sürmektedir. Lukens vd. (2016), çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatındaki karmaşıklık, tını, içgörü, zekâ ve sanatsallığı içerebileceğini ancak çift yüzlü doğası nedeniyle yetişkin edebiyatından ayrıldığını belirtmektedir. Örneğin Antoine de Saint-Exupéry'nin (1943) Küçük Prens (Le Petit Prince) başlıklı yapıtı, çocuklar için bir masal olarak ele alınırken yetişkinler için varoluşçu ve felsefi bir metin olarak değerlendirilebilir. Bu görüş, çocuk kitaplarında yaş sınırlandırmalarının yapay olduğu ve edebi eserlerin evrensel bir okur kitlesine seslendiği düşüncesini desteklemektedir.

Çocuk Kitaplarının İçerik Özellikleri

Çocuk edebiyatı; hedef kitlesinin gelişimsel özellikleri, bilişsel kapasiteleri ve duygusal ihtiyaçları göz önünde bulundurularak üretilen metinlerden oluşmaktadır (Norton, 2011). Bu metinlerin niteliği ve etkililiği, içerik özelliklerinin ne ölçüde bilinçli ve ustaca kullanıldığıyla doğrudan ilişkilidir (Tunnell vd., 2016). İçerik özellikleri, bir edebiyat metnini oluşturan yapısal, anlatısal ve dilsel unsurların bütününe ifade etmekte ve bu unsurlar metnin estetik değerini, eğitsel işlevini ve çocuk okuyucu üzerindeki etkisini belirlemektedir (Huck vd., 2004). Çocuk edebiyatı araştırmalarında içerik özelliklerinin sistematik analizi hem kuramsal çerçevenin oluşturulması hem de somut metinlerin eleştirel değerlendirilmesi açısından merkezi bir konuma sahiptir. Bu analizler, eserlerin çocukların gelişim düzeylerine uygunluğunu değerlendirmenin yanı sıra taşıdığı estetik ve sosyokültürel değerlerin ortaya konulmasına da olanak tanımaktadır.

İçerik özellikleri kavramı, edebiyat eleştirisinin temel kategorilerinden beslenmekte ancak çocuk edebiyatının özgül koşullarına göre şekillenmektedir (Hunt, 2000). Yetişkin edebiyatından farklı olarak gelişimsel pedagojinin ilkeleriyle yakından ilişkili olmalı ve

çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde yapılandırılmalıdır (Kiefer ve Tyson, 2022). Diğer bir ifadeyle içerik özelliklerinin analizi, gelişimsel uygunluk ilkesini merkeze alan bir yaklaşım benimsemelidir. Örneğin, küçük yaş grupları için yazılan metinlerde kronolojik olay örgüsü ve daha çok somut karakterler tercih edilmeliyken büyük yaş grupları için daha karmaşık anlatı yapıları ve soyut temalar kullanılmalıdır (Sipe, 2008). Çocuk edebiyatının ideolojik ve kültürel işlevleri göz önünde bulundurulduğunda içerik özelliklerinin toplumsal değerleri, normları ve temsilleri nasıl yansıttığı da kritik bir inceleme alanı oluşturmaktadır (Stephens, 1992). Bu çok boyutlu bakış açısı, eserlerin hem bireysel gelişime hem de toplumsal aktarım işlevlerine katkısının anlaşılmasını sağlamaktadır.

Metinlerinin içerik özellikleri, kültürel bağlamlara göre farklılık gösterebilmekte ve her kültürün kendine özgü anlatı gelenekleri, değer sistemleri ve estetik tercihleri içerik özelliklerinin şekillenmesinde belirleyici rol oynamaktadır (Bottigheimer, 2020). Kümmerling-Meibauer'e (2018) göre çocuk kitabının içeriği sadece ne anlatıldığı sorusuna değil aynı zamanda nasıl anlatıldığı ve bu anlatım biçiminin hedef kitle için neden uygun olduğu sorularına da yanıt verecek şekilde kurgulanmalıdır. Bu bağlamda içerik özellikleri, metnin anlatısal yapısını oluşturan tür, karakter, olay örgüsü, zaman ve mekân gibi temel unsurların yanı sıra bakış açısı, üslup ve ton gibi biçimsel tercihlerle ve metnin düşünsel derinliğini sağlayan tema gibi kavramsal boyutlarla ilgilidir. Her bir özellik, diğerleriyle organik bir bütünlük içinde çalışarak metnin genel niteliğini oluşturmakta ve eserin edebi dünyadaki yerini etkilemektedir.

Literatürde çocuk edebiyatının içerik özelliklerini sistematik olarak ele alan çeşitli kuramsal çerçeveler bulunmaktadır. Bu çerçeveler, farklı terminolojiler ve sınıflandırma sistemlerini kullanarak anlatı teorisinin ve edebiyat eleştirisinin kavramsal araçlarını çocuk edebiyatının özgül bağlamına uyarlamaktadır (Ewers, 2009). Metnin tür özelliklerine uygunluğu, karakter gelişiminin inandırıcılığı, olay örgüsünün tutarlılığı, zaman ve mekân kullanımının işlevselliği, bakış açısı seçiminin uygunluğu, üslup ve tonun hedef kitleye

uyarlanması ve tema işlemenin derinliği gibi kriterler, içerik özellikleri analizinin temel çıktıları kabul edilmektedir (Temple vd., 2018). Bu durum metinlerin estetik, etik ve pedagojik değerlerinin birlikte ele alınması gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Çocuk edebiyatına bu üçlü perspektif aracılığıyla yaklaşmak, çocuk kitaplarının çok yönlü değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır.

Lukens vd. (2016) tarafından kaleme alınan Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış (A Critical Handbook of Children's Literature) adlı eser, çocuk edebiyatının içerik özelliklerini kapsamlı ve sistematik bir biçimde ele alan temel kaynaklardan biridir. Bu eser, çocuk edebiyatının içerik özelliklerini tür, karakter, olay örgüsü, zaman ve mekân, bakış açısı, üslup ve ton ile tema olmak üzere yedi ana başlık altında incelemektedir. Sınıflandırma hem edebi metinlerin çözümlenmesinde kavramsal bir çerçeve sunmakta hem de çocuk edebiyatı metinlerinin değerlendirilmesinde uygulanabilir kriterler geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Lukens vd.'nin (2016) yaklaşımı, her bir içerik özelliğinin çocuk okuyucu üzerindeki etkilerini, gelişimsel uygunluğunu ve estetik işlevlerini tartışmaktadır. Bu çerçeve, çocuk edebiyatı alanında yapılan akademik araştırmalarda ve eğitim programlarında yaygın kullanılarak literatürde önemli bir referans noktası oluşturmaktadır (Kiefer ve Tyson, 2022). Söz konusu başlıklar altında içerik özelliklerinin detaylı bir incelemesi, çocuk edebiyatı alanında yapılacak metin analizleri için metodolojik bir örnek de oluşturmaktadır.

Tür

Edebiyat tarihinde tür kavramı, Aristoteles'in (2016/M.Ö.-335) eserine kadar uzanan köklü bir geleneğe sahiptir ve eserlerin biçimsel ve içeriksel özelliklerine göre kategorize edilmesini sağlayan temel bir sınıflandırma sistemidir. Tür, okuyucu beklentilerini şekillendiren, yazarların anlatı stratejilerini belirleyen ve eleştirmenlerin metinleri değerlendirmesinde kullandıkları temel bir çerçeve sunmaktadır (Fishelov, 1993). Çocuk edebiyatında tür sınıflandırması, 18. yüzyılda çocuklara yönelik edebiyatın ayrı bir alan olarak tanınmasıyla birlikte önem kazanmıştır (O'Sullivan, 2021). Erken dönem çocuk

edebiyatı büyük ölçüde didaktik metinler ve ahlaki öykülerle sınırlıyken zamanla farklı türlerin gelişmesi ve çeşitlenmesiyle birlikte çocuk edebiyatı zengin bir tür yelpazesine sahip olmuştur (Grenby, 2008). 19. yüzyılın ortalarından itibaren masal derlemeleri, macera romanları, okul hikâyeleri ve fantastik anlatılar gibi farklı türler ortaya çıkmış ve çocuk edebiyatının sınırları genişlemiştir (Reynolds, 2011). 20.yüzyılda çağdaş gerçekçi kurgu, tarihsel roman ve bilim kurgu gibi türler de çocuk edebiyatı repertuarına eklenmiş ve tür çeşitliliği daha da artmıştır (Nodelman ve Reimer, 2003).

Tür belirleme, metnin analizi ve değerlendirilmesi için bir başlangıç noktası sağlamaktadır çünkü her tür, kendine özgü beklentiler, gelenekler ve değerlendirme kriterleri yaratmaktadır. Lukens vd. (2016), çocuk edebiyatını geleneksel edebiyat, fantastik edebiyat, çağdaş kurgu ve tarihsel gerçekçilik olmak üzere dört ana tür kategorisi altında incelemektedir. Her bir tür, kendine özgü anlatı gelenekleri, konu tercihleri, karakter tipleri ve okuyucu beklentileri ile tanımlanmaktadır. Türler arasındaki ayrımlar net olsa da bazı eserler birden fazla türün özelliklerini taşıyarak baskın anlatı özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır. Tür aynı zamanda okuyucuların metinlerle kurdukları ilişkiyi etkilemektedir. Okuyucular belirli bir türe ait metinleri okurken o türün kurallarını ve konvansiyonlarını öğrenerek bu bilgiyi yeni metinleri anlamlandırmada kullanabilmektedir (Kümmerling-Meibauer, 2018). Dolayısıyla çocuk edebiyatında tür bilincinin çocukların eleştirel okuma becerilerini geliştirmelerine ve farklı anlatı yapılarını tanımalarına yardımcı olduğu söylenebilir (Sipe ve Pantaleo, 2008).

Farklı tür eserlerle tanışmayı sağlayan öğretmenler ve kütüphaneciler, çocukların okuma deneyimlerini zenginleştirmekte ve bireysel tercihlerini keşfetmelerine yardımcı olmaktadır (Temple vd., 2018). Tür çeşitliliği; çocukların farklı anlatı yapılarını, üslupları ve temaları deneyimlemelerine olanak tanıyarak okuryazarlık gelişimlerini desteklemektedir (Kiefer ve Tyson, 2022). Ayrıca tür bilgisi, çocukların metinlerarası bağlantılar kurmasını ve edebiyat hakkında eleştirel düşünmelerini de sağlamaktadır (Pantaleo, 2008).

Geleneksel Edebiyat. Lukens vd.'ne (2016) göre geleneksel edebiyat, sözlü anlatı geleneğinden yazılı forma geçen ve genellikle yazarı bilinmeyen, kolektif yaratım süreçlerinin ürünü olan anlatıları kapsamaktadır. Bu tür, çocuk edebiyatının eski ve evrensel bir kategorisidir; farklı kültürlerde benzer anlatı kalıpları ve temaların tekrarlanması, Jung'un (1969) kolektif bilinçdışı kavramıyla da ilişkilendirilmiştir. Geleneksel edebiyat kategorisinde masallar, halk öyküleri, mitler, destanlar, efsaneler ve fabllar yer almaktadır. Masallarda büyülu öğeler, dönüşümler ve mutlu sonlar ile karakterize edilmektedir. Grimm Kardeşler'in 19. yüzyılda derlediği masallar, bu türün yazılı forma geçişinde önemli bir dönüm noktası olmuştur (Zipes, 2012). Halk öyküleri belirli bir kültürün değerlerini, inançlarını ve dünya görüşünü yansıtan anlatılardır ve genellikle büyülu öğeler içermemektedir. Mitler, bir toplumun evrenin yaratılışı, tanrılar ve kahramanlar hakkındaki kutsal anlatılarıdır ve dini veya kozmolojik açıklamalar sunmaktadır. Destanlar, bir milletin tarihsel veya efsanevi kahramanlarının olağanüstü başarılarını yücelten uzun anlatılardır; İlyada, Odysseia ve Gılgamış Destanı gibi örnekler bu türün klasikleri arasında yer almaktadır. Efsaneler, gerçek tarihsel kişiler veya olaylar etrafında şekillenen ancak zamanla abartılı ve fantastik öğelerle zenginleşen anlatılardır. Fabllar ise genellikle hayvanların kişileştirildiği, açık bir ahlaki ders içeren kısa öykülerdir; Ezop Masalları bu türün en bilinen örnekleridir. Geleneksel edebiyatın temel özellikleri arasında arketipik karakterler, evrensel temalar, tekrarlayan kalıplar, sözlü anlatı geleneğinin izleri ve kültürel değerlerin aktarımı sayılmaktadır (Lukens vd., 2016). Karakterler, karmaşık psikolojik derinlikten ziyade tek bir özellik ile tanımlanmakta ve genellikle iyi-kötü karşıtlığı netlik kazanmaktadır. Kahramanlar cesur, erdemli ve saftır, kötüler ise tamamen kötülük içinde betimlenmektedir. Zaman ve mekân belirsiz ve evrenseldir: "bir zamanlar, uzak bir ülkede" ifadesi bu belirsizliği simgeleyerek anlatıya zamansız bir nitelik kazandırmaktadır. Sözlü anlatı geleneğinden gelen "minik minicik", "büyücük büyüçük" gibi tekrarlar ve "ve sonsuza dek mutlu yaşadılar" gibi kalıplaşmış ifadeler sıklıkla kullanılmaktadır. Geleneksel edebiyat metinlerinin çocuk edebiyatı kapsamında değerlendirilmesi hem kültürel aktarım işlevi hem de evrensel insan deneyimlerini sembolik düzeyde sunma kapasitesi nedeniyle (Frye, 1957). Bettelheim

(1976), masalların çocukların iç çatışmalarını sembolik düzeyde ele alarak psikososyal gelişimlerine katkıda bulunduğunu savunmaktadır. Geleneksel edebiyat; çocuklara arketipik rolleri, evrensel değerleri ve kültürel mirasları tanıtmaya önemlidir. Günümüzde geleneksel edebiyatın yeniden anlatımları ve çağdaş uyarlamaları, bu eski anlatıların güncel bağlamlarda nasıl dönüştürülebileceğini göstermekte ve kültürel sürekliliği sağlamaktadır (Stephens ve McCallum, 1998).

Fantastik Edebiyat. Lukens vd.'ne (2016) göre fantastik edebiyat; gerçek dünyada mümkün olmayan olayları, büyülü varlıkları, olağanüstü güçleri ve alternatif gerçeklikleri konu edinmektedir. Bu tür, çocuk edebiyatının yaygın ve sevilen kategorilerinden biridir çünkü çocukların doğal hayal güçleri ve büyülü düşünme eğilimleri ile uyumludur. Fantastik edebiyatın modern anlamda gelişimi, 19. yüzyılın sonlarında Lewis Carroll'ın (1865) *Alice Harikalar Diyarında* (*Alice's Adventures in Wonderland*) ve George MacDonald'ın (1871) *"At the Back of the North Wind"* gibi eserleriyle başlamıştır. Fantastik edebiyatın ayırt edici özelliği, yaratılan hayali dünyanın kendi iç tutarlılığı ve mantığıdır. Tolkien (1947), ikincil dünya (secondary world) kavramını tanımlarken fantastik anlatıların kendi içinde tutarlı kurallar sistemi oluşturması gerektiğini vurgulamaktadır. Yazar, gerçekliğin sınırlarını aşsa bile yarattığı fantastik evrende tutarlı kurallar ve mantıksal bağlantılar oluşturmalıdır; bu tutarlılık, okuyucunun inançsızlığı askıya almasını (suspension of disbelief) sağlamaktadır. Fantastik türde karakterler; büyülü varlıklar, periler, ejderhalar, büyücüler, devler olabileceği gibi sıradan insanlar da olabilmektedir. Karakterler olağanüstü durumlarla karşılaşarak genellikle kahramanlık yolculuğuna çıkmaktadır. Zaman ve mekân tamamen hayali evrenler veya gerçek dünya ile fantastik dünyanın kesiştiği alanlar olabilmektedir. Portal fantezilerinde ise karakterler, gündelik dünyadan büyülü dünyaya geçiş yapmaktadır. Fantastik edebiyat, çocuğun hayal gücünü beslerken genellikle gerçek dünya sorunlarını metaforik düzeyde ele alarak derin felsefi soruları sembolik anlatılar aracılığıyla keşfetmektedir. Le Guin (1979), fantastik edebiyatın okuyucusunu "gerçekliğin ötesine geçerek gerçeğe ulaştırdığını" belirterek bu türün metaforik gücünü vurgulamaktadır.

Fantastik anlatılar; iyi ve kötü arasındaki mücadeleyi, kimlik arayışını, cesaret ve fedakarlığı, iktidar ve sorumluluğu gibi evrensel temaları işlerken çocuklara ahlaki düşünme ve değer sistemleri geliştirme fırsatı sunmaktadır. Günümüz fantastik çocuk edebiyatında ise geleneksel fantezi unsurları çağdaş sosyal sorunlarla harmanlanmakta ve çeşitlilik, kapsayıcılık, çevrecilik gibi modern temalar fantastik dünyalarda işlenmektedir (Mendlesohn, 2008).

Çağdaş Kurgu. Lukens vd.'ne (2016) göre çağdaş kurgu, çocukların güncel yaşamda karşılaşılabilecekleri gerçekçi durumları, karakterleri ve problemleri ele almaktadır. Bu tür, 20. yüzyılın ortalarından itibaren çocuk edebiyatında önemli bir yer edinmiş ve özellikle 1960'lardan sonra çocukların yaşamlarındaki gerçek sorunları aile çatışmaları, boşanma, ölüm, kimlik arayışı, yoksulluk, ırkçılık açıkça ele alan eserler yayımlanmaya başlamıştır. Çağdaş kurgunun gelişiminde Louise Fitzhugh'un "Harriet the Spy" (1964), Judy Blume'un "Are You There God? It's Me, Margaret" (1970) ve Katherine Paterson'un "Bridge to Terabithia" (1977) gibi öncü eserler belirleyici rol oynamıştır. Bu tür; aile ilişkileri, arkadaşlık, okul yaşamı, kimlik arayışı, kayıp ve yas, sosyal sorunlar, büyüme ve olgunlaşma, zorbalık, göç deneyimi, cinsel kimlik keşfi gibi çocuğun kendi deneyim dünyasını yansıtan konuları işlemektedir. Çağdaş kurgunun temel özelliği, anlatılan olayların çağdaş bir zaman diliminde ve tanınabilir bir sosyal ve kültürel bağlamda geçmesidir. Karakterler psikolojik derinliği olan, çok boyutlu ve gelişim gösteren bireylerdir; basmakalıp iyi-kötü ayırımından uzaklaşılır ve karakterlerin karmaşık motivasyonları, ilişkileri ve gelişimleri gerçekçi biçimde betimlenmektedir. Zaman ve mekân somut, güncel ve gerçekçidir; okuyucu bu mekân ve zamanı kendi yaşam deneyimiyle ilişkilendirebilir, tanıdık sokaklar, okullar, evler ve topluluklar anlatıda yer almaktadır. Olay örgüsü, nedensel mantığa dayanmakta ve çocuğun yaşamında gerçekleşebilecek çatışmalar üzerine kurulmakta; olaylar fantastik değil günlük hayatın doğal akışı içinde gelişmektedir. Çağdaş kurgunun alt kategorileri arasında gerçekçi problem romanları, oluşum romanları (bildungsroman), macera hikâyeleri, mizahi hikâyeler, okul hikâyeleri ve spor hikâyeleri

sayılabilir. Gerçekçi problem romanları, çocukların yaşamlarındaki ciddi sorunları merkeze almakta; bu sorunlar arasında ebeveyn kaybı, hastalık, istismar, bağımlılık, yoksulluk ve ayrımcılık bulunmaktadır. Oluşum romanları, bir çocuğun çocukluktan ergenliğe veya yetişkinliğe geçiş sürecindeki fiziksel, duygusal ve zihinsel değişimlerini anlatmaktadır. Çağdaş kurgu; çocuğa kendi deneyimlerini anlama, başkalarının perspektiflerini görme ve sosyal gerçeklikle eleştirel olarak ilişkilendirme fırsatı sunmaktadır. Bu tür aynı zamanda çocukların yaşadıkları sosyal, ekonomik ve kültürel sorunları edebiyat aracılığıyla anlamlandırmalarına yardımcı olarak empati geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır. Çağdaş kurgu eserlerinin değerlendirilmesinde gerçekçilik, karakter gelişiminin inandırıcılığı, sorunların çözümünün yapay olmayışı ve çocuk okuyucuya umut sunması gibi kriterler önemlidir. Ayrıca çağdaş kurgunun çeşitli toplumsal grupları farklı ırklar, etnik kökenler, sosyoekonomik düzeyler, aile yapıları ve stereotiplerden uzak biçimde temsil etmesi beklenmektedir (Bishop, 1990). Son yıllarda çağdaş çocuk edebiyatında çeşitlilik ve kapsayıcılık konuları merkezi hale gelerek farklı cinsel kimlikler, göçmen deneyimleri, çeşitli yeteneklere sahip karakterler ve marjinalleştirilmiş toplulukların hikâyeleri çağdaş kurguda giderek daha fazla görünür olmaktadır (Cart ve Jenkins, 2018).

Tarihsel Gerçekçilik. Lukens vd.'ne (2016) göre tarihsel gerçekçilik, geçmiş dönemlerde yaşanmış veya yaşanabilecek olayları konu edinmekte ve tarihsel doğruluğu ön planda tutmaktadır. Bu türde çocuklar tarihsel olayları, dönemleri ve kültürleri somut karakterler ve hikâyeler aracılığıyla deneyimleyerek öğrenmektedirler. Tarihsel kurgunun çocuk edebiyatında yaygınlaşması, 20. yüzyılın ortalarına denk gelmektedir; Johnny Tremain (1943), The Witch of Blackbird Pond (1958) ve Island of the Blue Dolphins (1960) gibi eserler bu türün erken klasikleri arasında sayılabilir. Tarihsel kurgu, geçmiş canlandırarak çocuklara farklı dönemlerdeki yaşam biçimlerini, sosyal yapıları ve değer sistemlerini tanıtmaktadır. Tarihsel doğruluk, bu türün temel gerekliliğidir; olay, zaman, yer, kişi ve dönemin maddi kültürü (giyim, mimari, teknoloji, günlük yaşam pratikleri vs.) eserin tarihsel bağlamına uygun betimlenmelidir. Yazarlar, birincil ve ikincil tarihsel kaynaklardan

yararlanarak dönemin otantik bir resmini çizmelidirler. Karakterler, döneme uygun değer sistemleri, inançlar ve davranış kalıpları sergilerken evrensel insan deneyimlerini yansıtmalıdır. Bazı tarihsel kurgular, gerçek tarihsel kişileri merkeze almaktadır. Bu durumda söz konusu kişilerin karakterizasyonu, tarihsel kayıtlara sadık kalmalı ancak kişiliklerini canlandıracak şekilde zenginleştirilmelidir. Döneme uygun zaman ve mekan kullanımı sayesinde okuyucu, geçmiş dönemin yaşam biçimini, sosyal yapısını ve maddi kültürünü canlı bir şekilde deneyimleyebilmelidir. Dil kullanımı, tarihsel kurgunun kritik bir boyutudur ve dönemin dil özellikleri yansıtılmalıdır. Ancak aşırı arkaik dil kullanımı okuyucuyu yabancılaştırabilmektedir. Ayrıca bu tür, özellikle azınlık grupların görünür kılınmasında önemli bir araçtır; kölelik, göç, yerinden edilme, savaş ve toplumsal değişim gibi konular çocuklara tarihsel gerçekliklerin çok sesliliği içinde sunulmaktadır (Bishop, 1990).

Tür sınıflandırmasında bir metnin hangi tür kapsamında değerlendirileceği, o metnin baskın özelliklerine ve yazarın bilinçli tercihlerine bağlıdır (Nodelman ve Reimer, 2003). Bazı eserler, birden fazla türün özelliklerini taşıyabilmektedir. Örneğin, tarihsel dönemde geçen ancak fantastik öğeler içeren bir anlatı hem tarihsel kurgu hem de fantastik edebiyat özellikleri gösterebilir. Tür analizi, metnin özelliklerinin ilgili türün genel özellikleriyle ilişkilendirilmesini gerektirmektedir (Temple vd., 2018). Örneğin, geleneksel edebiyat olarak sınıflandırılan bir metin analiz edilirken arketipik karakter kullanımı, tekrarlayan kalıplar, evrensel zaman ve mekân, sözlü anlatı geleneğinin izleri ve kültürel aktarım işlevi gibi özelliklerin varlığı ve işlevi incelenmelidir. Fantastik edebiyat analiz edilirken yaratılan hayali dünyanın iç tutarlılığı, gerçeklik ile fantastik arasındaki sınırların nasıl çizildiği, büyü öğelerin işlevi ve sembolik anlamları değerlendirilmelidir (Tunnell vd., 2016). Çağdaş kurgu için gerçekçi karakter gelişimi, çağdaş sosyal sorunların ele alınışı, güncel zaman ve mekân kullanımı ve çocuğun deneyim dünyasıyla ilişki kritik unsurlardır (Huck vd., 2004). Tarihsel gerçekçilikte ise tarihsel doğruluk, dönem atmosferinin yansıtılması, tarihsel bağlama uygun karakter ve olay tasarımı ön planda tutulmalıdır (Norton, 2011). Tür belirleme, diğer içerik

özelliklerinin analizinde de yol gösterici olmaktadır (Galda vd., 2017). Çünkü her tür belirli karakter tipleri, olay örgüsü yapıları, zaman ve mekân kullanımları, bakış açısı tercihleri ve üslup özellikleriyle ilişkilendirilir. Örneğin, geleneksel edebiyatta düz karakterler ve ilerleyici olay örgüsü baskınken çağdaş kurguda değişken karakterler ve karmaşık psikolojik çatışmalar ön plandadır. Türler arası hibrit eserler postmodern çocuk edebiyatında giderek yaygınlaşmaktadır. Bu eserler, birden fazla türün konvansiyonlarını bir araya getirerek yeni anlatı olanakları yaratmakta ve okuyucuların tür beklentileri konusunda düşüncelerini sağlamaktadır (Sipe ve Pantaleo, 2008). Bu nedenle tür analizi çocuk edebiyatı metninin kapsamlı değerlendirilmesinin temelini oluşturarak diğer içerik özelliklerinin anlaşılmasına kavramsal bir çerçeve sunmaktadır.

Karakter

Karakter, edebiyat metninin yapı taşı oluşturulan ve okuyucunun anlatıyla kurduğu ilişkinin temelinde yer alan unsurdur (Rosenblatt, 1994). Edebiyat teorisinde karakter kavramı, Aristoteles'ten bu yana tartışılmaktadır; Aristoteles (2016/MÖ-335) Poetika'da karakterlerin eylemlerle ortaya çıktığını ve eylemlerin karakterden daha önemli olduğunu savunmaktadır. Ancak modern edebiyat eleştirisinde özellikle 19. yüzyılın realist romanıyla birlikte karakter psikolojisi ve karakter gelişimi merkezi bir konum kazanmıştır (Phelan, 1989). Çocuk edebiyatında karakter, anlatının taşıyıcı olmasının yanı sıra çocuk okuyucunun bağ kurduğu, rol modelleri bulduğu ve farklı perspektifleri deneyimlediği bir araçtır (Nikolajeva, 2002). Karakterlerin inandırıcılığı, çok boyutluluğu ve çeşitliliği, çocuk edebiyatı metninin niteliğini etkilemektedir. İyi geliştirilmiş karakterler çocukların empati geliştirmelerine, insan doğasının karmaşıklığını anlamalarına ve kendi kimliklerini oluşturmalarına katkıda bulunmaktadır (Galda vd., 2017).

Çocuk edebiyatında karakter gelişimi, hedef yaş grubunun bilişsel ve duygusal gelişim düzeyiyle yakından ilişkilidir (Tunnell vd., 2016). Erken çocukluk dönemine yönelik eserlerde karakterler genellikle basit ve tek boyutludur ve karmaşık motivasyonlara sahip değildir (Huck vd., 2004). Bu sadelik, küçük yaş gruplarının karakterleri tanımasını ve

anlamasını kolaylaştırmaktadır. Yaş ilerledikçe, çocuklar daha karmaşık karakter psikolojilerini anlayabilir hale gelmektedir. Karakterlerin çelişkili duyguları, çoklu motivasyonları ve gelişim süreçleri anlatıda yer almaya başlamaktadır (Sipe, 2008). Genç yetişkin edebiyatında ise karakterler, yetişkin edebiyatına yakın psikolojik derinlik ve karmaşıklık gösterebilir (Nodelman ve Reimer, 2003). Karakter analizi; metinlerin tematik yapısını, ideolojik konumlanışını ve pedagojik değerini anlamak açısından da kritiktir. Karakterlere atfedilen özellikler, roller ve gelişim yolları, metnin hangi değerleri yansıttığını ve hangi mesajları ilettiğini ortaya koymaktadır (Stephens, 1992).

Karakter çeşitliliğinin çocuk edebiyatında önem kazandığı görülmektedir. Bishop'un (1990) "aynalar, pencereler ve sürgülü kapılar" metaforu, çeşitli temsillerin neden önemli olduğunu açıklamaktadır. Çocuklar edebiyatta kendilerini görebilmeli (aynalar), farklı deneyimleri keşfedebilmeli (pencereler) ve yeni dünyalara geçiş yapabilmelidirler (sürgülü kapılar). Çeşitlilik, farklı etnik kökenlerin, ırkların ve kültürlerin yanı sıra farklı sosyoekonomik düzeyleri, aile yapılarını, cinsiyet kimliklerini, cinsel yönelimleri, yetenekleri ve yaşam deneyimlerini içermektedir. Otantik ve stereotiplerden uzak temsiller, çocukların farklılıklara saygı duymalarını, önyargıları sorgulamalarını ve kapsayıcı bir dünya görüşü geliştirmelerini desteklemektedir (Crisp vd., 2016). Cinsiyet dağılımı analizi, metinlerde kadın ve erkek karakterlerin sayısal oranının yanı sıra bu karakterlere atfedilen rollerin, özelliklerin, faaliyetlerin ve başarıların toplumsal cinsiyet stereotiplerini yeniden üretip üretmediğini sorgulamayı gerektirmektedir. Çocuk edebiyatında uzun süre erkek karakterler merkezi rollerde yer alırken kadın karakterler pasif, destekleyici ve sınırlı roller üstlenmişlerdir ancak feminist eleştirinin ve toplumsal cinsiyet eşitliği hareketlerinin etkisiyle son yıllarda güçlü, bağımsız ve çok yönlü kadın karakterlerin sayısı artmıştır (Crisp ve Hiller, 2011; Wannamaker, 2012).

Edebi eserler için önemli unsurlardan biri de karakterlerin rolüdür. Ana karakter, anlatının merkezinde yer alan, en fazla gelişim gösteren karakterdir. Protagonist olarak da adlandırılan ana karakter, genellikle hikâyenin çoğunda sahne alan, temel çatışmayı

yaşayan ve bu çatışma sonucunda en belirgin değişimi geçiren karakterdir (Norton, 2011). Ana karakterin belirlenmesi, metnin anlatı yapısının anlaşılması ve tematik analizi için önemlidir (Temple vd., 2018). Yan karakterler ise ana karakterin özelliklerini ortaya çıkaran, olay örgüsünü destekleyen ve anlatıya zenginlik katan figürlerdir (Tunnell vd., 2016). Yan karakterler, ana karakterle ilişkileri bağlamında işlev görürler; arkadaş, rakip, mentor, aile üyesi, antagonist gibi rollerle ana karakterin gelişim sürecine katkıda bulunurlar (Huck vd., 2004). Karakterlerin dikkat çeken ortak özellikleri, metnin tematik odağını ve ideolojik konumlanışını göstermektedir. Örneğin, bir metinde yer alan tüm ana karakterler benzer sosyoekonomik arka plandan geliyorsa ve benzer değer sistemlerini paylaşıyorsa bu homojenlik metnin sınırlı bir dünya görüşü sunduğunun işareti olabilmektedir.

Karakterin Tanıtılması. Lukens vd.'ne (2016) göre karakterlerin okuyucuya nasıl tanıtıldığı, metnin anlatı stratejisini ve karakter algısını doğrudan etkilemektedir. dış görünüm aracılığıyla, konuşma ve dil aracılığıyla, eylemler aracılığıyla, bağlantılar ve ilişkiler aracılığıyla, yazarın ve çizerin gösterdikleri aracılığıyla olmak üzere karakterlerin tanıtılmasında beş temel yöntemden bahsedilmektedir. Bu yöntemler genellikle bir arada kullanılmakta ve birbirlerini tamamlamaktadır. Yazarlar, karakterlerini çok boyutlu ve inandırıcı kılmak için bu yöntemlerin kombinasyonlarından yararlanırlar. Hangi yöntemlerin ne ölçüde kullanıldığı, metnin türüne, hedef yaş grubuna ve yazarın stiline göre değişmektedir.

Dış Görünüm Aracılığıyla Tanıtım. Karakterin fiziksel özelliklerinin boy, kilo, saç rengi, göz rengi, giyim tarzı, yüz ifadelerinin betimlenmesini içermektedir. Bu yöntem, özellikle görsel olarak düşünen genç okuyucular için etkilidir ve karakterin zihinsel imajını oluşturmalarına yardımcı olmaktadır. Dış görünüm betimlemeleri; karakterin sosyal sınıfı, kültürel arka planı, kişilik özellikleri ve duygusal durumu hakkında dolaylı bilgi verebilir. Örneğin, düzenli ve şık giyinen bir karakter, titizlik ve statüye önem verme gibi özelliklerle ilişkilendirilebilmektedir. Ancak dış görünüme aşırı vurgu yapılması yüzeysel kalma riski taşıyabilir ve fiziksel özelliklere dayalı stereotipleri pekiştirebilir. Örneğin, güzel karakterlerin

iyi, çirkin karakterlerin kötü olarak betimlenmesi sorunlu bir kalıptır. Çağdaş çocuk edebiyatında fiziksel görünüşün kişiliği belirlemediği ve çeşitli beden tiplerinin, fiziksel özelliklerin ve yeteneklerin olumlu biçimde temsil edildiği metinler tercih edilmektedir (Crisp vd., 2016).

Konuşma ve Dil Aracılığıyla Tanıtım. Karakterin kullandığı kelimeler; cümle yapıları, lehçe, ağız, tonlama, konuşma kalıpları ve sözel alışkanlıkları üzerinden kişiliğini ortaya çıkarmaktadır. Bir karakterin konuşma biçimi, eğitim düzeyi, sosyal sınıf, coğrafi köken, yaş, kişilik özellikleri ve duygusal durum hakkında zengin bilgi verir. Örneğin, resmi ve akademik dil kullanan bir karakter eğitilmiş ve ciddi bir kişilik sergilerken günlük konuşma dili ve argo kullanan bir karakter daha samimi ve rahat bir kişiliğe sahip olabilir. Diyalog ise karakterleri canlandırmanın en güçlü araçlarından biridir. Otantik ve karaktere özgü diyaloglar, her karaktere benzersiz bir ses verir ve okuyucunun karakterleri birbirinden ayırt etmesini sağlamaktadır (Nikolajeva, 2002). Lehçe ve ağız kullanımı, karakterlerin kültürel ve coğrafi kimliklerini yansıtabilir ancak abartılı veya klişeleşmiş lehçe kullanımı stereotiplere yol açabilir ve karakterleri karikatürize edebilir.

Eylemler Aracılığıyla Tanıtım. Karakterin ne yaptığına odaklanmaktadır. Bir karakterin davranışları; değer sistemini, önceliklerini, kişilik özelliklerini, cesaret düzeyini ve ahlaki tutumunu ortaya koymaktadır. Örneğin, zor bir durumda başkalarına yardım eden bir karakter, fedakar ve cesur olarak karakterize edilir; yalan söyleyen veya hile yapan bir karakter ise güvenilmez ve etik değerleri zayıf olarak gösterilir. Eylemler, sözlerden daha güçlü bir karakterizasyon aracıdır çünkü karakterlerin gerçek niyetlerini ve değerlerini ortaya çıkarmaktadır. Özellikle aksiyon ve macera ağırlıklı metinlerde, eylemler aracılığıyla karakterizasyon baskın yöntemdir (Sipe, 2008).

Bağlantılar ve İlişkiler Aracılığıyla Tanıtım. Karakterin diğer karakterlerle olan etkileşimlerini, sosyal ağını, aile yapısını ve topluluk içindeki konumunu inceler. Bir kişinin arkadaşları, ailesi, mentorları, rakipleri ve topluluk içindeki rolü; o kişinin özellikleri, değerleri ve sosyal kimliği hakkında önemli ipuçları vermektedir. Örneğin, güvenilir ve sadık

arkadaşlarla çevrili bir karakterin kendisi de güvenilir ve sadık özelliklere sahip olabilir. Aile ilişkileri; karakterin duygusal gelişimini, değer sistemini ve davranış kalıplarını etkilemektedir. Mentor-öğrenci ilişkileri, karakterin öğrenme ve gelişim sürecini göstermektedir.

Yazarın ve Çizerin Gösterdikleri Aracılığıyla Tanıtım. Anlatıcının karakterler hakkında doğrudan yaptığı yorumları, açıklamaları ve değerlendirmeleri veya illüstrasyonların sunduğu görsel bilgiyi ifade etmektedir. Anlatıcı; karakterin kişilik özelliklerini, motivasyonlarını, geçmişini veya psikolojik durumunu doğrudan okuyucuya aktarabilir. Örneğin, "Ayşe çok cesur bir kızdı" gibi bir ifade, karakterin cesaret özelliğini doğrudan belirtir. Bu yöntem, özellikle küçük yaş gruplarına yönelik eserlerde yaygındır çünkü karakterleri anlaşılması için dolaylı ipuçlarından ziyade açık bilgilere ihtiyaçları vardır. Resimli kitaplarda illüstrasyonlar; karakterlerin fiziksel görünümünü, duygusal durumlarını, kişilik özelliklerini ve sosyal bağlamlarını görsel olarak sunarak metinsel bilgiyi tamamlamakta veya genişletmektedir (Nikolajeva ve Scott, 2001). Ancak anlatıcının aşırı müdahalesi ve sürekli doğrudan açıklamaları didaktik bir ton yaratabilir ve okuyucunun kendi yorumlarını yapma özgürlüğünü sınırlayabilir. Bu nedenle çağdaş çocuk edebiyatında gösterme yöntemleri anlatmaya göre daha çok tercih edilmektedir (Galda vd., 2017).

Karakter Çeşitleri. Karakter çeşitlerinin sınıflandırılması edebiyat eleştirisinde uzun bir geçmişe sahiptir. Forster'ın (1927) "Aspects of the Novel" eserinde ortaya koyduğu düz (flat) ve yuvarlak (round) karakter ayrımı, çocuk edebiyatı analizinde temel bir kavramsal çerçeve oluşturmaktadır. Lukens vd. (2016), bu ayrımı çocuk edebiyatına uyarlar ve karakter çeşitlerini düz karakter (flat) ve değişken (dynamic) karakter olarak ikiye ayırmaktadır. Düz karakterler; tek bir özellik veya nitelikle tanımlanır, karmaşıklık göstermez ve anlatı boyunca değişmez. Bu karakterler, ana karakteri desteklemek veya bir engel oluşturmak gibi genellikle belirli bir işlevi yerine getirmek için vardır. Düz karakterlerin sadeliği, küçük yaş gruplarının karakterleri kolayca tanımasını ve anlamasını sağlamaktadır. Geleneksel edebiyatta, masallarda ve fabllarda düz karakterler baskındır;

iyi peri, kötü cadı, cesur prens gibi arketipik figürler tek bir belirgin özelliklerle tanımlanır. Değişken karakterler ise çok boyutlu kişilik özelliklerine sahip ve anlatı süresince gelişim gösteren figürlerdir. Bu karakterler, çelişkili duygular yaşayabilir, ahlaki ikilemlerle karşılaşabilir ve deneyimler sonucunda değişebilirler. Değişken karakterler, psikolojik gerçekliği artırarak okuyucuya insan doğasının karmaşıklığını göstermektedir. Çağdaş çocuk edebiyatında değişken karakterlerin daha çok yer aldığı görülmektedir (Nikolajeva, 2002). Çocuk edebiyatının nitelikli olabilmesi için ana karakterin değişken olması ve böylece çocuk çocuğun gelişim ve değişim kavramlarını anlamasına katkıda bulunması beklenmektedir.

Karakterdeki Değişime Dair Kavramlar. Karakter analizi, karakterlerin ne olduğunun yanı sıra nasıl değiştiklerini ve bu değişimin nasıl sunulduğunu da incelemeyi gerektirmektedir. Lukens vd. (2016), tutarlılık, karakter gelişimi, devingenlik, basmakalıp karakterler ve devingen karakterler gibi karakterdeki değişime dair birkaç temel kavramı ele almaktadır. Tutarlılık; bir karakterin eylemlerinin, konuşmalarının, düşüncelerinin ve motivasyonlarının kendi iç mantığıyla ve kurulmuş kişiliğiyle uyumlu olup olmadığını değerlendirmektedir. Tutarlı bir karakter önceden belirlenen kişilik özellikleriyle çelişen davranışlar sergilemez; örneğin, başından beri korkak olarak betimlenen bir karakter, açıklama yapılmadan aniden cesur bir eylemde bulunmamalıdır. Ancak değişken karakterlerde gelişim sürecinin doğal ve inandırıcı sonucu olarak ortaya çıkan değişimler tutarsızlık olarak algılanmamalıdır. Karakter gelişimi, karakterin anlatı boyunca geçirdiği psikolojik, duygusal ve ahlaki değişim sürecidir. Çocuk edebiyatında karakter gelişimi, genellikle büyüme ve olgunlaşma temasıyla ilişkilendirilmektedir. Ana karakter; karşılaştığı zorluklar, aldığı dersler ve yaşadığı deneyimler sonucunda daha olgun, bilge veya güçlü hale gelmektedir. Devingenlik (dynamism), karakterin aktif biçimde değişme kapasitesini ifade etmekte ve değişken karakterlerin temel özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Devingen karakterler, pasif olarak olayların kurbanı değil kendi kararları ve eylemleriyle kaderlerini şekillendiren ve bu süreçte dönüşen karakterlerdir. Basmakalıp karakterler

(stereotypes), belirli bir grubun tüm üyelerine atfedilen genelleştirilmiş, basitleştirilmiş ve genellikle olumsuz özellikleri taşıyan karakterlerdir. Cinsiyet, ırk, etnik köken, yaş, meslek veya diğer sosyal kategorilere dayalı olabilmektedir. Lukens vd. (2016) basmakalıp karakter kullanımının çocukların dünyayı anlamasında önyargıları pekiştirerek belirli grupları marjinalleştirebileceğinden zararlı olabileceğini belirtmektedir.

Olay Örgüsü

Olay örgüsü, bir edebiyat eserindeki olayların mantıksal, nedensel ve zamansal düzenlenişidir ve anlatının iskeletini oluşturmaktadır (Nodelman ve Reimer, 2003). Klasik anlatı teorisinde, Aristoteles'ten bu yana olay örgüsü edebiyat eserlerinin temel unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Modern anlatı teorisinde ise olay örgüsü; başlangıç, gelişme ve sonuç aşamalarından oluşan yapısal bir model olarak tanımlanmaktadır (Propp, 1968). Çocuk edebiyatında olay örgüsü; çocukların dikkatini çekecek, ilgilerini sürdürecekt ve anlatıyı takip etmelerini sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır (Lukens vd., 2016). Dolayısıyla olay örgüsünün karmaşıklığı, hedef yaş grubunun bilişsel gelişim düzeyine uygun olmalıdır. Küçük yaşlara yönelik eserlerde basit, doğrusal ve neden-sonuç ilişkilerinin net olduğu olay örgüleri tercih edilirken daha büyük yaş grupları için karmaşık, çok katmanlı ve zamansal sıçramalar içeren olay örgüleri kullanılabilmektedir (Sipe, 2008).

Etkili bir olay örgüsü, okuyucunun ilgisini baştan sona sürdürmekte, mantıksal bütünlük sunmakta ve çatışmanın tatmin edici bir çözüme kavuşmasını sağlamaktadır (Tunnell vd., 2016). Olay örgüsünde nedensellik ilişkisi önemlidir; olaylar birbirini mantıklı şekilde takip eden bir neden-sonuç zinciri oluşturmaktadır (Norton, 2011). Başlangıç bölümünde (exposition), karakterler, zaman, mekân ve temel çatışma tanıtılmakta; okuyucuya anlatının dünyası açıklanarak takip edecekleri hikâyenin temelini atılmaktadır. Gelişme bölümünde (rising action) çatışma yoğunlaşmakta komplikasyonlar artarak gerilim kademeli olarak yükselmektedir. Doruk noktası (climax), çatışmanın en yoğun olduğu, karakterin kritik bir karar vermek ya da eylemde bulunmak zorunda kaldığı andır (Huck vd.,

2004). Düşüş eylemi (falling action) ve sonuç (resolution) bölümlerinde ise çatışma çözülmekte, gevşek uçlar bağlanarak anlatı tamamlanmaktadır (Temple vd., 2018). Ancak çağdaş çocuk edebiyatında bu klasik yapıdan sapmalar sıkça görülmektedir. Açık uçlu sonlar, belirsizlikler ve çözümsüz çatışmalar, özellikle genç yetişkin edebiyatında yaygınlaşmıştır (Cart, 2016).

Olay örgüsü analizi, metnin yapısal tutarlılığını, anlatısal ekonomisini ve tematik bütünlüğünü değerlendirmede önemlidir. Lukens vd. (2016), anlatı düzeni, çatışma türleri, olay örgüsü çeşitleri ve olay örüntüleri olmak üzere olay örgüsü analizini birden fazla boyutta ele almaktadır. Bu çok boyutlu yaklaşım; olay örgüsünün nasıl yapılandırıldığını, hangi tekniklerin kullanıldığını ve anlatının genel etkisinin nasıl yaratıldığını anlamak için gereklidir.

Anlatı Düzeninin Çeşitleri. Anlatı düzeni, olayların okuyucuya sunuluş biçimini ve zamansal organizasyonunu ifade eder (Genette, 1980). Lukens vd (2016), anlatı düzeni, çatışma türleri, olay örgüsü çeşitleri ve olay örüntüleri olmak üzere anlatı düzeninin çeşitlerini üç ana başlık altında incelemektedir. Kronolojik düzen, olayların gerçek zamanda gerçekleşme sıralarına göre baştan sona doğrusal bir şekilde aktarıldığı en temel anlatı düzenidir. Bu düzen özellikle erken çocukluk ve ilk okuma dönemindeki çocuklar için tercih edilmektedir. Çünkü olayları takip etmek kolaylaşır neden-sonuç ilişkilerini netleştirir ve anlatının mantıksal akışının anlaşılması desteklenir. Kronolojik düzen, çocukların zaman kavramını geliştirmelerine ve olaylar arasındaki nedensel bağlantıları görmelerine yardımcı olur. Ancak bu düzen tek anlatı stratejisi değildir ve yaş ilerledikçe çocuklar daha karmaşık zamansal yapıları anlayabilir hale gelirler (Sipe, 2008). Anlatı biçimindeki çeşitlilik, kronolojiden sapmaları ve zamansal sıçramaları ifade eder (Nodelman ve Reimer, 2003). Geriye dönüş (flashback), geçmişte yaşanmış olayların anlatının şimdiki zamana eklenmesidir. Bu teknik, karakterlerin geçmişini aydınlatmakta, motivasyonlarını açıklamakta, anlatıya derinlik katarak okuyucunun mevcut olayları daha iyi anlamasını sağlamaktadır (Hunt, 2000). Geriye dönüşler; karakterin anıları, rüyaları veya anlatıcının

müdahalesiyle sunulabilir. İleriye atlama (flash-forward veya foreshadowing), gelecekte yaşanacak olayların önceden gösterilmesi veya ima edilmesidir; bu teknik gerilim yaratıp okuyucunun merakını artırarak anlatısal tutarlılık sağlamaktadır (Tunnell vd., 2016). Çağdaş çocuk edebiyatında karmaşık zamansal yapılar, çoklu zaman dilimleri, paralel anlatılar, parçalı kronoloji sıkça kullanılmakta ve okuyuculardan aktif yapılandırma ve yorumlama talep edilmektedir (Pantaleo, 2008). Zamanın temsil edilişindeki çeşitlilik; anlatının hızını, ritmini ve yoğunluğunu etkilemektedir. Bazı sahneler gerçek zamanlı olarak diyalog ve detaylı betimlemelerle yavaş tempoda anlatılırken bazı dönemler özetlenerek hızla geçilebilmektedir. Bu çeşitlilik; anlatısal ekonomi sağlamakta, önemli anları vurgulamakta ve okuyucunun dikkatini kritik sahnelerle yönlendirmektedir. Anlatı hızı, anlatının duygusal etkisini de belirleyerek yavaş sahneler duygusal yoğunluğu artırmakta hızlı özetler aksiyon ve ilerleme hissi yaratmaktadır.

Çatışma Türleri. Çatışma, olay örgüsünün itici gücüdür ve anlatıdaki gerilimin, dramın ve ilginin kaynağını oluşturmaktadır (Norton, 2011). Lukens vd. (2016), anlatı düzeni, çatışma türleri, olay örgüsü çeşitleri ve olay örüntüleri olmak üzere dört temel çatışma türünden bahsetmektedir.

Kişinin Kendiyle Çatışması. Kişinin kendiyle çatışması (person vs. self), karakterin iç dünyasında yaşadığı gerilimi, ahlaki ikilemleri, kimlik krizlerini, korku ve şüphelerini ifade etmektedir. Bu çatışma türü içsel gelişimi vurgulayarak psikolojik derinlik sağlamaktadır (Galda vd., 2017). Örneğin, karakter; iki seçenek arasında kalmış, değerlerini sorguluyor, geçmişteki bir eylemi için pişmanlık duyuyor veya kendi sınırlamalarıyla mücadele ediyor olabilir. İç çatışma, genellikle dış çatışmalarla birlikte bulunmakta; dış olaylar iç çatışmayı tetiklemekte veya yoğunlaştırmaktadır (Nikolajeva, 2002). Bu çatışmanın çözümü genellikle karakterin kendini kabul etmesi, olgunlaşması veya ahlaki bir karara varmasıyla gerçekleşmektedir.

Kişinin Başkasıyla Çatışması. Kişinin başkasıyla çatışması (person vs. person), iki ya da daha fazla karakter arasındaki doğrudan çatışmadır ve somut bir çatışma türüdür

(Huck vd., 2004). Bu çatışma rakipler, düşmanlar, farklı çıkarları veya değerleri olan karakterler arasında ortaya çıkmakta; genellikle ana karakter (protagonist) ile karşıt karakter (antagonist) arasında gelişmektedir. Antagonist, kötü bir karakter olmak zorunda değildir; sadece protagonistin hedeflerine, isteklerine veya değerlerine karşı çıkan bir figür olabilir. Kişiler arası çatışma; diyalog, eylem ve fiziksel karşılaşmalar aracılığıyla canlı bir şekilde sunularak anlatıda yoğun dramatik sahneler yaratmaktadır (Tunnell vd., 2016).

Kişinin Topluma Çatışması. Kişinin toplumla çatışması (person vs. society), karakter ile sosyal normlar, kurumlar, yasalar, kültürel beklentiler, gelenekler veya toplumsal yapılar arasındaki gerilimdir. Bu çatışma türü; sosyal eleştiri, toplumsal değişim, adalet arayışı ve baskıya direniş temalarını işlemek için kullanılmaktadır. Karakter; toplumun adaletsiz, baskıcı veya zararlı olarak gördüğü yönlerine karşı çıkarak değişim için mücadele etmektedir. Kişi-toplum çatışması, genellikle büyük ölçekli ve karmaşıktır çünkü tek bir bireyin tüm bir toplumsal sisteme meydan okuması söz konusudur. Çocuk edebiyatında bu çatışma türünde; ırkçılığa, cinsiyetçiliğe, sınıf eşitsizliğine, otoriter rejimlere veya çevresel yıkıma karşı mücadele eden karakterler yer almaktadır (Cart, 2016).

Kişinin Doğayla Çatışması. Kişinin doğayla çatışması (person vs. nature), karakterin fırtınalar, depremler, vahşi hayvanlar, hastalıklar, iklim koşulları gibi doğal güçlerle mücadelesini konu edinmektedir (Norton, 2011). Bu çatışma türü; insanın doğa karşısındaki kırılganlığını, dayanıklılığını ve hayatta kalma mücadelesini vurgulamaktadır. Doğa genellikle kontrolsüz, öngörülemez ve acımasız bir güç olarak betimlenmekte ve karakter bu güce karşı fiziksel ve zihinsel dayanıklılığını test etmektedir (Temple vd., 2018). Hayatta kalma hikâyeleri, macera anlatıları ve felaket konulu eserler sıklıkla doğayla çatışmayı merkeze almaktadır. Örneğin, kaybolmuş bir çocuğun ormanda yolunu bulması, fırtınadan korunmak için sığınak yapması veya yaralı bir hayvana yardım etmesi gibi durumlarla sunulabilir. Bu çatışma türü; çevre bilinci, doğaya saygı ve ekolojik duyarlılık temalarını işlemek için de kullanılabilir. Günümüz çocuk edebiyatında iklim değişikliği ve

çevresel krizler bağlamında insan-doğa çatışması yeniden yorumlanmakta ve doğanın korunması gereken bir varlık olduğu vurgusu yapılmaktadır (Goga vd., 2018).

Olay Örgüsü Çeşidi. Olay örgüsü çeşitleri, olayların nasıl organize edildiğini ve anlatı yapısının genel formunu ifade etmektedir (Nodelman ve Reimer, 2003). Lukens vd. (2016), ilerleyici olay örgüsü, süreksiz olay örgüsü ve öykü içinde öykü olmak üzere üç temel olay örgüsü çeşidinden bahsetmektedir. İlerleyici olay örgüsü (progressive plot), olayların kronolojik sırayla ilerlediği ve tek bir ana çatışma etrafında yapılandığı geleneksel olay örgüsü yapısıdır. Bu yapı net nedensellik ilişkileri, tutarlı bir başlangıç-gelişme-doruk-çözüm yapısı ve odaklanmış bir anlatıyla karakterize etmektedir. Tüm olaylar ana çatışmaya hizmet etmekte ve yan hikâyeler minimum düzeyde kullanılmakta veya hiç kullanılmamaktadır. Bu yapı, anlatısal netlik ve güçlü bir ilerleme hissi sağlamaktadır. Böylelikle okuyucu, olayların nereye gittiğini kolayca takip edebilmekte ve anlatının mantığını anlayabilmektedir. Bu sebeple küçük yaş grupları için yazılan eserlerde ve kısa öykülerde ilerleyici olay örgüsü baskındır (Sipe, 2008). Süreksiz olay örgüsü (episodic plot) ise birbiriyle gevşek bağlantılı birden fazla olay, bölüm veya maceradan oluşmaktadır. Her bir bölüm kendi içinde tamamlanmış küçük bir anlatı sunabilir ancak genel olarak ortak bir karakter, tema veya bağlam etrafında birleşmektedir. Süreksiz olay örgüsünde olaylar arasındaki nedensel bağlantılar zayıftır ve bir bölümde yaşananlar bir sonraki bölümü zorunlu olarak etkilememektedir. Bu yapı özellikle bölümlere ayrılmış kitaplarda, seri eserlerde, macera ve fantezi romanlarında yaygındır. Örneğin, bir karakterin farklı maceralara atıldığı bir dizi kitaptaher kitap kendi içinde tamamlanmış bir hikâye sunarken ortak karakter ve dünya etrafında birleşmektedir. Süreksiz olay örgüsü, anlatıya esneklik kazandırarak farklı konuların, temaların ve durumların işlenmesine olanak tanımaktadır. Çocuklar için episodik yapı okumayı kolaylaştırabilir çünkü her bölüm sonunda durup devam etme seçeneği sunmaktadır. Öykü içinde öykü (story within a story veya frame story), bir ana anlatının içinde başka bir veya birden fazla anlatının yer aldığı iç içe geçmiş yapıyı ifade etmektedir. Öykü içinde öykü yapısı; farklı zaman dilimlerini, perspektifleri ve anlatı

katmanlarını birleştirir ve metinlerarasılık yaratmaktadır. Bu yapı, anlatının karmaşıklığını artırarak okuyucudan daha aktif bir yorumlama talep etmektedir. Çağdaş çocuk edebiyatında öykü içinde öykü yapısı, metinsel farkındalık yaratmak ve anlatının yapaylığını vurgulamak için postmodern bir teknik olarak da kullanılmaktadır (Pantaleo, 2008).

Metinde Kullanılan Olay Örüntüsü Çeşitleri. Olay örüntüleri, anlatıda gerilim, ilgi ve dramatik etki yaratmak için kullanılan teknikler ve stratejilerdir (Hunt, 2000). Lukens vd. (2016), geciktirim, heyecanı yarıda kesme, önceden sezdirme, sansasyonizm, zaman ve mekân, doruk noktası ve sona vardırma olmak üzere yedi temel olay örüntüsünden bahsetmektedir. Bu örüntüler, yazarların okuyucunun dikkatini çekmek, merakını sürdürmek ve duygusal tepkilerini yönlendirmek için kullandıkları anlatı araçlarıdır.

Geciktirim (suspense), okuyucunun sonucu merak etmesini sağlayan belirsizlik ve beklenti durumudur. Yazar, kritik bilgiyi açıklamayı erteleyerek olayların gidişatını belirsiz tutmakta ve okuyucunun "ne olacak?" sorusunu sormaya devam etmesini sağlamaktadır. Geciktirim, anlatının itici gücü olarak işlev görmektedir. Bilgiyi kademeli olarak vermek, karakterleri tehlikeli durumlara sokmak, zamanı sınırlamak, çoklu olası sonuçlar sunmak gibi yollarla geciktirim yaratılabilir. Çocuk edebiyatında, geciktirim özellikle gizem, macera ve gerilim hikâyelerinde yoğun biçimde kullanılmaktadır. Ancak aşırı geciktirim, okuyucuyu sabırsızlandırabilir ve hayal kırıklığı yaratabilir bu nedenle gecikmeler makul bir süre içinde çözülmeli ve tatmin edici cevaplar sunulmalıdır (Galda vd., 2017). Heyecanı yarıda kesme (cliff-hanger); bir bölüm, sahne veya anlatının kritik bir anda çözümü sunulmadan sonlandırılmasıdır. Okuyucu, ne olacağını öğrenmek için bir sonraki bölümü okumak zorunda kalmaktadır. Bu teknik özellikle bölümlere ayrılmış kitaplarda, seri eserlerde ve televizyon anlatılarında yaygındır. Heyecanı yarıda kesme, güçlü bir edebi araçtır ancak aşırı kullanımı yapay ve manipülatif bir his yaratabilir. Önceden sezdirme (foreshadowing); gelecekte yaşanacak olayların ipuçlarının, ima ve sembollerin önceden verilmesidir. Bu teknik, anlatısal tutarlılık yaratarak okuyucuyu önemli olaylara hazırlamakta ve yeniden okumada yeni anlamlar keşfetme imkanı sunmaktadır. Sembolik nesneler, rüyalar,

karakterlerin sözleri, tekrarlayan motifler önceden sezdirme için kullanılabilir. Sansasyonizm (sensationalism), aşırı dramatik, şok edici, duygusal olarak manipülatif veya gereksiz yere şiddet içeren olayların kullanılmasıdır (Tunnell vd., 2016). Lukens vd. (2016), aşırı sansasyonizmin gerçekçiliği bozması, olayların pedagojik değerini azaltması, ucuz duygusal etkiler için travmatik deneyimleri sömürmesi ve çocukları uygunsuz içeriğe maruz bırakması sebebiyle çocuk edebiyatında sorunlu olabileceğini belirtmektedir. çünkü. Doruk noktası (climax), çatışmanın en yoğun olduğu, gerilimin zirveye ulaştığı ve hikâyenin sonucunun belirlendiği önemli andır. Etkili bir doruk noktası, anlatı boyunca biriken gerilimi bırakarak duygusal olarak güçlü bir an yaratmakta ve anlatının tematik mesajını somutlaştırmaktadır. Doruk noktası, beklenmedik olabilir ancak mantıklı ve önceki olayların doğal sonucu olarak hissedilmelidir (Norton, 2011). Sona vardırma (resolution), doruk noktasından sonra çatışmanın çözüme kavuşturulması, gevşek uçların bağlanması ve yeni dengenin kurulmasıdır. Sona vardırma bölümünde okuyucu karakterlerin kaderini öğrenmekte sonuçları görmekte ve anlatıdan çıkmaktadır. Geleneksel anlatılarda, sona vardırma genellikle mutlu son veya tatmin edici bir kapanış sunarken çağdaş edebiyatta açık uçlu sonlar, belirsizlikler ve çözümsüz durumlar sıkça kullanılır (Nodelman ve Reimer, 2003). Çocuk edebiyatında, sona vardırmanın okuyucuya umut vermesi, yapıcı mesajlar sunması ve travmatik olmayan bir kapanış sağlaması genellikle tercih edilmekte ancak gerçekçilik ve dürüstlük unsurları göz ardı edilmemektedir.

Zaman ve Mekân

Zaman ve mekân, olayların geçtiği fiziksel, temporal, sosyal ve kültürel bağlamı oluşturarak anlatının dokusunu şekillendirmektedir. Edebiyat teorisinde, zaman ve mekân kavramları Bakhtin'in (1981) "kronotop" (chronotope) terimiyle açıklanmakta kronotop, zamansal ve Mekânsal ilişkilerin anlatıdaki iç bağlantısını ifade etmektedir. Kronotop, farklı edebiyat türlerinin ayırt edici özelliğidir (Bakhtin, 1981). Zaman ve mekân yalnızca olayların geçtiği bir arka plan değil anlatının anlamını üreten, karakterleri şekillendiren, çatışmayı belirleyen ve tematik derinlik yaratan aktif unsurlardır (Nodelman ve Reimer, 2003). Çocuk

edebiyatında zaman ve mekân kullanımı, çocukların mekânsal ve zamansal kavramları anlamalarına, farklı yerler ve dönemler hakkında bilgi edinmelerine ve hayal güçlerini geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır (Tunnell vd., 2016).

Zaman kavramı, edebiyatta hem olayların geçtiği tarihsel zamanı hem de anlatının süresi ve hızını içermektedir. Tarihsel zaman, olayların hangi dönemde geçtiğini belirtmekte anlatı zamanı ise hikâyenin ne kadar sürede geliştiğini ifade etmekte; bazı anlatılar birkaç saate, bazıları yıllara yayılmaktadır (Genette, 1980). Çocuk edebiyatında, küçük yaş grupları için yazılan eserlerde genellikle bir gün, bir hafta gibi kısa zaman aralıkları tercih edilirken büyük yaş grupları için yıllar, nesiller gibi uzun zaman aralıkları kullanılmaktadır (Norton, 2011). Mekân kavramı ise fiziksel çevre, coğrafi konum, mimari yapılar, doğal peyzaj ve sosyal atmosferi kapsamaktadır. Mekân, görsel, işitsel, kokusal ve dokunsal betimlemelerle somutlaştırarak okuyucunun anlatının dünyasına girmesini sağlamaktadır. Resimli kitaplarda, illüstrasyonlar mekân betimlemesinde önemli rol oynamakta metinsel bilgiyi genişletmektedir. (Nikolajeva ve Scott, 2001).

Geleneksel edebiyatta zaman ve mekân genellikle belirsiz, evrensel ve sembolik niteliktedir. "Bir zamanlar, uzak bir ülkede" formülü, somut tarihsel veya coğrafi bağlamdan bağımsız bir evrensellik yaratır ve masalın her zaman, her yerde geçerli olan evrensel gerçekleri ifade etmesini sağlamaktadır. Geleneksel edebiyatta mekânlar genellikle arketipik nitelik taşımakta karanlık orman bilinmeyen tehlikesini, kale güvenlik ve iktidarı, köy topluluk ve aidiyeti, yol ise yolculuk ve arayışı simgelemektedir (Zipes, 2012). Zaman belirsizliği, masalların zamanüstü karakterini vurgulamakta olaylar tarihsel bir zaman diliminde değil mitik bir zamansızlıkta geçmektedir. Bu belirsizlik aynı zamanda kültürler arası aktarımı kolaylaştırmaktadır. Çünkü masallar herhangi bir kültürel veya tarihsel bağlama sıkı sıkıya bağlı değildir (Bottigheimer, 2020).

Zaman ve Mekân Türleri. Lukens vd. (2016), bütünleşik zaman ve mekân (integral setting) ve arka plan zaman ve mekân (backdrop setting) olmak üzere zaman ve mekânı iki temel türe ayırmaktadır. Bütünleşik zaman ve mekân, anlatının ayrılmaz bir parçasıdır; olay

örgüsü, karakter gelişimi ve tema belirli bir zaman ve mekâna sıkı sıkıya bağlıdır ve bu bağlam olmadan hikâye anlamsızlaşır veya tamamen çöker. Tarihsel kurgu eserlerde bütünleşik zaman ve mekân kritiktir. Örneğin, İkinci Dünya Savaşı döneminde geçen bir anlatı, bu dönemin sosyal, politik ve duygusal atmosferini yansıtmalıdır ve anlatı farklı bir zaman dilimine taşındığında tüm anlamını kaybeder. Benzer şekilde, belirli bir coğrafi bölgenin kültürel özelliklerini, dilini, yaşam biçimini işleyen bir anlatıda mekân bütünleşiktir. Bütünleşik zaman ve mekân, anlatıya özgünlük, derinlik ve zenginlik katmaktadır. Okuyucu, sadece olayları değil bir dönemin veya yerin ruhunu da deneyimlemektedir (Hunt, 2000). Arka plan zaman ve mekân ise olayların geçtiği genel bir çerçeve sunmaktadır fakat özel bir önemi taşımadığından değiştirilebilir. Çünkü hikâye evrensel insan deneyimlerini, ilişkilerini veya duygularını işlemekte ve bunlar belirli bir bağlama bağımlı kılınmamaktadır. Örneğin, iki arkadaş arasındaki dostluk temalı bir hikâye, günümüzde bir kentte, geçmişte bir köyde veya gelecekte bir uzay istasyonunda geçebilmekte; tema ve karakter dinamikleri aynı kalabilmektedir. Arkaplan zaman ve mekân, anlatıya esneklik kazandırmakta ve evrensel temaları vurgulamaktadır. Ancak atmosfer, özgünlük ve kültürel zenginlik açısından bütünleşik zaman ve mekâna göre daha sınırlı kalmaktadır (Huck vd., 2004).

Zaman ve Mekânın İşlevleri. Zaman ve mekân, anlatıda çeşitli işlevleri yerine getirmektedir. Bu işlevleri anlamak, metnin nasıl anlam ürettiğini kavramak açısından önem taşımaktadır. Lukens vd. (2016), zaman ve mekânın altı temel işlevinden bahseder. Çatışmayı açıklığa kavuşturan zaman ve mekân, karakterlerin karşılaştığı zorlukların, tehlikelerin ve engellerin kaynağını doğrudan ortaya koymaktadır. Örneğin, çöl ortamı susuzluk ve sıcakla hayatta kalma çatışmasını yaratmakta; kutup bölgesi dondurucu soğuk ve izolasyon çatışması üretmekte; savaş dönemi hayatta kalma, ahlaki ikilemler ve kayıp çatışmalarını beraberinde getirmektedir. Mekân, fiziksel engeller koymakta veya fırsatlar sunmakta; dar bir mağara kaçışı zorlaştırmakta, geniş bir orman saklanma imkânı vermektedir. Zaman, aciliyet yaratmakta, sınırlı zaman ise karakterleri hızlı karar vermeye ve eyleme zorlamaktadır Tarihsel fon olarak zaman ve mekân, geçmiş bir dönemin

sosyal, kültürel, politik ve ekonomik yapısını, değer sistemlerini, teknoloji düzeyini ve günlük yaşam pratiklerini yansıtmaktadır. Tarihsel kurgu eserlerde, dönemin giyim tarzı, mimari, ulaşım araçları, iletişim biçimleri, eğlence aktiviteleri, toplumsal hiyerarşi ve cinsiyet rolleri detaylı biçimde betimlenerek okuyucuya o döneme dair zengin bir anlayış sunulmaktadır.. Tarihsel fon, aynı zamanda karakterlerin neden belirli şekillerde düşündüklerini ve davrandıklarını açıklayarak bir dönemin normları, beklentileri ve sınırlamaları karakterlerin seçeneklerini şekillendirmektedir (Tunnell vd., 2016). Zaman ve mekânın karşı kişi olarak kullanılması, fiziksel çevrenin veya zamanın karakterlere karşı aktif bir güç, düşman veya antagonist olarak işlev görmesidir. Deprem, fırtına, sel, yangın, zorlu iklim koşulları, yabancılaştırıcı veya tehlikeli kentsel yapılar, izole edici coğrafyalar karakterlerin eylemlerini engelleyen, onları tehlikeye sokan ve hayatta kalmalarını zorlaştıran unsurlar olarak karşılırlarına çıkmaktadır. Zaman da antagonist olabilmekte; sınırlı zaman, geri sayım, kaçırılmaması gereken bir an gibi zamansal baskılar karakterlere karşı çalışmaktadır (Temple vd., 2018). Bu işlev, özellikle macera, hayatta kalma ve felaket hikâyelerinde belirgindir. Karaktere ışık tutan zaman ve mekân, karakterlerin kişiliklerini, değerlerini, sosyal konumlarını, estetik tercihlerini ve yaşam tarzlarını yansıtmaktadır. Bir karakterin yaşadığı evin düzeni, dekorasyonu, temizliği ve mobilyaları o karakterin kişilik özellikleri, ekonomik durumu ve değer sistemi hakkında bilgi vermektedir. Karakterin tercih ettiği mekânlar doğa, kütüphane, gürültülü kalabalık yerler kişiliğini göstermektedir. Karakterin içinde bulunduğu sosyal çevre zengin mahalle, yoksul bölge, kırsal kasabasosyal kimliğini ve yaşam deneyimlerini şekillendirmektedir (Galda vd., 2017). Duygu yaratan zaman ve mekân, atmosfer oluşturarak okuyucunun duygusal tepkilerini yönlendirmekte ve belirli ruh halleri, hisler ve beklentiler yaratmaktadır. Karanlık, ıssız, kapalı mekânlar terk edilmiş ev, karanlık orman, nemli bodrum korku, endişe ve huzursuzluk hissi uyandırmaktadır. Aydınlık, sıcak, açık mekânlar güneşli bahçe, rahat ev, güven, mutluluk ve rahatlık hissi vermektedir. Fırtınalı, kasvetli hava üzüntü ve gerilim yaratırken güneşli, sakin hava umut ve huzur getirmektedir. Zaman duygusal atmosfer yaratmakta; gece gizemli bir his oluşturmakta, şafak yeni başlangıçları simgelemekte, gün batımı melankoliyi çağrıştırmaktadır

(Nikolajeva, 2005). Sembol olarak zaman ve mekân, soyut kavramları, temaları ve duygusal durumları somut imgelerle temsil etmekteve anlatıya metaforik derinlik katmaktadır. Örneğin, bir nehir akışı, değişimi ve zamanın geçişini; dağ aşılması gereken zorlukları ve yücelmeyi; kapalı oda sınırlanmışlık, hapis ve özgürlük eksikliğini; açık ufuk sınırsız olasılıkları ve özgürlüğü simgelemektedir. Mevsimler yaşam döngülerini temsil ederken ilkbahar yenilenme ve büyüme, sonbahar olgunlaşma ve kayıp, kış ölüm ve dinlenme, yaz bolluk ve canlılık anlamlarını taşımaktadır. Ev, güvenlik ve aidiyeti; yol, yolculuk ve arayışı; bahçe cennet ve masumiyeti; şehir modernlik ve yabancılaşmayı simgeleyebilir (Nodelman, 2008).

Bakış Açısı

Bakış açısı, olayların kimin perspektifinden anlatıldığını, anlatıcının bilgi sınırlarını ve okuyucunun metne hangi açıdan eriştiğini belirleyen temel bir anlatı unsurudur (Nikolajeva, 2002). Edebiyat teorisinde bakış açısı, anlatıbilimin (narratology) merkezi kavramlarından biridir ve Genette'in (1980) ses (voice) ve odaklama (focalization) ayrımıyla ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır. Çocuk edebiyatında bakış açısı seçimi, okuyucunun karakterlerle kurduğu ilişkiyi, olayları algılayışını, anlatının güvenilirliğini ve tematik derinliği doğrudan etkilemektedir. Bakış açısı, aynı zamanda çocuk okuyucunun perspektif alma becerilerini geliştirmektedir farklı bakış açılarından anlatılan hikâyeler, çocukların olayları birden fazla açıdan görmeyi ve farklı karakterlerin düşünce ve duygularını anlamayı öğrenmelerine yardımcı olmaktadır (Tunnell vd., 2016). Bakış açısı tercihi, yazarın stilistik ve ideolojik tercihlerini de yansıtmakta; hangi sesin duyulduğu, hangi perspektifin merkeze alındığı ve hangi bilgilerin paylaşıldığı, metnin anlamını ve mesajını şekillendirmektedir (Stephens, 1992). Bakış açısı analizi, anlatıcının kim olduğunu, ne kadar bildiğini, olaylara ne kadar dahil olduğunu ve okuyucuya nasıl bir ses ve ton sunduğunu incelemeyi gerektirmektedir.. Bakış açısı, aynı zamanda anlatıcının güvenilirliği sorununu da gündeme getirirerek anlatıcı olayları doğru bir şekilde mi yansıtıyor, bilgileri saklıyor mu, yanlış yorumluyor mu veya kasıtlı olarak yanıltıcı mı gibi soruları cevaplamaktadır.

Bakış Açısı Türleri. Dört alt başlıkta ele alınmaktadır.

Birinci Kişi Bakış Açısı. Birinci kişi bakış açısında (first-person point of view), anlatıcı aynı zamanda hikâyenin bir karakteridir ve ben zamiri kullanılarak olaylar anlatıcının gözünden aktarılmaktadır. Bu bakış açısının temel avantajı, okuyucuyu anlatıcının iç dünyasına götürerek düşüncelerine, hislerine, algılarına, anılarına ilişkin güçlü bir yakınlık ve bağ yaratmasıdır. Okuyucu, anlatıcının zihninin içine girerek olayları onun gözünden, onun duygusal filtresinden deneyimleme fırsatı yakalamaktadır. Birinci kişi anlatım, özellikle çocuk ve ergen anlatıcılar kullanıldığında, otantik bir çocuk sesi, perspektifi ve dünyayı algılayış biçimi yaratmaktadır (Nikolajeva, 2010). Ancak bu bakış açısında bilgi, sadece anlatıcının bildiği, gördüğü, duyduğu ve deneyimlediği şeylerle kısıtlıdır. Diğer karakterlerin düşüncelerine doğrudan erişim yoktur ve okuyucu, diğer karakterleri sadece anlatıcının gözlemlerinden ve yorumlarından tanımaktadır. Bu sınırlılık aynı zamanda bir anlatı stratejisi olarak kullanılmakta; anlatıcının yanlış anlamaları, önyargıları ve sınırlı perspektifi, okurun metni eleştirel olarak okumasını ve anlatıcının ötesinde anlamlar aramasını teşvik etmektedir. Birinci kişi anlatım günlük, mektup veya itiraf biçiminde de sunulabilmekte ve bu formlar anlatıya otantiklik katmaktadır (Sipe, 2008).

Tanrısal - Sınırsız Üçüncü Kişi Bakış Açısı. Tanrısal veya sınırsız üçüncü kişi bakış açısında (unlimited third-person point of view), anlatıcının tüm karakterlerin düşüncelerine, hislerine, motivasyonlarına, geçmişlerine ve geleceğine erişimi vardır. O/ona zamiri kullanılır ve anlatıcı, karakterlerin kendilerinin bile bilmedikleri şeyleri bilebilir, farklı zaman ve mekânlarda eşzamanlı olarak neler olduğunu aktarabilir ve olayları geniş bir perspektiften yorumlayabilir. Tanrısal anlatıcı her şeyi bilen, her yerde olan bir varlıktır ve anlatıya üstten bakmaktadır. Bu bakış açısı, karmaşık sosyal dinamikleri, çoklu perspektifleri, geniş kapsamlı anlatıları ve zengin karakter galerilerini sunmada etkilidir. Anlatıcı, karakterlerin eylemlerini yorumlayabilir, ahlaki değerlendirmeler yapabilir, okuyucuya doğrudan seslenebilir ve rehberlik edebilir. Geleneksel çocuk edebiyatında, özellikle klasik romanlarda, tanrısal anlatıcı yaygındır; anlatıcı, çocuk okuyucuya olayları

açıklayarak karakterleri tanıtmakta ve ahlaki dersleri vurgulamaktadır (Nikolajeva, 2002). Ancak bu bakış açısının aşırı kullanımı, anlatıcının müdahalesini artırabilir, didaktik bir ton yaratabilir ve okuyucunun kendi yorumlarını yapma özgürlüğünü sınırlayabilir. Ayrıca çok fazla karakter ve perspektif, özellikle genç okuyucular için kafa karıştırıcı olabilir ve odağı dağıtabilir. Çağdaş çocuk edebiyatında, okuyucunun daha aktif yorumlama yapmasını ve karakterlerle daha yakın ilişki kurmasını sağladığından tanrısal anlatıcı daha az kullanılır ve sınırlı bakış açıları tercih edilmektedir. (Nikolajeva, 2010).

Sınırlı Üçüncü Kişi Bakış Açısı. Sınırlı üçüncü kişi bakış açısı (limited third-person point of view), anlatıcının sadece bir karakterin (bazen birkaç karakterin) perspektifinden olayları aktardığı bakış açısıdır. Tanrısal bakış açısında olduğu gibi o/ona zamiri kullanılır ancak bilgi, odak karakterin bildiği, gördüğü, hissettiği ve deneyimlediği şeylerle sınırlıdır. Bu bakış açısı, birinci kişi bakış açısının yakınlığını ve üçüncü kişi bakış açısının mesafesini dengeleyerek anlatısal esneklik sağlamaktadır. Okuyucu, odak karakterin iç dünyasına erişirken o karakteri dışarıdan da gözlemlemektedir. Sınırlı üçüncü kişi, çocuk okuyucunun odak karakterle güçlü bir bağ kurmasını sağlarken anlatıcının karakteri betimlemesi, bağlam sunması ve yorumlaması için de alan bıraktığından çocuk edebiyatındaygın kullanılmaktadır. (Nikolajeva, 2010). Sınırlı bakış açısı farklı bölümlerde farklı karakterlere odaklanarak çoklu perspektifler sunabilir; bu teknik, okuyucunun olayları farklı açılardan görmesini, karmaşık sosyal dinamikleri anlamasını ve empati geliştirmesini desteklemektedir (Sipe, 2008). Sınırlı bakış açısı, karakterin yanlış anlamalarını, önyargılarını ve sınırlı bilgisini yansıtabilmekte ve bu da anlatıya ironi ve derinlik katmaktadır.

Nesnel-Dramatik Bakış Açısı. Nesnel veya dramatik bakış açısı (objective/dramatic point of view), anlatıcının hiçbir karakterin iç dünyasına girmediği, sadece dışarıdan gözlemlenebilir olay, davranış ve diyalogları aktardığı bakış açısıdır. Tıpkı bir tiyatro oyununu izler veya bir kamera kaydı seyreder gibi okuyucu karakterlerin söylediklerini ve yaptıklarını görür ancak düşüncelerine, hislerine veya motivasyonlarına doğrudan erişememektedir. Anlatıcı, karakterlerin iç dünyaları hakkında yorum yapmaz ve

bilgi vermez; okuyucu, karakterlerin davranışlarını ve sözlerini yorumlayarak onları anlamaya çalışmaktadır. Bu bakış açısı, okuyucudan aktif çıkarım, yorumlama ve empati yapma talep etmektedir. Genç okuyucular, karakterlerin motivasyonlarını anlamak için iç dünyalarına erişime ihtiyaç duyduğundan ve karakterlerle duygusal bağ kurmak için düşünceleri ve hisleri bilmek istediğinden nesnel bakış açısı, çocuk edebiyatında nadiren kullanılmaktadır. Ancak bazı modern ve deneysel çocuk kitaplarında, nesnel bakış açısı okuyucunun aktif yorumlama becerilerini geliştirmek için kullanılabilir. Resimli kitaplarda, illüstrasyonlar nesnel bakış açısını tamamlamakta; görsel imgeler, karakterlerin duygusal durumlarını ve iç dünyalarını göstermektedir (Nikolajeva ve Scott, 2001).

Üslup ve Ton

Üslup, yazarın dili kullanma biçimidir. Sözcük seçimleri, cümle yapıları, mecazlı dil kullanımı, ritim, imge yaratma ve edebi sanatların bütünü üslubu oluşturmaktadır. Ton ise yazarın konuya ve okuyucuya karşı tutumunu yansıtan duygusal ve tutumsal niteliktir. Ton, mizahi, ciddi, ironik, satirik, sentimental, objektif veya eleştirel olabilir. Üslup ve ton, metnin estetik kalitesini, okunabilirliğini, duygusal etkisini ve okuyucu deneyimini doğrudan belirlemektedir. Çocuk edebiyatında üslup ve ton, hedef yaş grubunun dil gelişim düzeyine, bilişsel kapasitesine ve estetik duyarlılığına uygun olmalıdır. Üslup aynı zamanda yazarın benzersiz sesini ve edebiyat içindeki kimliğini oluşturmakta; her yazarın kendine özgü bir üslubu vardır ve bu üslup okuyucuların metni tanımasını ve yazarla bağ kurmasını sağlamaktadır (Nikolajeva, 2002).

Çocuk edebiyatında üslup ve ton seçimi, pedagojik ve estetik kaygıları dengelemelidir (Norton, 2011). Bir yandan, dil çocukların anlayabileceği kadar basit ve erişilebilir olmalı; diğer yandan, çocukların dil gelişimini destekleyecek kadar zengin, yaratıcı ve estetik olmalıdır (Kiefer ve Tyson, 2022). Aşırı basitleştirme, dilin gücünü azaltır ve çocukları küçümsemekte; aşırı karmaşıklık ise okuyucuyu yabancılaştırır ve anlamayı engellemektedir. Dengeli üslup, çocukların mevcut dil kapasitelerini kullanırken onları yeni sözcüklerle, yapılarla ve ifade biçimleriyle tanıştırmaktadır. Üslup ve ton, metinsel zevk ve

estetik deneyim yaratılarak güzel, ritmik, müzikal, şiirsel dil, okumayı keyifli hale getirmekteve çocukların dilin sanatsal gücünü keşfetmelerini sağlamaktadır(Sipe, 2008).

Sözcük seçimi (diction), üslubun temel bileşenidir ve sözcüklerin düz anlam (denotation) ile yan anlam (connotation) boyutlarını içermektedir. Düz anlam, bir sözcüğün sözlük tanımı, nötr ve nesnel anlamıdır. Yan anlam ise o sözcüğün çağrıştırdığı duygusal, kültürel ve bağlamsal anlamlardır. Olumlu veya olumsuz duygular, sosyal imalar ve kişisel çağrışımlar yan anlamı oluşturmaktadır. Çocuk edebiyatında sözcük seçimi, hem anlaşılabilirlik hem de dil gelişimini destekleme açısından dengeli olmalıdır (Tunnell vd., 2016). Somut, günlük sözcükler küçük yaş grupları için gerekli görülmektedir ancak yaş ilerledikçe, daha zengin sözcük dağarcığı, soyut kavramlar ve edebiyat dili kullanılabilir. Yan anlam zenginliği, metnin duygusal derinliğini artırarak ve okuyucunun duygusal ve duygusal deneyimlerini harekete geçirmektedir. İmgeleme (imagery), duygusal detaylar aracılığıyla okuyucunun zihninde canlı resimler, sesler, kokular ve hisler yaratmayı amaçlamaktadır (Huck vd., 2004). Etkili imgeleme, metni somutlaştırmakta, soyut kavramları deneyimlenebilir hale getirmekte ve çocuğun hayal gücünü beslemektedir. Örneğin, "bahçe güzeldi" yerine "bahçede mor, sarı ve kırmızı çiçekler açmıştı; arılar vızıldayarak uçuşuyor, tatlı lavanta kokusu havayı dolduruyordu" gibi duygusal detaylar zengin bir imge yaratmaktadır. İmgeleme, özellikle resimli çocuk kitaplarında metin-görsel işbirliğiyle güçlenmekte; sözcükler ve resimler birlikte zengin duygusal deneyimler sunmaktadır (Galda ve Cullinan, 2006).

Mecazlı dil, dilin literal anlamının ötesine geçerek yaratıcı, şiirsel ve çok katmanlı anlatım sağlamaktadır. Benzetme gibi veya kadar bağlaçları kullanılarak iki farklı şeyin benzerliğini vurgulamaktadır. Örneğin, "kar gibi beyaz" veya "buz kadar soğuk." Benzetmeler, soyut veya tanıdık olmayan şeyleri somut ve tanıdık imgelerle ilişkilendirerek anlamayı kolaylaştırmaktadır. Metafor (metaphor), bir şeyin başka bir şeye doğrudan benzetilmesidir ve metaforlarda bağlaç kullanılmaz. Örneğin, "o bir aslan" veya "hayat bir yolculuktur." Metaforlar, daha güçlü ve doğrudan bir bağ kurmaktadır (Lakoff ve Johnson,

1980). Kişileştirme (personification), cansız varlıklara, hayvanlara veya soyut kavramlara insan özellikleri, duyguları ve davranışları atfetmektedir. Örneğin, "rüzgâr fısıldadı," "güneş gülümsedi," "korku içimi kemirdi." Kişileştirme, özellikle küçük çocukların animistik düşünme eğilimiyle uyumludur ve dünyayı canlandırarak anlamayı desteklemektedir.. Mecazlı dil, çocukların soyut düşünme kapasitelerini geliştirmekte dilin yaratıcı gücünü göstererek dile karşı estetik duyarlılık kazandırmaktadır. Abartma, gerçeği aşırı büyüterek veya küçülterek komik, dramatik veya vurgulayıcı etki yaratmaktadır. Örneğin, "milyar yıl bekledim" veya "gökyüzüne kadar uzandı." Az gösterme (understatement), bir durumun önemini, ciddiyetini veya etkisini küçülterek ironik veya mizahi etki yaratmaktır. Gönderme (allusion), başka bir edebiyat eserine, tarihsel olaya, mitolojik figüre, dini metne veya popüler kültür referansına dolaylı atıfta bulunmadır. Gönderme, okuyucunun kültürel ve edebiyat bilgisini harekete geçirerek metinlerarasılık yaratır ve metne katman eklemektedir. Ancak okuyucu göndermeyi tanımazsa anlamını kaçırabilir (Pantaleo, 2008). Sembol (symbol), somut bir nesnenin, kişinin, rengin, sayının veya eylemin soyut bir kavramı, temayı, değeri veya duyguyu temsil etmesidir. Semboller tematik derinlik yaratmakta ve metni çok katmanlı hale getirmektedir. Örneğin, güvercin barışı, kalp sevgiyi, kara bulutlar kederi, ışık umudu simgelemektedir. Cinas ve sözcük oyunları, sözcüklerin çok anlamlılığından, ses benzerliğinden veya dil özelliklerinden yararlanarak mizahi, şaşırtıcı veya düşündürücü etkiler yaratmaktadır. Çocuk edebiyatında sözcük oyunları çok yaygındır ve il bilincini geliştirip okumayı eğlenceli hale getirmekteve çocukların dilin esnekliğini keşfetmelerini sağlamaktadır. Ses oyunları, aliterasyon, asonans, kafiye, ritim ve tekrar gibi ses tekrarlarını içermektedir. Bu teknikler özellikle yüksek sesle okumalarda işitsel zevk yaratmakta metnin müzikalitesini artırmakta hafızayı desteklemekte ve dil öğrenimini kolaylaştırmaktadır. Resimli kitaplarda ve şiirde ses oyunları çok önemlidir. Söyleyimgenel olarak sözcük seçimi ve cümle yapısıdır; formal, günlük, poetik, konuşma diline yakın, arkaik veya bölgesel olabilir. Söyleyim, metnin tonu ve atmosferini belirlemektedir. Formal söyleyim ciddiyet ve saygınlık, günlük söyleyim samimiyet ve yakınlık, poetik söyleyim estetik ve duygusal yoğunluk yaratmaktadır.

Ton analizi, metnin duygusal havasını, yazarın tutumunu ve okuyucuya nasıl bir his ilettiğini değerlendirmektedir. Ton, mizahi (humorous) olabilir; hafif, komik, eğlenceli veya satirik mizah okuyucuyu güldürmekte, rahatlatmakta ve eğlendirmektedir. Mizahi ton, çocuk edebiyatında çok yaygındır ve çocukların okumaktan zevk almasını sağlamaktadır(Nikolajeva, 2002). Ciddi ton, önemli, ağır, düşündürücü veya dramatik konuları ele alırken kullanılmaktadır. İronik ton, söylenenle kastedilen arasında fark olduğunu göstermektedir. Bu tonda yüzeysel anlam ile derin anlam çelişmektedir. Satirik ton, toplumsal kusurları, saçmalıkları ve haksızlıkları mizahi eleştiri ile gözler önüne sermektedir Pastoral ton, doğanın güzelliğini, kırsal yaşamın saflığını ve basit zevkleri yüceltmektedir Melankolik ton, üzüntü, kayıp, nostalji ve hüznün hisleri yaratmaktadırİyimser ton, umut, olumlu beklentiler ve iyi sonuçlara inanç iletmektedir. Ton ve ana fikir arasında uyum olmalıdır; ciddi bir tema hafif mizahi tonla ele alındığında mesajın gücü azalabilir, tersine çok ağır ton küçük bir konu için uygunsuz olabilir (Nikolajeva, 2002). Parodi, başka bir edebiyat eserini, türü, tarzı veya konvansiyonu taklit ederek, abartarak veya tersine çevirerek mizahi eleştiri yapmaktır. Parodi, çocukların edebiyat konvansiyonları hakkında düşünmelerini ve metinleri eleştirel olarak okumalarını desteklemektedir (Pantaleo, 2008). Çocuk kitaplarında üslup ve tonla ilgili bazı sorunlu uygulamalar, metnin niteliğini olumsuz etkilemekte ve çocuk okuyucuya zarar verebilmektedir. Lukens vd. (2016), bu sorunlu uygulamaları tanımlayarak nitelikli çocuk edebiyatının bunlardan kaçınması gerektiğini vurgulamaktadır. Basmakalıp üsluplara karşı yeni üsluplar: Klişeleşmiş ifadeler, kalıplaşmış betimlemeler ("kar gibi beyaz," "gece kadar karanlık"), aşırı kullanılmış metaforlar ve formüler anlatım, metni sıradanlaştırır, özgünlüğünü azaltır ve dilin yaratıcı gücünü göstermez. Nitelikli çocuk edebiyatı, taze, özgün, yaratıcı ve şaşırtıcı dil kullanımını tercih ederken çocukların dilin olanaklarını keşfetmelerini ve dil duyarlılığı geliştirmelerini desteklemektedir. Yeni üsluplar, çocuklara farklı anlatım biçimleri, sesler ve perspektifler sunmaktadır. Küçümseme çocuk okuyucuya yukarıdan bakma, onun anlama kapasitesini hafife alma ve aşırı basitleştirme tutumudur. Küçümseyici ton, çocukları yabancılaştırmakta, onların zekâsına saygısızlık göstermekte ve okuma motivasyonunu azaltmaktadır.

Anlatıcının çocuklara "küçük dostlarım," "tatlı çocuklar" gibi hitapları, aşırı açıklamalar, ahlaki derslerin doğrudan verilmesi ve çocukların anlayamayacağı varsayımıyla her şeyin basitleştirilmesi küçümseme belirtileridir. Nitelikli çocuk edebiyatı, çocuklara eşit, saygılı ve samimi bir tonla yaklaşarak onların anlama kapasitelerine güvenir ve entelektüel gelişimlerini desteklemektedir (Nikolajeva, 2002). Aşırı duygusallık duyguların yapay, abartılı, manipülatif ve otantik olmayan biçimde işlenmesidir. Gerçek duygusal derinlik yerine aşırı dramatikleştirme ve klişe duygusal sahneler kullanılmaktadır. Aşırı duygusal metinler, yapay hissedildiğinden okuyucunun gerçek empati ve duygusal bağ kurmasını engellemektedir. Nitelikli çocuk edebiyatı, duyguları otantik, ölçülü ve içten biçimde işlemekte karakterlerin duygusal deneyimlerini gerçekçi ve inandırıcı şekilde sunmaktadır.

Sansasyonizm, şok edici, aşırı şiddet içeren, grafik biçimde betimlenmiş veya gereksiz yere dramatize edilmiş olayların ve sahnelerin kullanılmasıdır. Sansasyonizm, ucuz heyecan yaratmak, dikkat çekmek ve okuyucuyu şoke etmek için travmatik, uygunsuz veya rahatsız edici içeriği istismar etmektedir. Aşırı şiddet, grafik cinsellik, detaylı işkence betimlemeleri, rahatsız edici imgeler çocuk okuyucu için zararlı olmaktadır. Nitelikli çocuk edebiyatı, zorlu konuları işleyebilmekte ancak bunu sorumluluk, duyarlılık ve anlam yaratma amacıyla yapmaktadır. Gereksiz detaylardan kaçınmak ve çocuğa güvenli bir anlatı çerçevesi sunmak önem taşımaktadır. Didaktik yaklaşım ahlaki derslerin, öğretici mesajların ve değerlerin doğrudan, açık ve öğretici bir tonla verilmesidir. Didaktik eserler, hikâyeyi ahlaki öğretinin aracı olarak kullanmakta; karakterler iyi ve kötü davranışların örnekleri haline gelmekte; olaylar ahlaki dersleri göstermek için düzenlenmekte ve anlatıcı doğrudan okuyucuya ne düşünmesi ve nasıl davranması gerektiğini söylemektedir. Bu yaklaşım, eserin estetik değerini azaltarak karakterleri basmakalıp hale getirmekte anlatının doğallığını bozmakta ve çocuğu pasif bir mesaj alıcısı konumuna indirgemektedir. Çocuk edebiyatı, emalarını ve değerlerini organik olarak hikâyenin doğal akışı içinde iletmeli okuyucu kendi sonuçlarını çıkarma özgürlüğüne sahip olmalıdır (Nikolajeva, 2002). Yeniden anlatımlar (retellings), geleneksel hikâyelerin, masalların veya klasik eserlerin çağdaş dille,

farklı kültürel bağlamlarda veya yeni perspektiflerle yeniden yazılmasıdır. Yeniden anlatımlar, eski hikâyeleri yeni nesillere taşımakta, farklı kültürel sesleri merkeze alır ve klasik anlatıları sorgulamaya açmaktadır. Ancak nitelikli yeniden anlatımlar, özgün anlatının ruhunu, tonunu ve temel özelliklerini korurken yeni yorumlar getirmekte aşırı basitleştirme, özgün anlamı çarpıtma veya kültürel özgünlüğü yok etmekten kaçınmaktadır (Zipes, 2012). Çeviriler bir dilden başka bir dile aktarımda, özgün metnin üslup, ton, kültürel nüanslar, sözcük oyunları ve estetik özelliklerinin korunmasını gerektirmektedir. Nitelikli çeviri, sadece sözcükleri değil anlamları, hisleri, sesleri ve kültürel bağlamları aktarmaktadır. Çevirmen, hedef dilde eşdeğer ifadeler, mecazlar ve tonlar bulmalı; kültürel referansları açıklamalı veya uyarlamalı ve metnin estetik gücünü koruyacak yaratıcı çözümler üretmelidir (Oittinen, 2000). Özensiz çeviriler, özgün metnin zenginliğini, derinliğini ve güzelliğini kaybetmektedir.

Tema

Tema, bir edebiyat eserinin altında yatan merkezi fikir, mesaj, anlayış veya evrensel hakikattir. Lukens vd. (2016), temanın eserin "ne hakkında" olduğu sorusundan ziyade, eserin "ne söylediği" sorusuna cevap olduğunu belirtmektedir. Tema, genellikle insan doğası, sosyal ilişkiler, ahlaki değerler, toplumsal sorunlar ve yaşam gerçekleri hakkında genel bir hakikati, anlayışı veya perspektifi ifade etmektedir. Tema, anlatının tüm unsurlarını bir araya getiren birleştirici güçtür ve metne düşünsel derinlik, anlam ve amaç kazandırmaktadır. Çocuk edebiyatında tema, çocukların dünyayı anlamalarına, değerlerini şekillendirmelerine, evrensel insan deneyimlerini keşfetmelerine ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır. Ancak tema, didaktik bir mesaj olarak doğrudan verilmemeli; bunun yerine, hikâyenin organik akışı içinde ortaya çıkmalı ve okuyucunun yorumlamasına açık olmalıdır (Nikolajeva, 2002). Tema analizi, metnin ne dediğini, hangi değerleri yansıttığını, hangi soruları sorduğunu ve hangi anlayışları sunduğunu incelemeyi gerektirmektedir. Aynı metin, farklı okuyucular tarafından farklı şekillerde yorumlanabilmekte ve farklı temalar bulunabilmektedir; bu çoğul okuma olasılığı, edebiyatın zenginliğini ve açıklığını göstermektedir (Iser, 1978). Tema, kültürel ve tarihsel

bağlamlara göre de değişebilmektedir; bir dönemde merkezi görülen bir tema, başka bir dönemde ikincil kalabilmektedir. Çocuk edebiyatında tema çalışması, çocukların metinlerle derin düzeyde ilişki kurmalarını, kendi yaşam deneyimleriyle bağlantılar oluşturmalarını ve edebiyatın hayat hakkında düşünmek için bir araç olduğunu anlamalarını sağlamaktadır (Galda vd., 2017). Lukens vd. (2016), çocuk edebiyatında tema işlemenin bazı özel boyutlarını vurgulamaktadır. Didaktik yaklaşım, tema bağlamında da sorunlu bir uygulamadır. Didaktik eserler, temayı açık bir ahlaki ders olarak sunmaktadır; karakterler iyi ve kötü davranışların örnekleri olmaktadır, olaylar dersi göstermek için düzenlenmektedir ve sonuç açıkça "doğru" davranışın ödüllendirildiği ve "yanlış" davranışın cezalandırıldığı bir yapıda sunulmaktadır. Anlatıcı veya karakterler, okuyucuya doğrudan "bu hikâyenin dersi şudur" demekte veya ima etmektedir. Bu yaklaşım, çocuğu pasif bir alıcı konumuna indirgemekte, kendi yorumlarını yapma özgürlüğünü elinden almakta ve edebiyatın estetik ve düşünsel değerini azaltmaktadır. Nitelikli çocuk edebiyatı, temalarını dolaylı olarak, karakterlerin deneyimleri, seçimleri ve sonuçları aracılığıyla iletmektedir. Okuyucu, hikâyeden kendi anlamlarını çıkarmakta ve temayı kendi yaşam deneyimleriyle ilişkilendirmektedir. Tema, empoze edilmemekte; keşfedilmektedir (Nikolajeva, 2002). Tema ve geleneksel edebiyat ilişkisi, geleneksel anlatıların evrensel ve arketipik temaları işleme biçimiyle ilgilidir. Masallar, mitler ve halk öyküleri, genellikle iyi-kötü mücadelesi, cesaretin ödüllendirilmesi, kötülüğün cezalandırılması, zayıfın güçlüyü yenmesi, dönüşüm ve büyüme, adalet ve hakikat gibi evrensel temaları işlemektedir. Bu temalar, farklı kültürlerde benzer biçimlerde tekrarlanmakta ve kolektif insan deneyimini yansıtmaktadır. Geleneksel edebiyatta temalar genellikle açık olmakta ve basitleştirilmektedir; bu basitlik, küçük çocukların temel ahlaki kavramları ve değerleri anlamasını kolaylaştırmaktadır. Ancak geleneksel temalar, yeniden yorumlanabilmektedir; çağdaş yeniden anlatımlar, klasik temaları eleştirel perspektiflerle sorgulamakta ve dönüştürmektedir (Zipes, 2012). Çocuk öykülerinde olgun temalar, çocuk edebiyatının ölüm, kayıp, travma, şiddet, boşanma, hastalık, ayrımcılık, yoksulluk, savaş ve diğer zorlu konuları nasıl ele aldığıyla ilgilidir. Lukens vd. (2016), çocuk edebiyatının bu "olgun" veya "zorlu" temaları işlemekten

kaçınmaması gerektiğini, ancak bunların çocuğun gelişim düzeyine uygun, duyarlı ve yapıcı biçimde sunulması gerektiğini belirtmektedir. Olgun temalar, çocukların yaşamda karşılaşılabilecekleri zorluklara hazırlanmalarına, başa çıkma Mekânizmaları geliştirmelerine, empati kurmalarına ve duygusal dayanıklılık kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Ancak bu temaların işlenişinde, travmatik ayrıntılardan kaçınılmalı, çocuğa umut ve iyileşme mesajları verilmeli, yapıcı çözümler sunulmalı ve güvenli bir anlatı çerçevesi sağlanmalıdır. Örneğin, ölümü işleyen bir çocuk kitabı, ölümün doğal bir süreç olduğunu, yas tutmanın sağlıklı olduğunu ve sevginin ölümden sonra da devam ettiğini gösterebilmektedir; ancak grafik ölüm sahneleri, uzun acı betimlemeleri veya umutsuz sonlardan kaçınılmalıdır. Olgun temalar, yaşa uygun biçimde ele alındığında, çocuk edebiyatının en güçlü ve etkili eserleri ortaya çıkmaktadır (Nikolajeva, 2014).

Tema Çeşitleri. İki alt başlıkta ele alınmaktadır.

Açık Tema ve Gizli Tema. Tema analizi, öncelikle temaların açık (explicit) ve gizli (implicit) olarak sunulup sunulmadığını değerlendirmektedir. Açık tema, metinde doğrudan ifade edilmektedir; anlatıcı, karakterler veya metnin sonuç bölümü, hikâyenin mesajını, dersini veya anlamını açıkça belirtmektedir. Örneğin, bir fabl'ın sonunda "bu hikâyenin dersi: dürüstlük her zaman kazanır" gibi bir ifade yer alabilmektedir. Geleneksel edebiyatta, özellikle didaktik amaçlı yazılmış klasik çocuk kitaplarında, açık temalar yaygındır. Küçük yaş grupları için yazılan bazı eserlerde de açık temalar tercih edilmektedir çünkü genç okuyucuların soyut anlamları dolaylı ipuçlarından çıkarma kapasiteleri sınırlı olabilmektedir. Ancak aşırı açık tema sunumu, didaktik bir ton yaratmakta ve okuyucunun kendi yorumlarını yapma özgürlüğünü sınırlamaktadır. Gizli tema ise dolaylı olarak sunulmaktadır; metinde açıkça belirtilmemekte, okuyucu karakterlerin deneyimlerini, çatışmaların çözüm biçimlerini, olayların sonuçlarını, sembolleri ve genel anlatı yapısını yorumlayarak temayı kendisi bulmaktadır. Gizli temalar, okuyucunun aktif yorumlama sürecine katılmasını gerektirmekte, daha sofistike ve entelektüel bir okuma deneyimi sağlamak ve çoklu yorumlara açık olmaktadır. Çağdaş çocuk edebiyatında, gizli temalar baskındır; yazarlar mesajlarını

dayatmak yerine, okuyucuların kendi anlamlarını oluşturmalarına olanak tanımaktadır. Gizli temalar, aynı zamanda metne derinlik ve zenginlik katmaktadır çünkü farklı okuma düzeylerinde farklı anlamlar keşfedilebilmektedir (Nikolajeva, 2002).

Ana Tema ve İkincil Tema. Metinler, genellikle birden fazla tema içermektedir ve bu temalar hiyerarşik bir yapıda organize edilmektedir. Ana tema (major theme), eserin merkezinde yer alan, en baskın, en kapsamlı ve en tutarlı biçimde işlenen temadır. Ana tema, anlatının tüm unsurlarıyla desteklenmektedir; karakterlerin gelişimi, olay örgüsünün yapısı, çatışmaların türü, semboller ve sonuç ana temayı güçlendirmektedir. Örneğin, bir eserin ana teması "kimlik arayışı" olabilmektedir; ana karakter, kim olduğunu, neye inandığını ve nereye ait olduğunu keşfetme yolculuğuna çıkmakta ve tüm anlatı bu arayış etrafında şekillenmektedir. İkincil temalar (minor/secondary themes), ana temayı desteklemekte, zenginleştirmekte, tamamlayıcı perspektifler sunmakta ve anlatıya derinlik katmaktadır. İkincil temalar, ana temayla ilişkili olabilmekte veya bağımsız ancak tamamlayıcı konuları işleyebilmektedir. Örneğin, "kimlik arayışı" ana temalı bir eserde, ikincil temalar "aile bağları," "sosyal aidiyetin karmaşıklığı," "cesaret," "dostluk" ve "kültürel kimlik" olabilmektedir. Bu ikincil temalar, ana karakterin kimlik arayışını farklı boyutlardan aydınlatmakta ve zenginleştirmektedir. İkincil temalar, genellikle yan karakterler, alt olay örgüleri veya sembolik unsurlar aracılığıyla işlenmektedir. Çoklu tema yapısı, metne katmanlılık, karmaşıklık ve yeniden okuma değeri kazandırmaktadır; her okumada yeni temalar ve anlamlar keşfedilebilmektedir (Nikolajeva, 2002). Tema analizi, hem ana temayı hem de ikincil temaları belirlemeli ve bunların nasıl etkileştiğini, birbirini nasıl desteklediğini veya gerilim yarattığını incelemelidir.

Newbery Madalyası

Newbery Madalyası (Newbery Medal), çocuklar için Amerikan edebiyatına yapılmış en seçkin katkıyı onurlandırmak amacıyla her yıl verilen bir edebiyat ödülüdür ve ALA'nın bir bölümü olan Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmetleri Derneği (Association for Library

Service to Children – ALSC) tarafından yönetilmektedir. Ödül süreci, ALSC bünyesinde oluşturulan Newbery Ödül Komitesi (Newbery Award Committee) aracılığıyla yürütülmektedir; komitenin temel işlevi (Committee Function Statement), ödülü düzenleyen şartlar ve kriterler doğrultusunda önceki yıl İngilizce olarak yayımlanan ve ödüle uygunluk koşullarını karşılayan kitaplar arasından çocuklar için Amerikan edebiyatına yapılmış en seçkin katkısı belirlemektir. Bu kapsamda komite, değerlendirmelerini yalnızca ilgili takvim yılı içinde yayımlanan eserlerle sınırlamakta; yazarın önceki başarıları, kitabın popülerliği ya da ticari başarısı gibi unsurları dikkate almadan, metin temelli müzakereler sonucunda karar vermektedir. Komite yapısı, başkan tarafından atanan bir başkan ve on dört üyeden oluşmakta; üyeler görev süreleri boyunca yıl içinde yayımlanan kitapları okuyarak, tartışarak ve değerlendirerek ödül sürecine katkı sağlamaktadır (ALA, 2023).

John Newbery

Newbery Madalyası, çocuklar için kitap yayımlayan ilk yayıncı olarak bilinen John Newbery'nin (1713–1767) adını taşımaktadır. Newbery, çocuk kitabı yayıncılığını ciddiye alan ilk kişi olarak kabul edilmektedir ve kullandığı yöntemlerin büyük bölümü daha sonraki yazarlar ve yayıncılar tarafından benimsenmektedir. Çocukların "kapasitelerine uygun, kolay ve keyifli kitaplar" yoluyla eğitilmesi gerektiğini savunan John Locke'un anlayışından etkilenmektedir.

John Newbery'nin çocuk edebiyatının temelini oluşturan düşüncesi sayesinde çocuk edebiyatı, edebiyat dünyasının sürdürülebilir ve kârlı bir parçası hâline gelmektedir. Bu başarının, dönemin yükselişte olan İngiliz orta sınıfıyla ve çocukların rolüne ilişkin değişen çocukluk anlayışıyla ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Bu yeni anlayış, çocukların "minyatür yetişkinler" olarak görülmesi yerine, kendi ilgileri, enerjileri ve dikkat süreleri olan bireyler olarak ele alınmasını esas almaktadır. Newbery'nin bu anlayışa hitap eden yayıncılık pratiği ve çocuk yayıncılığı alanında attığı temeller, günümüzde ALA tarafından verilen Newbery Ödülleri aracılığıyla tanınmaktadır (ALA, 2023).

Madalyanın Tarihi

John Newbery'nin ölümünden yaklaşık 150 yıl sonra, 21 Haziran 1921 tarihinde Amerikan Kütüphane Derneği'nin yıllık toplantısında Frederic G. Melcher, Çocuk Kütüphanecileri Bölümü'ne (Children's Librarians' Section) yılın en seçkin çocuk kitabı için bir madalya verilmesini önermiştir. Melcher, madalyanın John Newbery'nin adını taşımasını da teklif etmiştir. Bu öneri çocuk kütüphanecileri tarafından kabul edilmiş ve 1922 yılında ALA Yönetim Kurulu (ALA Executive Board) tarafından resmen onaylanmıştır (ALA, 2023). Melcher, Yönetim Kurulu ile yaptığı resmî anlaşmada Newbery Madalyası'nın amaçlarını şu şekilde belirtmiştir (ALA, 2023):

- Çocuklara yönelik kitaplar alanında özgün ve yaratıcı çalışmaları teşvik etmek,
- Çocuk edebiyatına yapılan katkıların şiir, oyun veya romanlara benzer biçimde tanınmayı hak ettiğini kamuoyuna vurgulamak,
- Hayatlarını çocukların okuma ilgilerine hizmet etmeye adanmış kütüphanecilere bu alanda nitelikli yazını teşvik etme olanağı sağlamak.

Başlangıçta ALA Yönetim Kurulu, Newbery Madalyası'nın Çocuk Kütüphanecileri Bölümü üyelerinin oylarıyla belirlenen bir kitaba verilmesine karar vermiştir. 1924 yılında Yönetim Kurulu, her yıl en seçkin katkının Çocuk Kütüphanecileri Bölümü'nün özel bir komitesi tarafından belirlenmesini öngören yeni bir planı kabul etmiştir. 1937 yılında Caldecott Madalyası'nın başlatılmasıyla birlikte, her iki ödül için de madalya ve onur kitaplarını seçmek üzere ortak bir ödül komitesi oluşturulmuştur.

1958 yılındaki ALA yeniden yapılanması sonucunda, hem halk kütüphanesi hem de okul kütüphanecilerini kapsayan Çocuk Hizmetleri Bölümü (Children's Services Division) kurulmuştur. 1977 yılında bu bölüm, Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmetleri Derneği (Association for Library Service to Children – ALSC) adını almıştır. 1978 yılında ise ALSC üyeleri, Newbery ve Caldecott madalyaları için ayrı komiteler oluşturulmasını sağlayan bir tüzük değişikliğini kabul etmiştir. Günümüzde kazananlar ve onur kitapları Ocak ayında düzenlenen toplantıda açıklanmakta ve ALA'nın resmî internet sitesinde eş zamanlı olarak

yayımlanmaktadır. Madalyalar ise Haziran veya Temmuz ayında düzenlenen ALA Yıllık Konferansı sırasında gerçekleştirilen bir törende sunulmaktadır (ALA, 2023).

Madalyanın Şartları

ALSC Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen Newbery Madalyası şartları aşağıdaki üç maddede sunulmaktadır (ALA, 2023):

1. Madalya, her yıl bir önceki yıl Amerika Birleşik Devletleri'nde bir Amerikan yayıncısı tarafından İngilizce yayımlanan ve çocuklar için Amerikan edebiyatına yapılmış en seçkin katkının yazarına verilmektedir. Değerlendirilen kitabın özgün bir eser olması dışında karakterine ilişkin herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Onur kitapları (Honor Books) adlandırılabilir.
2. Madalya, Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı olan veya ABD'de ikamet eden yazarlarla sınırlandırılmaktadır.
3. Komite, müzakerelerinde yalnızca şartlarda tanımlandığı biçimde ödüle uygun kitapları dikkate almaktadır.

Madalyanın Kriterleri

ALSC Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen Newbery Madalyası kriterleri aşağıda sunulmaktadır (ALA, 2023):

Amerikan edebiyatına seçkin katkısı belirlerken komite üyeleri aşağıdaki unsurları dikkate almaktadır:

- Temanın veya kavramın yorumlanması
- Doğruluk, açıklık ve organizasyon dâhil olmak üzere bilginin sunumu
- Olay örgüsünün geliştirilmesi
- Karakterlerin tanımlanması
- Mekânın tanımlanması
- Üslubun uygunluğu

Dikkate alınacak edebî nitelikler içeriğe bağlı olarak değiştiğinden komitenin yukarıda belirtilen unsurların her birinde mükemmellik araması gerekmemektedir. Bununla birlikte kitap, kendi bağlamıyla ilişkili tüm unsurlar açısından ayırt edici nitelikler taşımaktadır. Komite üyeleri, çocuk okur kitlesi için sunumun mükemmelliğini dikkate almaktadır. Her kitap Amerikan edebiyatına yapılmış bir katkı olarak değerlendirilmektedir. Komite kararını öncelikle metin üzerinden vermektedir. Bir kitabın diğer unsurları resimler, kitabın genel tasarımı gibi ancak kitabı daha az etkili hâle getirdikleri durumlarda dikkate alınmaktadır. Kitap, kendi kendine yeten bir bütün olmakta ve keyif alınması için başka bir medyaya bağımlı olmamaktadır. Komite, ödülün popülerlik ya da öğretici amaçlarla değil edebî kalite ve çocuklara yönelik nitelikli sunum için verildiğini esas almaktadır (ALA, 2023).

We Need Diverse Book (WNDB)

WNDB, 2014 yılında çocuk ve genç yetişkin edebiyatındaki temsil krizine yanıt olarak ortaya çıkan bir toplumsal harekettir. Hareketin başlangıcı, BookCon 2014'te tamamen beyaz ve erkek yazarlardan oluşan bir panelin eleştirilmesiyle tetiklenmekte ve dijital aktivizm aracılığıyla hızla örgütsel bir yapıya kavuşmaktadır. WNDB, 29 Temmuz 2014 tarihinde Pennsylvania eyaletinde tescil edilerek kar amacı gütmeyen bir organizasyon kimliği kazanmaktadır. Bu kurumsallaşma süreci, dijital aktivizmden yapısal bir değişim örgütüne geçişi simgelemekte ve hareketin sürdürülebilir bir etki yaratma kapasitesini güçlendirmektedir (We Need Diverse Books, 2023). Temel sorunsalı, çocuk yayıncılığında azınlık kimliklerine sahip yazarların ve karakterlerin sistematik olarak dışlanması ve bu dışlanmanın yeniden üretilmesini sağlayan yapısal mekanizmalardır.

Hareketin epistemolojik zemini, Bishop'un (1990) çocuk edebiyatının üç temel işlevini tanımlayan kavramsal çerçevesine yaslanmaktadır: edebiyat, çocuklara hem benlik yansıması (aynalar), hem ötekini anlama fırsatı (pencereler), hem de başkasının deneyimine katılım olanağı (sürgülü kapılar) sunmalıdır. WNDB, bu işlevlerin gerçekleşmesinin önündeki engelleri yayıncılık endüstrisinin hegemonik pratiklerinde

tanımlamaktadır. Özellikle, marjinalleştirilmiş gruplara ait anlatıların pazar değeri taşımadığına dair yaygın inanış, pazarlama yatırımlarının geri çekilmesine dolayısıyla görünürlük eksikliğine ve nihayetinde düşük satış rakamlarına neden olarak döngüsel bir dışlanma yaratmaktadır (We Need Diverse Books, 2023).

Hall'ın (1997) temsil kuramı, WNDB'nin analitik yaklaşımını anlamak için merkezi öneme sahiptir. Hall, temsili kültürel anlamların üretildiği, müzakere edildiği ve dolaşıma sokulduğu bir süreç olarak kavramsallaştırmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında, WNDB'nin müdahalesi yalnızca metinsel çeşitliliği artırmaya değil, anlam üretiminin kurumsal ve yapısal koşullarını dönüştürmeye yönelmektedir. Tek eksenli kimlik politikalarını aşan bu yaklaşım, çeşitlilik kavramı üzerinedir. WNDB'nin çeşitlilik tanımı, etnik ve kültürel kimliklerin ötesine geçerek engellilik (fiziksel, zihinsel ve öğrenme farklılıkları dâhil), sosyoekonomik arka plan farklılıkları, dini inanç çeşitliliği, dilsel çeşitlilik ve çok dillilik, göçmenlik ve vatandaşlık durumu, aile yapılarındaki farklılıklar (evlat edinme, büyükanne-büyükbaba tarafından büyütülme gibi) ile cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliğini kapsayan geniş bir spektrumu içermektedir (We Need Diverse Books, 2023).

Freire'nin (1970) eleştirel pedagojisi ve hooks'un (1994) özgürleştirici eğitim anlayışı, WNDB'nin eğitimsel programlarının felsefi altyapısını sağlamaktadır. WNDB in the Classroom programının on yılda 100.000'den fazla kitabı dolaşıma sokması (We Need Diverse Books, 2023), çocukların hegemonik anlatıları sorgulama ve eleştirel bilinç geliştirme kapasitesine yapılan bir yatırım olarak okunabilmektedir (Botelho ve Rudman, 2009). Özellikle rezervasyonlardaki yerli çocukların kendi kültürel mirası hakkında bilgilendirilmesi örneği (We Need Diverse Books, 2023), temsil eksikliğinin epistemik şiddet boyutunu somutlaştırmaktadır.

Hareketin temel katkılarından biri, çeşitliliğin istisna değil norm olarak kabul edildiği bir edebi ekosistemin oluşturulmasına yönelik kurumsal ve kültürel altyapının inşa edilmesidir. Bu dönüşüm, çocukların edebiyat yoluyla maruz kaldığı temsil repertuarının

genişlemesini temsil etmekte ve Bishop'un (1990) ayna-pencere-sürgülü kapı metaforunda öngörülen dönüştürücü potansiyelin gerçekleşme olasılığını artırmaktadır: marjinalleştirilmiş çocuklar kendilerini edebiyatta bulabilmekte, tüm çocuklar çoğulcu bir dünya algısı geliştirebilmektedir. Hareket, editörlerden tasarımcılara, stajyerlerden pazarlamacılara kadar yayıncılık zincirinin her halkasında azınlık temsilinin artırılmasını hedefleyerek, çocuk edebiyatının üretim mantığını yeniden yapılandırmaya çalışmaktadır (We Need Diverse Books, 2023). Bu çabanın uzun vadeli hedefi yalnızca bugünün çocuklarına sunulan edebi malzemenin çeşitlenmesi değil gelecekte çocuk edebiyatı üreten kurumsal aktörlerin ve yaratıcıların daha kapsayıcı bir profil sergilemesidir.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırmanın konusuna ilişkin ulusal ve uluslararası literatür iki alt başlık altında ele alınmıştır. Her iki alt başlıkta da çocuk edebiyatında içerik özellikleri, ödüllü çocuk kitapları, ödüllü çocuk kitaplarında çeşitlilik, Newbery ödüllü çocuk kitapları, Newbery ödüllü çocuk kitaplarında içerik analizi ve We Need Diverse Books hareketi kapsamlarında yürütülen çalışmalar incelenmiştir.

Ulusal Çalışmalar

Uslu ve Aslan (2023), çeşitli kurum ve kuruluşlardan ödül almış 34 çocuk ve gençlik kitabında grup çatışması olgusunu incelemiştir. Tarama modelinin kullanıldığı çalışmada içerik analizi yöntemi benimsenmiş; grup çatışması ana kategorisi kalıpyargı, önyargı ve ayrımcılık olmak üzere üç alt kategoriye ayrılmış, bu kategoriler duygusal yön, biçim, bağlam ve içerik özellikleri açısından çapraz tablolarla analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre incelenen kitaplarda toplam 1394 grup çatışması içerikli mesaj saptanmış; bu mesajların büyük çoğunluğunun önyargı kategorisinde yoğunlaştığı görülmüştür. Grup çatışmasının biçimsel açıdan çoğunlukla örtük biçimde, bağlamsal açıdan kültürel düzeyde ve içerik açısından en sık yaş ile cinsiyet/cinsel yönelim kategorilerinde yer aldığı belirlenmiştir. Araştırma, incelenen kitapların büyük bölümünün grup çatışmasını kasıtlı

olarak değil çoğunlukla farkında olmaksızın yansıttığını ortaya koymuş; dil ve edebiyat eğitiminin bu olguya eleştirel bir yaklaşım geliştirmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Aslan (2010), Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim öğrencilerine önerilen 100 Temel Eser listesindeki 13 romanı içerik analizi yöntemiyle incelemiştir. Çalışmada kadın izleği "olumlu", "olumsuz" ve "yansız" kategorileri çerçevesinde analiz edilmiş; cümle birim olarak alınmış ve yoğunluk skorları hesaplanmıştır. Bulgular, kadının en yüksek yoğunlukla olumsuz (189,8‰), en düşük yoğunlukla olumlu (63,1‰) biçimde sunulduğunu ortaya koymuştur. İncelenen 13 romanın sekizinde olumsuz sunumun baskın olduğu görülmüş; şiddet mağduru, ev işleriyle sınırlandırılmış, kimliksizleştirilmiş ve cinsel nesne olarak konumlandırılmış kadın figürlerine sıkça rastlanmıştır. Araştırma, listedeki kitapların büyük bölümünün Cumhuriyet öncesi veya erken Cumhuriyet dönemine ait olması nedeniyle çağdaş kadın haklarını yansıtamadığını vurgulamış; listenin güncel yazarların yapıtlarını kapsayacak biçimde yeniden ele alınması gerektiğini savunmuştur.

Aslan vd. (2016), Türkiye'de çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından 2009-2013 yılları arasında ödüllendirilen 19 çocuk ve gençlik romanında barış kavramının nasıl ele alındığını incelemiştir. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen çalışmada içerik analizi kullanılmış; barış ana kategorisi insan haklarına sahip olma, iş birliği-paylaşım-dayanışma, önyargı ve kalıpyargılardan uzak olma, çatışma çözme ve çevreye duyarlılık olmak üzere beş alt kategoride ele alınmıştır. Bulgular, incelenen romanlarda en sık işlenen alt kategorinin insan hakları olduğunu ortaya koymuştur. Bunu iş birliği, paylaşım ve dayanışma alt kategorisi izlemiş; önyargı ve kalıpyargılardan uzak olma, çatışma çözme ve çevreye duyarlılık kategorileri ise benzer sıklıkta gözlemlenmiştir. Araştırma, incelenen ödüllü romanların barış ve insancıl değerleri aktarma açısından duyarlı bir tutum sergilediğini ve okuyucularda barış bilinci oluşturabilecek nitelikte olduğunu ortaya koymuştur.

Gönen, Uygun, Erdoğan ve Katrancı (2012), ilköğretim birinci sınıf öğrencilerine yönelik resimli çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özelliklerini incelemiştir.

Betimsel modelin benimsendiği çalışmada 2005-2010 yılları arasında ilk baskısı yapılan ve 28 farklı yayınevine ait 120 resimli çocuk kitabı rastgele örnekleme yoluyla seçilmiş; veriler doküman incelemesi ve betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Bulgular, incelenen kitaplarda dayanıklı cilt kullanılmadığını, konu çeşitliliğinin yetersiz kaldığını, resimlerin dörtte üçünün hayali öğelerden oluştuğunu ve yazı/resim oranının önerilen düzeyin altında kaldığını ortaya koymuştur. Kitaplarda en çok işlenen konuların sağlık-temizlik (%21) ve arkadaşlık-dostluk (%20) olduğu belirlenmiş; anlatım ve üslup açısından ise kitapların büyük çoğunluğunun sade ve akıcı bir dille yazıldığı ve resim-metin ilişkisine dikkat edildiği saptanmıştır. Araştırma, çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme ölçütleri açısından daha özenli biçimde hazırlanması gerektiğini vurgulamıştır.

Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş (2011), ilköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri açısından durumunu belirlemeyi amaçlamıştır. Betimsel modelin kullanıldığı çalışmada 2005-2009 yılları arasında basılmış 100 çocuk kitabı rastgele örnekleme yoluyla seçilmiş; veriler doküman incelemesi ve betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Bulgular, incelenen kitaplarda en fazla işlenen konuların toplumsal kurallar (%24) ve aile (%16) olduğunu; en az işlenen konuların ise mitoloji (%0,3) ve gezi (%1) türünde yer aldığını ortaya koymuştur. Karakter özellikleri açısından ana karakterlerin büyük ölçüde akıllı, meraklı ve iyi yürekli; yardımcı karakterlerin ise iyi yürekli, yardımsever ve kötü yürekli olarak kurgulandığı saptanmıştır. Kitaplarda en çok yer alan mesajların sosyal ve kültürel yapıya yönelik (%30,3), en az yer alanların ise dini (%9,5) mesajlar olduğu belirlenmiştir. Araştırma ayrıca incelenen kitaplarda konu çeşitliliğinin yetersiz kaldığını, bazı önemli karakter özelliklerine yer verilmediğini ve dilbilgisi hatalarının bulunduğunu tespit etmiştir.

Özgider (2010), 2008 yılında Türkiye ve İngiltere'de en çok satan çocuk kitaplarının biçimsel ve içeriksel özelliklerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Tarama niteliğindeki betimsel araştırmada Türk çocuk yazınından üç, İngiliz çocuk yazınından üç eser rastlantısal yöntemle seçilmiş; kitaplar boyut, ciltleme, kâğıt cinsi, sayfa düzeni ile izlek, konu, dil ve

anlatım, karakterler, eğitsel iletiler ve resimleme özellikleri bakımından incelenmiştir. Araştırma sonucunda iki ülkenin çocuk kitaplarının biçimsel ve içeriksel özellikler bakımından birbirine büyük benzerlik gösterdiği saptanmıştır. Her iki ülkede de kitapların seslendiği yaş düzeyine uygun boyutlar, konunun yapılandırılmasını zayıflatan öğelerden (rastlantısallık, abartılmış merak, duygusallık) arındırılmış bir kurgusal yapı ve yazınsal kurgu içinde çocuğa sezdirilen evrensel iletiler benimsendiği görülmüştür. Bununla birlikte Türkçe eserlerde ciltleme tekniği, kâğıt kalitesi ve satır aralığı açısından iyileştirmeye gereksinim duyulduğu belirlenmiştir.

Bulut ve Kuşdemir (2013), TÜBİTAK tarafından yayımlanan bilgilendirici türdeki çocuk kitaplarını içerik özellikleri açısından incelemiştir. Tarama deseniyle yürütülen çalışmada doküman incelemesi tekniği kullanılmış; 8-10 yaş grubuna yönelik 34 kitap tema, konu, plan, dil ve üslup başlıkları altında değerlendirilmiştir. İncelenen kitapların tamamının çeviri olduğu ve fen bilimleri, doğa, uzay, teknoloji ve bilim tarihi konularını kapsadığı saptanmıştır. Araştırma sonucunda bu kitaplardaki tema ve konuların hedef yaş grubunun özelliklerine uygun olduğu; dil ve anlatım bakımından anlaşılır ve okunabilir nitelik taşıdığı; çocuğa kazandırılmak istenen duygu ve düşünceler ile işlenen konular arasında uyum bulunduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte kitapların ağırlıklı olarak Avrupa ve Amerika bilim tarihini yansıtmaması, tamamının çeviri olmalarıyla ilişkilendirilmiş ve bu yönüyle eleştirel bir değerlendirmeye konu edilmiştir.

Ünelöz (2017), Türkiye'de en az beş yıldır çocuk ve gençlik edebiyatı ödülü veren kurumların 2013-2015 yılları arasında ödüllendirdiği dokuz çocuk romanını toplumsal cinsiyet kalıpyargıları bağlamında incelemiştir. Betimsel çözümleme yönteminin kullanıldığı çalışmada toplumsal cinsiyet ana kategorisi; ev işlerinin paylaşımı, evi geçindirme sorumluluğu, meslek, bağımsız başarı, yöneticilik/liderlik, oyun ve oyuncak seçimi ile kişilik özellikleri alt kategorilerine ayrılarak analiz edilmiştir. Bulgular, incelenen romanlardaki karakterlerin 166 kez kalıpyargıları destekleyen, 52 kez ise desteklemeyen edimlerde bulunduğunu ortaya koymuştur. Kadın karakterler çoğunlukla ev işleri ve çocuk bakımından

sorumlu, anaç ve şefkatli bireyler olarak sunulurken; erkek karakterler cesur, girişken ve otoriter özelliklerle öne çıkarılmıştır. Meslek seçimlerinde de benzer bir örüntü gözlemlenmiş; hemşirelik ve öğretmenlik gibi meslekler ağırlıklı olarak kadın karakterlere, doktorluk ve mühendislik gibi meslekler ise erkek karakterlere atfedilmiştir. Araştırma, ödüllü çocuk romanlarının toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çağdaş yaşamın gereklerini büyük ölçüde karşılamadığını ortaya koymuş; bu alanda yapılacak araştırmaların artırılması gerektiğini vurgulamıştır.

Çatalcalı-Soyer (2009), okul öncesi çocuk eğitime yönelik hazırlanan hikâye kitaplarında oluşturulan stereotipleri incelemiştir. Niteliksel içerik analizi yönteminin kullanıldığı çalışmada İzmir-Bornova'daki belirli anaokullarında 2003-2004 döneminde okutulan 6 farklı yayınevine ait 50 hikâye kitabı incelenmiştir. Araştırmada toplumsal cinsiyet ayrımı, aile yapısı, kent/kır ayrımı, canlı ve cansız varlıkların insansılaştırılması, oyuncak seçimi, meslek stereotipleri, dine ilişkin stereotipler ve hayal dünyası olmak üzere 8 temel kategori üzerinde durulmuştur. Bulgular, kitaplarda kadının ev içi rollerde, erkeğin ise dış alanda çalışan birey olarak sunulduğunu ortaya koymuştur. Meslek stereotiplerinde de benzer bir cinsiyet ayrımı tespit edilmiş; öğretmenlik, aşçılık ve terziilik kadın meslekleri olarak sunulurken doktorluk, mimarlık ve avukatlık erkek meslekleri olarak konumlandırılmıştır. Araştırma, çocuk hikâye kitaplarındaki stereotiplerin modern toplumun kimliklerini tanımlayıcı nitelik taşıdığını ve küresel ile yerel kültürün iç içe geçtiği bir yapıda çocukların yetişkin dünyasına hazırlandığını ortaya koymuştur.

Gökmen (2017), 2010-2015 yılları arasında Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği, Türkan Saylan Sanat ve Bilim Ödülleri, Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı, Tudem ve Bu Yayınevi gibi çeşitli kuruluşlardan ödül alan 17 çocuk edebiyatı yapıtını temel öğeler bakımından incelemiştir. Tarama modelinde yürütülen betimsel çalışmada yapıtlar karakter, konu, ileti, dil ve anlatım ile resim değişkenleri açısından ele alınmıştır. Bulgular, ödüllü yapıtlardaki karakterlerin çoğunlukla açık ve devingen özellikler taşıdığını, karakter geliştirmede eylem ve konuşmalar yolunun ön plana çıktığını ortaya koymuştur. Konu

bakımından aile, arkadaşlık, araştırma güdüsü, hayvan sevgisi ve doğa duyarlılığının öne çıktığı; iletilerin açık ve örtük biçimlerde kurgulandığı belirlenmiştir. Dil ve anlatım özellikleri bakımından ödüllü yapıtların Türkçe sözvarlığını yansıtan, okuma eylemini destekleyen nitelikte olduğu; resim öğelerinin ise metinsel kurguyu tamamlayıcı bir işlev üstlendiği saptanmıştır.

Karagöz (2014), 2000-2010 yılları arasında 9-12 yaş grubuna yönelik yayımlanan yerli çocuk romanlarındaki başkişilerin çatışmaları hangi yöntemlerle çözdüğünü incelemiştir. Betimsel çözümleme yönteminin kullanıldığı çalışmada ölçüt örnekleme yoluyla belirlenen 34 yazara ait 42 roman incelenmiştir. Araştırma bulguları, çocuk romanlarındaki başkişilerin büyük ölçüde açık ve durağan karakterler olduğunu ortaya koymuştur. Başkişilerin en çok kişi-kişi ve kişinin kendisiyle çatışması yaşadığı, en az ise kişi-toplum çatışmasına yer verildiği saptanmıştır. Çatışmaların çözümünde başkişilerin çoğunlukla etkin rol üstlendikleri ve çatışmaları ağırlıklı olarak akıl yürüterek ve iş birliği yaparak çözdükleri belirlenmiştir.

Düzyol-Türk, Korkmaz, Ün, Gülüm ve Yıldırım (2023), 4-6 yaş grubuna yönelik resimli öykü kitaplarının içerik ve resimleme özelliklerinin yeterliliğini incelemiştir. Betimsel tarama modeliyle yürütülen nicel çalışmada çocuk kütüphanelerinden rastgele örnekleme yoluyla seçilen 200 resimli öykü kitabı, Deniz ve Gönen (2020) tarafından geliştirilen Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Bulgular, resimleme özelliklerinde 6 maddenin yeterli, 1 maddenin kısmen yeterli; içerik özelliklerinde ise 11 maddenin yeterli, 3 maddenin kısmen yeterli düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. İncelenen 200 kitabın 176'sı yeterli, 24'ü kısmen yeterli bulunmuş; yetersiz kitaba rastlanmamıştır. Kısmen yeterli bulunan içerik özellikleri arasında yaratıcı hayal gücünü besleme, sözcük dağarcığını geliştirme ve özdeşim kurulabilecek karakterlere yer verme öne çıkmıştır. Araştırma, estetik değer taşıyan resimleme ile çocukların özdeşim

kurabileceği karakterlerin çocuk gelişimi açısından kritik öneme sahip olduğunu vurgulamıştır.

Uluslararası Çalışmalar

Wilson (2009), Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Avustralya'da ödül kazanan 15 çocuk romanında çocukluğun nasıl kurgulandığını incelemiştir. Eleştirel söylem analizi, postmodern çocukluk çalışmaları ve eleştirel çocuk edebiyatı çalışmaları çerçevelerini bir arada kullanan hibrit bir metodoloji benimsenen çalışmada, Newbery, CILIP Carnegie ve CBCA ödüllü romanlar hermenötik ve okur-tepki odaklı bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, incelenen romanlarda çocuk kahramanların başarısız bir evi terk edip bilgi ve deneyim kazanmaya yönelik bir yolculuğa çıktığını ve romanın sonunda kendi anlamlarıyla dolu yeni bir ev inşa ettiklerini ortaya koyan ortak bir üst-olay örgüsünün varlığını ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra çocukluğun "oluş" ve "var oluş" zamanı, direniş zamanı ve zor kararlar zamanı olarak kurgulandığı tespit edilmiştir. Araştırma, çocuğun postmodern bir ortamda ahlaki düzeni yeniden kuran umut getirici bir figür olarak konumlandırıldığı sonucuna ulaşmıştır.

Lamb (2025), K-8 sınıflarında yüksek kaliteli metin kullanımına rehberlik etmek amacıyla 2024 yılı ödüllü çocuk kitaplarını incelemiştir. Karma yöntem yaklaşımıyla yürütülen çalışmada AILA, AJL, ALA, APALA, CCI ve NCTE gibi saygın kütüphane ve eğitim kuruluşlarının ödüllendirdiği 44 kitap; edebi ve olgusal nitelik, gelişimsel uygunluk ve çeşitlilik temsili olmak üzere üç temel ölçüt çerçevesinde nitel ve nicel olarak analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, incelenen kitapların Minnesota K-12 Akademik Standartları ile uyumlu edebi teknikler ve olgusal içerik barındırdığını, farklı yaş grupları için gelişimsel açıdan uygun olduğunu ve temsil ettiği toplulukları özgün biçimde yansıttığını ortaya koymuştur. Çalışma ayrıca ödüllü kitaplarda Beyaz olmayan yazar oranının düşüklüğüne ve çeşitlilik ödülü almamış kitaplardaki temsil eksikliğine dikkat çekmiştir. Araştırma, ödüllü kitapların sınıf müfredatının nitelikli metinlerle desteklenmesinde güvenilir bir kaynak işlevi görebileceğini savunmaktadır.

Iwamoto (1996), 1938-1995 yılları arasında Randolph Caldecott Madalyası, John Newbery Madalyası ve Pacific Northwest Kütüphane Derneği Genç Okuyucular Seçim Ödülü'nü kazanan toplam 168 çocuk kitabında etnisite, cinsiyet, yaş, karakter rolleri ve tema öğelerinin nasıl temsil edildiğini incelemiştir. İçerik analizi yöntemiyle yürütülen çalışmada Carter (1993) tarafından geliştirilen ve araştırmacı tarafından uyarlanan bir kontrol listesi veri toplama aracı olarak kullanılmış; bulgular üç farklı zaman diliminde karşılaştırmalı biçimde analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda incelenen tüm dönemlerde etnisite, cinsiyet, yaş ve karakter rolleri açısından kalıpyargıların varlığı tespit edilmiştir. Beyaz, erkek ve yetişkin karakterlerin temsilde orantısız biçimde baskın olduğu; küçük değişimler gözlemlenmesine karşın bu temsillerin Amerikan nüfusunun demografik yapısıyla örtüşmediği belirlenmiştir. Tema açısından ise dostluk, aile ilişkileri ve macera üç ödül kategorisinde en sık işlenen konular olarak öne çıkmıştır.

Crabb ve Marciano (2011), çocuk edebiyatında önemli ödüllerden bir diğeri olan Caldecott Madalyası ve Onur ödülü kazanan kitaplarda cinsiyet ve maddi kültür temsiliğini incelemiştir. 1990-2009 yılları arasında ödül alan 85 kitabın 68'inden seçilen 490 illüstrasyon içerik analizine tabi tutulmuş; karakter cinsiyeti ve kullanılan nesne türü (ev içi/üretim) kodlanmıştır. Bulgular, kadın karakterlerin ev içi nesneleri erkek karakterlere kıyasla orantısal olarak daha fazla kullandığını, erkek karakterlerin ise ev dışı üretim araçlarını daha yüksek oranda kullandığını ortaya koymuştur. Gerçek hayattaki iş gücü örüntüleriyle karşılaştırıldığında, kitaplardaki temsillerin 70 yılı aşkın süre boyunca büyük ölçüde değişmeden kaldığı ve toplumsal değişimleri yansıtmadığı tespit edilmiştir. Araştırma, ödüllü çocuk kitaplarının toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını pekiştirdiğini ve bu durumun çocukların araç kullanımına ilişkin şema gelişimini olumsuz etkileyebileceğini savunmaktadır.

Solt (1973), 1922-1971 yılları arasında Newbery Madalyası'nı kazanan ve onur listesine giren yaklaşık 180 çocuk kitabını kapsamlı biçimde incelemiştir. Doktora tezi niteliğindeki bu çalışmada kitaplar tür bazında gruplandırılarak geleneksel edebiyat, fantezi,

biyografi, tarihsel kurgu, gerçekçi kurgu ve azınlık gruplarını konu alan eserler ayrı bölümlerde ele alınmıştır. Tür özelliklerini, eğilimlerini ve değişen örüntüleri ortaya koymayı amaçlayan araştırmanın bulguları, ilk on yıllarda tarihsel kurgu ve başka toprakları konu alan eserlerin ağır bastığını; ilerleyen yıllarda ise Amerika Birleşik Devletleri'nde geçen gerçekçi kurgunun öne çıktığını ortaya koymuştur. Konu ve tema açısından da belirgin değişimler gözlemlenmiş; mekânın daha işlevsel kullanıldığı, karakter çizimi ve temaya verilen önemin arttığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra protagonistlerin giderek daha fazla genç Amerikalılardan oluştuğu ve olayların dışsal maceradan psikolojik güdülenmeye doğru kaydığı belirlenmiştir. Çalışma, Newbery ödüllü kitaplarda edebi niteliğin yüksekliğini vurgularken zevklerin değişmesiyle bazı eserlerin zamanla çekiciliğini yitirdiğini de kabul etmektedir.

Bryant (2008), 1997-2007 yılları arasında Newbery Madalyası kazanan 11 çocuk kitabında karakter eğitimi öğelerini incelemiştir. İçerik analizi yöntemiyle yürütülen çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen C.H.A.R.A.C.T.E.R. kısaltmasıyla kavramsallaştırılan dokuz karakter özelliği (ilgi/şefkat, yardımseverlik, kabul, saygı, hırs, vatandaşlık, güvenilirlik, cesaret ve sorumluluk) kodlama sistemi aracılığıyla hem ana hem de yardımcı karakterler üzerinden frekans analizi ile incelenmiştir. Araştırmacı ile birlikte üç değerlendirci kitapları okuyarak kodlamış; SPSS programıyla istatistiksel analiz gerçekleştirilmiştir. Bulgular, incelenen kitapların tamamında dokuz özellikten en az yedisinin temsil edildiğini ortaya koymuştur. En sık görülen karakter özellikleri ilgi/şefkat ve yardımseverlik iken vatandaşlık en az işlenen özellik olmuştur. Araştırma, Newbery ödüllü kitapların karakter eğitimi müfredatına entegrasyonu için uygun kaynaklar olduğunu savunmaktadır.

Kaabaa (2024), 1922-2023 yılları arasında Newbery Madalyası kazanan Siyah yazarlara ait altı eserde ırksal temsili incelemiştir. Tematik içerik analizi yöntemiyle yürütülen çalışmada söz konusu eserler a priori kodlama tekniği kullanılarak ırksal anlatılar, temalar ve yazar çeşitliliği açısından eleştirel bir bakışla değerlendirilmiştir. Eleştirel ırk

kuramı ve eleştirel kütüphanecilik teorileri çerçevesinde ele alınan araştırma, Newbery Madalyası'nın bir asrı aşkın tarihinde yalnızca altı Siyah yazarın ödül aldığını ortaya koymuş; bu durumun ırksal eşitsizliğin bir göstergesi olduğunu ve yayıncılık ile edebiyat sektörlerindeki sistemik önyargıları yansıttığını vurgulamıştır. Araştırma, bu ırksal homojenliği sürdüren yapısal engelleri sorgulamakta; kütüphaneciler, eğitimciler ve yayıncıların çocuk edebiyatında kapsayıcılığı teşvik etmeleri gerektiğini savunmaktadır.

Dávila (2015), #WeNeedDiverseBooks hareketinin çocuk edebiyatı eğitimindeki din çeşitliliği boyutunu ele alarak öğretmen adaylarının dini çeşitlilik içeren çocuk kitaplarına yaklaşımlarını incelemiştir. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen çalışmada tematik ağ analizi kullanılmış; K-8 Çocuk Edebiyatına Giriş dersine kayıtlı 79 öğretmen adayının Carmen Lomas Garza'nın *In My Family/En Mi Familia* (1996) adlı resimli anı kitabına verdikleri yazılı yanıtlar incelenmiştir. Bulgular, katılımcıların %77'sinin kitabı sınıfında kullanmayı düşündüğünü ancak yalnızca %26'sının kitaptaki dinî içeriği öğrencileriyle tartışmayı olası gördüğünü ortaya koymuştur. Katılımcıların %22'sinin ise kitaptaki dinî içeriğe ilişkin yanlış yorumları olgusal gerçekmiş gibi sunacağı tespit edilmiştir. Araştırma, #WNDB hareketinin çokkültürlü eğitim hedeflerine ulaşabilmesi için çeşitli kitapların sınıfa taşınmasının tek başına yeterli olmadığını, öğretmen adaylarının dinî okuryazarlık konusunda da yetiştirilmesi gerektiğini göstermiştir.

Lawrence (2019), kütüphane ve bilgi bilimi literatüründe 2014'ten itibaren giderek artan biçimde kullanılan "çeşitli kitaplar" (diverse books) kavramının henüz tanımsal bir netliğe kavuşmadığını öne sürerek bu kavramın kavramsal analizini yapmayı amaçlamıştır. Felsefi bir yaklaşım benimseyen çalışmada, MSLIS öğrencilerinin sınıf içi tartışmalarından elde edilen sezgisel yanıtlar veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Analiz sonucunda bir kitabı "çeşitli" olarak nitelendirmek için başvuru dört temel sezgisel ölçüt belirlenmiştir: temsil varlığı, temsil kalitesi ve özgünlüğü, yazarın kimliği ve yazar kimliği ile temsil arasındaki ilişki. Çalışma, "çeşitli kitaplar" kavramının özünde siyasi bir kategori olduğunu ve kullanıcının bu kavrama yüklediği anlamın savunduğu değişimle doğrudan bağlantılı

olduğunu ortaya koymuştur. Aşırı geniş tanımların ise kapsayıcılık adına tam tersine bu siyasi projeyi zayıflatabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma, We Need Diverse Books hareketi bağlamında "çeşitlilik" söyleminin eleştirel biçimde sorgulanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Park Dahlen (2020), We Need Diverse Books hareketinin tarihsel arka planını, güncel bağlamını ve çocuk edebiyatı üzerindeki etkilerini ele almıştır. Çalışmada Cooperative Children's Book Center (CCBC) verilerinden yararlanılarak 1985-2015 yılları arasında Beyaz olmayan yazarlar tarafından ve/veya hakkında yazılan çocuk kitaplarının oranının %9 ile %14 arasında kaldığı ortaya konmuştur. Bölüm, 2014 yılında başlatılan #WeNeedDiverseBooks Twitter kampanyasının yayıncılık sektöründe yarattığı dönüşümü ve Rudine Sims Bishop'ın "ayna, pencere ve sürgülü cam kapı" metaforunun çeşitli kitaplar hareketinin kuramsal temeli olarak nasıl işlev gördüğünü tartışmaktadır. Çalışma, çeşitlilik mücadelesinin yalnızca ırk değil; cinsel yönelim, engellilik, etnik, kültürel ve dinî azınlık kimliklerini de kapsayan kesişimsel bir perspektiften ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Yazar, WNDB hareketinin önceki aktivist çabalarla özellikle 1965'te kurulan Irklararası Kitaplar Konseyi'nin (Council on Interracial Books for Children - CIBC) çalışmalarıyla süreklilik içinde değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde araştırmada tercih edilen araştırma türü, çalışma materyalleri, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği başlıkları açıklanmaktadır.

Araştırmanın Türü

Gerçekleştirilen araştırmada 2015 – 2025 yılları arasında Newbery ödülü alan 11 çocuk kitabını betimsel olarak incelemek amaçlandığı için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, belirli bir alanın derinlemesine incelenmesine olanak tanıyan; sürecin ve anlamın niteliğine odaklanan çalışmalardır (Miles ve Huberman, 1994; Hatch, 2002; Denzin ve Lincoln, 2005). Bu yöntemle elde edilen çalışmaların verileri özellikle sosyal bilimler alanında yaygın biçimde kullanılmakta olup doğaları gereği yorumlamaya açıktır (Merriam, 2018; Creswell, 2013). Araştırma, nitel araştırma türü kapsamında doküman incelemesi deseniyle yürütülmüştür. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Krippendorff, 2013).

Araştırmanın Çalışma Materyalleri

Araştırma kapsamında incelenen materyaller, 2015–2025 yılları arasında Newbery ödülü almaya hak kazanan 11 çocuk kitabından oluşmaktadır. Bu araştırmada “Newbery ödüllü çocuk kitapları her yıl American Library Association tarafından birincilik ödülü verilen madalya sahibi kitapları ifade etmekte olup kitap sayısını sınırlayabilmek adına “Newbery Onur Ödülü (Newbery Honor Awards)” kitapları bu kapsamın dışında bırakılmıştır.

Araştırmanın çalışma materyalleri, amaca ve kapsamına uygun biçimde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme (Goetz ve LeCompte, 1984), araştırılan konunun derinlemesine incelenebilmesi için bilgi bakımından zengin durumların

belirli ölçütler doğrultusunda seçilmesini ifade eder (Patton, 2011; Teddlie ve Tashakkori, 2020). Bu yöntemde ölçütler araştırmacı tarafından geliştirilebileceği gibi daha önce hazırlanmış ölçüt listeleri de dikkate alınabilir. Johnson ve Christensen (2014), ölçüt örneklemeyi araştırma amacına en uygun bilgi sağlayabilecek birimlerin bilinçli biçimde seçilmesine dayanan bir yöntem olarak tanımlamakta ve bu yaklaşımın hem nitel hem de nicel araştırmalarda kullanılabileceğini belirtmektedir.

Araştırmanın ölçütleri, araştırmanın amacı ve bağlamı doğrultusunda iki temel ölçüte dayanmaktadır. Birinci ölçüt, kitapların çocuk edebiyatı alanında saygın bir ödül olarak kabul edilen Newbery Madalyası ile ödüllendirilmiş olmasıdır. İkinci ölçüt, bu kitapların Amerika'da çocuk edebiyatında çeşitlilik ve temsiliyet anlayışını güçlendiren WNDB hareketinin 2014 yılında ortaya çıkışından sonra (2015 yılı ve sonraki yıllar) ödül almış olmasıdır. Bu ölçütler doğrultusunda belirlenen 11 ödüllü çocuk kitabının künye bilgileri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Newbery Ödüllü Çocuk Kitaplarının Künye Bilgileri (2015 – 2025)

Ödül Aldığı Yıl	Yazar Adı	Kitap Adı	Yayınevi	Sayfa Sayısı
2015	Kwame Alexander	The Crossover	Andersen Press	237
2016	Matt de la Peña	Last Stop on Market Street	Puffin Books	32
2017	Kelly Barnhill	The Girl Who Drank the Moon	Piccadilly Press	386
2018	Erin Entrada Kelly	Hello, Universe	Greenwillow Books	334
2019	Meg Medina	Merci Suárez Changes Gears	Candlewick Press	355
2020	Jerry Craft	New Kid	HarperCollins Children's Books	249
2021	Tae Keller	When You Trap a Tiger	Yearling Books	297
2022	Donna Barba Higuera	The Last Cuentista	Piccadilly Press	336

2023	Amina Luqman-Dawson	Freewater	Jimmy Patterson Books	408
2024	Dave Eggers	The Eyes and the Impossible	Alfred A. Knopf	249
2025	Erin Entrada Kelly	The First State of Being	Greenwillow Books	253

Tablo 1’de yer alan kitap listesi, Amerikan Kütüphane Derneği’nin (ALA) resmi web sitesinde yayımlanan Newbery Ödülü kazanan toplam 105 eser arasından seçilmiştir. Araştırmada incelenen kitapların tamamı, araştırmacının ödül aldığı dilde basılı kitaplar üzerinden analiz edilmiştir. Ön inceleme aşamasında kitapların belirlenen ölçütleri karşıladığı teyit edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen ve Tablo 2’de sunulan betimsel analiz çerçevesi kullanılmıştır. Bu çerçeve, Lukens vd.’nin (2016) çocuk edebiyatı çözümleme yaklaşımından uyarlanmış olup tür, karakter, olay örgüsü, zaman ve mekân, bakış açısı, üslup ve ton ile tema olmak üzere yedi edebî unsurdan oluşmaktadır. Bunlara ek olarak, We Need Diverse Books (WNDB) hareketinin çocuk edebiyatı üzerindeki yansımalarını incelemeye olanak tanıyan bir boyut eklenmiştir.

Tablo 2

Araştırmanın Betimsel Analiz Çerçevesi

Tanıtıcı Bilgiler	
Yazar Hakkında	Yazara dair temel bilgileri içeren kısa biyografinin sunulması
Kitap Hakkında	Kitabın künye bilgilerine yer verilmesi (yayın yılı, özgün dil, sayfa sayısı, yayınevi)
	Kitapla ilgili araştırma kapsamında anlamlı görülebilecek özel durumlara yer verilmesi
Kitabın Özeti	Kitabın çözümlemeye temel oluşturacak kısa bir özetinin sunulması
Betimsel Analiz Boyutları	

Tür	Geleneksel edebiyat, fantastik edebiyat, çağdaş kurgu ve tarihsel gerçekçilik ana başlıkları altında metnin türünün belirtilmesi Neden bu tür kapsamında görüldüğünün gerekçelendirilerek açıklanması İlgili türün ana özelliklerinin metinle ilişkilendirilerek hatırlatılması
Karakter	Karakterlere bakış (ana karakter ve yan karakterler, karakterlerde çeşitlilik, cinsiyet dağılımı gibi) Karakterler hakkında genel bilgi (karakterlerin dikkat çeken ortak özellikleri, metinde yer alma nedenleri, belirgin ortak özellikleri) Pratagonistin gerekçelendirilerek paylaşılması Kitaptaki karakterlerin tanıtılmasında hangi araçlardan faydalandığı (dış görünüm aracılığıyla, konuşma ve dil aracılığıyla, eylemler aracılığıyla, bağlantılar ve ilişkiler aracılığıyla, yazarın ve çizerin gösterdikleri aracılığıyla) Karakter dağılımı hakkında bilgilendirme (metindeki “düz karakter” ve “değişken karakter” yoğunluğu) Metne “düz karakter” başlığı altında incelenen “durağan karakter”, “basmakalıp karakter” ve “tutarlılık” kavramı açısından bakmak
Olay Örgüsü	Anlatı düzeninin çeşitlerine ilişkin bilgi (kronolojik düzen, anlatı biçimindeki çeşitlilik, zamanın temsil edilişindeki çeşitlilik) Metnin çatışma türünün açıklanarak verilmesi (kişinin kendisiyle çatışması, kişinin başkasıyla çatışması, kişinin toplumla çatışması, kişinin doğayla çatışması) Metinde kullanılan olay örüntüsü çeşitleri (geciktirim, heyecanı yarıda kesme, önceden sezdirme, sansasyonizm, zaman ve mekân, doruk noktası, sona vardırma) Metnin olay örgüsü çeşidi (ilerleyici olay örgüsü, süresiz olay örgüsü, öykü içinde öykü)
Zaman ve Mekân	Metnin zaman ve mekân türünün paylaşılması (bütünleşik zaman ve mekân - arka plan zaman ve mekân) Metne zaman ve mekânın işlevleri açısından bakmak (çatışmayı açıklığa kavuşturan zaman ve mekân, tarihsel fon olarak zaman ve mekân, zaman ve mekânın karşı kişi olarak kullanılması, karaktere ışık tutan zaman ve mekân, duygu yaratan zaman ve mekân, sembol olarak zaman ve mekân) Eğer metnin türüne uygunsa “geleneksel edebiyatta zaman ve mekân” ve “fantastik türde zaman ve mekân” başlıkları açısından bakmak
Bakış Açısı	Metinde hâkim olan bakış açısının belirtilmesi ve gerekçelendirilerek açıklanması (birinci kişi bakış açısı, tanrısal - sınırsız üçüncü kişi bakış açısı, sınırlı üçüncü kişi bakış açısı, nesnel - dramatik bakış açısı)
Üslup ve Ton	Metne üslup alt başlığı altındaki kavramlar açısından bakmak (yan anlam, düz anlam, imgeleme, mecazlı dil, abartma, az gösterme, gönderme, sembol, cinas ve sözcük oyunları, ses oyunları, söyleyim)

	Metne ton alt başlığı altındaki kavramlar açısından bakmak (ton ve ana fikir, parodi)
	Metne çocuk kitaplarında üslup ve tonla ilgili diğer hususlar açısından bakmak (basmakalıp üsluplara karşı yeni üsluplar, küçümseme, aşırı duygusallık, sansasyonelizm, didaktik yaklaşım, yeniden anlatımlar, çeviriler)
Tema	Metnin temalarının belirtilmesi (açık tema, gizli tema, ana tema ve ikincil tema)
	Metne “didaktik yaklaşım”, “tema ve geleneksel edebiyat”, “çocuk öykülerinde olgun temalar” alt başlıkları açısından bakmak
WNDB	Etnik ve kültürel çeşitlilik
	Engellilik (fiziksel, zihinsel ve öğrenme farklılıkları dâhil)
	Sosyoekonomik arka plan farklılıkları
	Dini inanç çeşitliliği
	Dilsel çeşitlilik ve çok dillilik
	Göçmenlik ve vatandaşlık durumu
	Aile yapılarındaki farklılıklar (örneğin evlat edinme, büyükanne-büyükbaba tarafından büyütülme gibi)
	Cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliği

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama süreci, Forster (1995) tarafından önerilen beş aşamalı doküman inceleme modelinden yararlanılarak yapılandırılmıştır. Bu model; dokümanlara ulaşma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma aşamalarından oluşmakta olup araştırmada doküman analizi sürecinin planlanmasında yol gösterici olmuştur.

Araştırmanın verileri, 2015–2025 yılları arasında Newbery Ödülü kazanan ve Tablo 1’de künye bilgileri sunulan 11 çocuk kitabından toplanmıştır. Bu kitaplar, Amerikan Kütüphane Derneği’nin (ALA) resmî web sitesinde yayımlanan ve Newbery Ödülü kazanmış toplam 105 eser arasından, belirlenen ölçütler doğrultusunda ölçüt örnekleme yöntemiyle

seçilmiştir. Kitaplar, ödül aldığı orijinal dilde (İngilizce) incelenmek üzere araştırmacı tarafından yurt dışından basılı olarak temin edilmiş; ön inceleme aşamasında belirlenen ölçütleri karşıladıkları teyit edilmiştir. Verilerin toplanması, her kitabın Tablo 2'de sunulan betimsel analiz çerçevesi temelinde incelenmesiyle gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, betimsel içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analizde elde edilen verilerin, okuyucuya sistematik ve açık bir biçimde betimlenmesi söz konusudur. Betimsel içerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla metinlerin anlamlı birimlere ayrılması, bu birimlerin sistematik biçimde çözümlenmesi ve elde edilen bulguların nesnel biçimde yorumlanmasını amaçlayan bir tekniktir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015).

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik, araştırma sürecinin açık biçimde tanımlanması, izlenebilirliğin sağlanması ve verilerin tutarlılığının korunmasıyla ilişkilidir (Arslan, 2025; Merriam ve Tisdell, 2016). Geçerlik, araştırma bulgularının doğruluğunu sağlamaya yönelik araştırmacı denetimini, güvenirlik ise farklı araştırmacı ve projelerde yaklaşımın tutarlılığını ifade eder (Gibbs, 2007). Bu araştırmada geçerliği artırmak için geliştirilen betimsel analiz çerçevesi çocuk edebiyatı alanında üç uzman akademisyenin görüşüne sunulmuştur. Lukens'in (2016) çocuk edebiyatı çözümleme ölçütleri ve WNDB hareketinin vurguladığı çeşitlilik unsurları temel alınmıştır. Bu temelde geliştirilen çerçeve, uzman görüşleri alınarak kapsam, açıklık ve amaca uygunluk açısından incelenmiştir. Uzman dönütleri doğrultusunda yapılan düzenlemelerle analiz çerçevesi son hâline getirilmiştir.

Güvenirliği desteklemek için oluşturulan analiz çerçevesi kullanılarak bir kitap üzerinde örnek bir analiz yapılmış ve sonuçlar aynı uzman grubuna sunulmuştur. Uzmanların görüşleri doğrultusunda analiz sürecinin açıklığı ve tutarlılığı gözden

geçirilmiştir. Araştırmanın sonraki aşamalarında tüm kitaplar aynı analiz adımları izlenerek incelenmiş ve elde edilen veriler belirlenen boyutlara göre düzenlenmiştir. Böylece araştırma sürecinin izlenebilirliği ve bütünlüğü korunmuştur.

Bölüm 4

Bulgular, Tartışma ve Yorumlar

Bu bölümde analizden elde edilen bulgular incelenen tüm kitaplar için ayrı olacak şekilde sunulmaktadır. Kitaplardan elde edilen bulguların özetlendiği bir tablo (Tablo 3) ardından incelemelere, yorumlar ve tartışmalara yer verilmektedir.

Bulgular

Tablo 3

Araştırma Problemlerine Uygun Bulgular Tablosu

Kategori	Kitap Sayısı (f)	Kitaplar (n = 11)
		Tür
Çağdaş kurgu	5	The Crossover, Last Stop on Market Street, Hello, Universe, Merci Suárez Changes Gears, New Kid
Fantastik kurgu	3	The Girl Who Drank the Moon, When You Trap a Tiger, The Eyes and the Impossible
Bilimkurgu	2	The Last Cuentista, The First State of Being
Tarihsel kurgu	1	Freewater
		Karakter
Değişken (gelişen) ana karakter	11	Tüm eserler
Düz ve değişken karakterlerin bir arada bulunması	11	Tüm eserler
Tanıtımda diyalog, eylem ve ilişkilerin baskınlığı; fiziksel betimlemenin ikincil kalması	11	Tüm eserler
Tek ana karakter	9	Hello, Universe ve Freewater dışındaki eserler
Çoklu ana karakter	2	Hello, Universe; Freewater
		Olay Örgüsü
Kronolojik ve ilerleyici anlatı düzeni	11	Tüm eserler
Çatışma türü: kişinin kendisiyle çatışması	11	Tüm eserler
Çatışma türü: kişinin başkasıyla çatışması	9	Last Stop on Market Street ve The Eyes and the Impossible dışındaki eserler

Kategori	Kitap Sayısı (f)	Kitaplar (n = 11)
Çatışma türü: kişinin toplumla çatışması	7	The Girl Who Drank the Moon, Merci Suárez Changes Gears, New Kid, When You Trap a Tiger, The Last Cuentista, Freewater, The Eyes and the Impossible
Çatışma türü: kişinin doğayla çatışması	1	Hello, Universe
Zaman ve Mekân		
Bütünleşik zaman-mekân işlevi	11	Tüm eserler
Zaman kurgusu: çağdaş	6	The Crossover, Last Stop on Market Street, Hello, Universe, Merci Suárez Changes Gears, New Kid, When You Trap a Tiger
Zaman kurgusu: tarihsel / yakın geçmiş	2	Freewater, The First State of Being
Zaman kurgusu: gelecek	1	The Last Cuentista
Zaman kurgusu: belirsiz / masalsı	2	The Girl Who Drank the Moon, The Eyes and the Impossible
Bakış Açısı		
Birinci kişi bakış açısı	4	The Crossover, When You Trap a Tiger, The Last Cuentista, The Eyes and the Impossible
Sınırlı üçüncü kişi bakış açısı	5	Last Stop on Market Street, The Girl Who Drank the Moon, Merci Suárez Changes Gears, New Kid, The First State of Being
Karma bakış açısı	2	Hello, Universe; Freewater
Üslup ve Ton		
Didaktik söylemden kaçınılması	11	Tüm eserler
Tonun olay örgüsüyle paralel biçimde dönüşmesi	10	Last Stop on Market Street dışındaki eserler
Anlatı boyunca tutarlı ton	1	Last Stop on Market Street
Tema		
Gizli (örtük) tema	10	The First State of Being dışındaki eserler
Açık ve gizli temanın bir arada kullanılması	1	The First State of Being
WNDB Yansımaları		
Etnik ve kültürel çeşitlilik	9	The Girl Who Drank the Moon ve The Eyes and the Impossible dışındaki eserler
Sosyoekonomik arka plan farklılıkları	4	Last Stop on Market Street, Merci Suárez Changes Gears, New Kid, The First State of Being
Aile yapılarındaki farklılıklar	4	Last Stop on Market Street, The Girl Who Drank the Moon, Merci Suárez Changes Gears, The First State of Being

Kategori	Kitap Sayısı (f)	Kitaplar (n = 11)
Engellilik / sağlık temsili	3	Hello, Universe; Merci Suárez Changes Gears; The First State of Being
Dini inanç çeşitliliği	0	—
Dilsel çeşitlilik ve çok dillilik (doğrudan)	0	—
Göçmenlik ve vatandaşlık durumu	0	—
Cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliği	0	—

“The Crossover” Kitap İncelemesi

Kitap Hakkında. The Crossover, 2014 yılında yayımlanmış ve özgün dili İngilizce olan bir çocuk romanıdır. Eser, Andersen Press tarafından yayımlanmış olup şiirsel anlatı biçiminde kurgulanmıştır. Kitap, 2015 yılı Newbery Madalyası'nı kazanmıştır.

Yazar Hakkında. Kwame Alexander, çocuklar ve gençler için şiirsel anlatılar kaleme alan Amerikalı bir yazardır. Yazarlık üretiminde spor, aile ilişkileri, kardeşlik ve bireysel gelişim temaları öne çıkmaktadır. Alexander'ın eserlerinde ritmik dil, tekrar ve sözlü anlatıyı çağrıştıran yapı belirgin biçimde yer almaktadır.

Kitabın Özeti. Roman, Bell ailesinin ikiz oğulları Josh ve Jordan'ın yaşamlarını konu almaktadır. Anlatı, Josh'un birinci kişi anlatımıyla aktarılmaktadır. İkiz kardeşler okul basketbol takımında birlikte oynamaktadır; ancak zamanla Jordan'ın basketbola olan ilgisinin azalması ve farklı yönelimler geliştirmesi kardeşler arasındaki ilişkiyi etkilemektedir. Bu süreçte babalarının sağlık sorunları ve ardından gelen ölümü anlatının merkezî olaylarından biri hâline gelmektedir. Olaylar, aile üyelerinin bu kayıpla baş etme biçimlerini ve kardeşler arasındaki ilişkinin yeniden şekillenmesini işlemektedir.

Tür. Eser, çağdaş kurgu kapsamında değerlendirilmektedir. Anlatıda yer alan olaylar günümüz koşullarında, gerçekçi bir sosyal çevrede ve tanınabilir mekânlarda geçmektedir. Metinde fantastik ya da tarihsel gerçekçilik unsurlarına yer verilmemektedir.

Şiirsel roman biçimi tür sınıflandırmasını değiştirmemekle birlikte anlatının yapısal özelliğini belirlemektedir; kısa dizeler, ritmik yapı ve somut şiir teknikleri anlatıyı düzyazı romandan ayırt eden temel biçimsel özelliklerdir.

Karakter. Metinde ana karakter ve anlatıcı Josh Bell'dir. Josh anlatının merkezinde yer almakta ve olaylar onun algısı aracılığıyla sunulmaktadır. Jordan Bell, ikiz kardeş olarak önemli bir yan karakterdir ve anlatıda karşıtlık oluşturan bir işlev üstlenmektedir. Baba Chuck "Da Man" Bell, geçmişte profesyonel basketbol oynamış bir ebeveyn olarak aile dinamiğinin önemli bir parçasıdır; anne karakteri ise aile içi ilişkilerde düzenleyici ve sürdürücü rol üstlenmektedir.

Karakterler ağırlıklı olarak konuşma ve dil aracılığıyla, eylemler yoluyla ve aile içi ilişkiler üzerinden tanıtılmaktadır. Fiziksel betimlemeler sınırlıdır; karakterlerin özellikleri daha çok davranışları ve birbirleriyle kurdukları ilişkiler aracılığıyla görünür hâle gelmektedir. Josh ve Jordan anlatı süreci içinde değişim gösteren karakterlerdir; anne ve baba karakterleri ise anlatı boyunca daha durağan bir yapı sergilemektedir. Düz ve değişken karakterler birlikte yer almakta; anlatının ağırlığı değişken karakterler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Olay Örgüsü. Olay örgüsü kronolojik ve ilerleyici bir düzen izlemektedir. Anlatı, günlük yaşamın akışı içinde başlamaktadır; kardeşler arasındaki gerilim ve babanın sağlık sorunlarıyla çatışma belirginleşmektedir. Metinde kişinin kendisiyle çatışması ve kişinin başkasıyla çatışması türleri öne çıkmaktadır. Babanın sağlık durumuna ilişkin bölümlerde önceden sezdirme tekniği kullanılmaktadır. Doruk nokta, babanın ölümüyle oluşan kırılmadır. Son bölümde aile içi ilişkilerde yeni bir denge kurulması anlatılmaktadır.

Zaman ve Mekân. Zaman, çağdaş ve bütünleşik bir yapı sergilemektedir; olaylar sınırlı bir zaman dilimi içinde gerçekleşmektedir. Mekânlar arasında okul, basketbol sahası ve ev öne çıkmaktadır. Bu mekânlar olayların gerçekleştiği arka plan olmanın ötesinde karakterler arası ilişkileri görünür kılan alanlar olarak işlev görmektedir. Basketbol sahası rekabet ve çatışmaların, ev ortamı ise aile içi ilişkilerin ve duygusal süreçlerin sahnelendiği

mekânlar olarak kullanılmaktadır. Zaman ve mekân bütünleşik bir işlev üstlenmekte; anlatıdaki çatışma ve duygusal dönüşüm bu mekânlardan bağımsız ele alınamamaktadır.

Bakış Açısı. Metin birinci kişi bakış açısıyla anlatılmaktadır. Anlatıcı Josh Bell'dir ve olaylar onun bilgisi ile algısı çerçevesinde sunulmaktadır. Diğer karakterlerin iç dünyaları doğrudan aktarılmamaktadır; okur bu karakterleri anlatıcının gözlemleri ve aktardığı diyaloglar aracılığıyla tanımaktadır. Bakış açısı anlatının şiirsel yapısıyla birlikte ilerlemektedir ve metnin öznel anlatıcı sınırlarını belirlemektedir.

Üslup ve Ton. Metnin üslubu şiirsel anlatı özellikleri taşımaktadır. Kısa dizeler, ritmik yapı, tekrarlar ve spor terminolojisine dayalı sözcük kullanımı belirgindir. Yan anlam, mecazlı dil, sözcük oyunları ve ses tekrarları anlatının dilsel özellikleri arasında yer almaktadır. Anlatıda doğrudan didaktik ifadeler yer verilmemektedir. Ton anlatı boyunca değişkenlik göstermektedir; hareketli ve enerjik bölümlerle daha durgun ve içe dönük bölümler bir arada bulunmaktadır. Üslup ve ton olayların akışına paralel olarak yapılandırılmaktadır.

Tema. The Crossover'ın ana teması büyüme ve kayıp sürecinde aile bağının sınavdan geçmesidir. Babanın ölümü etrafında şekillenen anlatı; kardeşlik, spor aracılığıyla kimlik inşası ve kuralları çiğnemenin bedelini işleyen ikincil temalarla desteklenmektedir. Tema gizlidir; Josh'un şiirsel anlatımında basketbol kuralları ile yaşam dersleri arasında kurulan metaforik bağlantı, okuyucunun tematik mesajı anlatıcının sözlerinden değil deneyimlerinden çıkarmasını sağlamaktadır.

WNDB Hareketinin Yansımaları. Eserde Afro-Amerikan bir ailenin gündelik yaşamı betimlenmektedir. Etnik kimlik anlatının doğal bir unsuru olarak yer almaktadır; olay örgüsünün merkezinde ayrı bir problem alanı olarak yapılandırılmamaktadır. Aile çekirdek aile yapısı içinde sunulmaktadır. Sosyoekonomik açıdan orta sınıf bir yaşam biçimi betimlenmektedir. Metinde engellilik, göçmenlik, dini inanç çeşitliliği veya cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliği temaları doğrudan ele alınmamaktadır. Dilsel çeşitlilik, ritmik anlatım ve sözlü anlatıyı çağrıştıran yapı üzerinden dolaylı biçimde yansıtılmaktadır.

Çeşitlilik anlatının merkezî bir çatışma unsuru hâline getirilmeden gündelik yaşamın doğal bir bileşeni olarak sunulmaktadır.

“Last Stop on Market Street” Kitap İncelemesi

Kitap Hakkında. Last Stop on Market Street, 2015 yılında yayımlanmış, özgün dili İngilizce olan ve 32 sayfadan oluşan resimli bir çocuk kitabıdır. Eser, Puffin Books tarafından yayımlanmış olup 2016 yılı Newbery Madalyası'nı kazanmıştır.

Yazar Hakkında. Matt de la Peña, çocuklar ve gençler için yazdığı eserlerde kent yaşamı, sosyoekonomik farklılıklar, aile ilişkileri ve kültürel çeşitlilik temalarına yer veren Amerikalı bir yazardır. Yazarlık üretiminde gündelik yaşam deneyimlerinden hareket eden gerçekçi anlatılar öne çıkmaktadır.

Kitabın Özeti. Eser, CJ adlı bir çocuğun büyükannesiyle birlikte pazar günü otobüs yolculuğu yapmasını konu almaktadır. Yağmur altında başlayan yolculuk şehir içindeki farklı duraklardan geçerek ilerlemektedir. CJ, yol boyunca neden arabaları olmadığını, neden bazı insanların farklı göründüğünü ve yaşadıkları yeri sorgulamaktadır. Büyükannesi, CJ'nin sorularına doğrudan açıklamalar sunmak yerine çevredeki ayrıntılara dikkat çekerek yanıt vermektedir. Yolculuğun son durağında ulaşılan mekân anlatının tematik odağını tamamlamaktadır.

Tür. Eser, çağdaş kurgu kapsamında değerlendirilmektedir. Anlatı günümüz kent yaşamında, gerçekçi bir sosyal çevrede geçmektedir. Fantastik ya da tarihsel gerçekçilik unsurları bulunmamaktadır. Resimli kitap formatında sunulan metin, kısa ve yoğun bir anlatı yapısına sahiptir; görsel anlatım ile sözel metin birlikte anlam üretmektedir.

Karakter. Metnin ana karakteri CJ'dir. Anlatı CJ'nin gözlemleri ve soruları etrafında yapılandırılmaktadır. Büyükannesi anlatıda önemli bir yan karakter olarak yer almaktadır ve CJ'nin çevresini anlamlandırma sürecinde rehberlik eden bir rol üstlenmektedir. Otobüsteki yolcular, sokak müzisyeni ve kentte karşılaşılan diğer kişiler sınırlı biçimde yer alan yan karakterlerdir.

Karakterler ağırlıklı olarak konuşma ve dil aracılığıyla tanıtılmaktadır. CJ'nin soruları karakterin bakış açısını ve düşünme biçimini ortaya koymaktadır. Büyükannenin yanıtları ve tutumu karakter özelliklerini görünür kılmaktadır. Fiziksel betimlemeler sınırlıdır; karakterlerin tanıtımında eylemler ve ilişkiler belirleyicidir. CJ anlatı süreci içinde çevresine bakışında değişim gösteren bir karakterdir. Büyükannesi ise anlatı boyunca tutarlı ve durağan bir karakter özelliği sergilemektedir.

Olay Örgüsü. Olay örgüsü kronolojik ve ilerleyici bir yapıdadır. Anlatı yağmur altında başlayan yolculukla açılmaktadır; otobüs durakları boyunca ilerleyen gözlemler ve diyaloglarla sürmektedir. Çatışma CJ'nin çevresindeki eşitsizliklere ve eksikliklere yönelik soruları üzerinden şekillenmekte ve ağırlıklı olarak kişinin kendisiyle çatışması türü öne çıkmaktadır. Olay örgüsünde önceden sezdirme ya da geri dönüş gibi karmaşık anlatı teknikleri kullanılmamaktadır. Doruk nokta yolculuğun son durağına varılmasıyla gerçekleşmektedir; anlatı ulaşılan mekânla sona ermektedir.

Zaman ve Mekân. Zaman, çağdaş ve bütünleşik bir yapı sergilemektedir. Olaylar tek bir gün içinde ve kısa bir zaman aralığında gerçekleşmektedir. Mekânlar arasında otobüs, duraklar ve varış noktası yer almaktadır. Otobüs anlatının temel mekânıdır ve karakterlerin sosyal çevreyle karşılaşmasını sağlayan bir geçiş alanı işlevi görmektedir. Zaman ve mekân bütünleşik bir işlev üstlenmektedir; kentsel otobüs güzergâhı boyunca geçilen farklı sosyoekonomik mahalleler ve son duraktaki varış noktası anlatının tematik odağının ayrılmaz parçasını oluşturmaktadır. Bu mekânsal bağlam olmaksızın CJ'nin sorularının ve büyükannenin yanıtlarının anlamı ortadan kalkmaktadır.

Bakış Açısı. Metin sınırlı üçüncü kişi bakış açısıyla anlatılmaktadır. Olaylar CJ'nin algıları ve deneyimleri üzerinden aktarılmaktadır. Anlatıcı CJ'nin iç dünyasına sınırlı ölçüde erişim sağlamaktadır; diğer karakterlerin düşünceleri doğrudan sunulmamaktadır. Bakış açısı çocuğun çevresini anlamlandırma sürecini merkeze alacak şekilde yapılandırılmaktadır.

Üslup ve Ton. Metnin üslubu yalın ve gündelik dile yakındır. Diyaloglar anlatının temel taşıyıcı unsurlarından biridir. Yan anlam, mecazlı dil ve sembolik çağrışımlar büyükannenin yönlendirmeleri ve görsel anlatımla desteklenmektedir. Metinde aşırı duygusallık ya da açık didaktik anlatım yer almamaktadır. Ton anlatı boyunca tutarlı bir yapı sergilemektedir; sorgulayıcı bir başlangıçtan gözleme dayalı bir sona doğru ilerlemektedir. Üslup ve ton resimli kitap formatına uygun biçimde kısa ve yoğun anlatımla desteklenmektedir.

Tema. Eserin ana teması minnettarlık ve güzelliği sahip olduklarında görme yetisidir. Büyükannenin CJ'nin sorularına şeylerin yokluğunu değil varlığını göstererek yanıt vermesi, başkalarına hizmetin anlamı ikincil tema olarak işlenmektedir. Tema gizlidir; ahlaki ders hiçbir zaman doğrudan iletilmemekte, yolculuğun son durağına varışla birlikte okuyucuya bırakılmaktadır.

WNDB Hareketinin Yansımaları. Eserde etnik ve kültürel çeşitlilik kent yaşamının doğal bir parçası olarak betimlenmektedir. Otobüsteki yolcular ve karşılaşılan kişiler farklı fiziksel özellikler ve yaşam koşullarıyla sunulmaktadır. Sosyoekonomik arka plan farklılıkları CJ'nin soruları ve yolculuğun varış noktası üzerinden görünür kılınmaktadır. Aile yapısı büyükanne-torun ilişkisi çerçevesinde temsil edilmektedir. Metinde engellilik, dini inanç çeşitliliği, göçmenlik ya da cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliği temaları doğrudan ele alınmamaktadır. Çeşitlilik anlatının merkezî bir çatışma unsuru hâline getirilmeden gündelik yaşamın doğal bir bileşeni olarak sunulmaktadır.

“The Girl Who Drank the Moon” Kitap İncelemesi

Kitap Hakkında. The Girl Who Drank the Moon, 2016 yılında yayımlanmış, özgün dili İngilizce olan ve 386 sayfadan oluşan bir çocuk romanıdır. Eser, Piccadilly Press tarafından yayımlanmış olup 2017 yılı Newbery Madalyası'nı kazanmıştır.

Yazar Hakkında. Kelly Barnhill, çocuk ve gençlik edebiyatı alanında fantastik kurgu türünde eserler veren Amerikalı bir yazardır. Yazarlık üretiminde masal geleneği, mitolojik

motifler ve toplumsal düzenlere ilişkin yapılar belirgin biçimde yer almaktadır. Barnhill'in eserlerinde fantastik öğeler, karakterlerin kimlik gelişimi ve topluluk ilişkileriyle birlikte ele alınmaktadır.

Kitabın Özeti. Roman, Protectorate adı verilen bir yerleşim yerinde geçen olayları konu almaktadır. Bu topluluk, her yıl bir bebeği ormanda yaşayan cadiya kurban olarak bırakmaktadır; ancak bebekleri gerçekte alan cadı Xan'dır ve Xan onları kurtararak güvenli ailelere yerleştirmektedir. Bir yıl Xan yanlışlıkla bir bebeği ay ışığıyla beslemekte ve bu durum bebeğe sihirli güçler kazandırmaktadır. Luna adı verilen bu çocuk Xan ve yol arkadaşlarıyla birlikte büyümektedir. Anlatı Luna'nın kökenini, sahip olduğu gücü ve Protectorate toplumunun yapısını anlamlandırma sürecini konu alarak ilerlemektedir. Olaylar bireysel kimlik arayışı ile toplumsal düzenin sorgulanması etrafında şekillenmektedir.

Tür. Eser, fantastik kurgu kapsamında değerlendirilmektedir. Anlatıda büyü, mitik varlıklar ve gerçek dünya yasalarıyla açıklanamayan olaylar temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Fantastik unsurlar yalnızca dekoratif bir işlev üstlenmemekte; olay örgüsünün ve karakter gelişiminin belirleyici öğeleri olarak kullanılmaktadır. Metin masal geleneğiyle ilişkilendirilebilecek yapısal özellikler taşımakla birlikte çağdaş fantastik çocuk edebiyatı çerçevesinde konumlanmaktadır.

Karakter. Romanın merkezinde Luna yer almaktadır. Luna anlatı boyunca kökenini ve sahip olduğu güçleri anlamaya çalışan bir ana karakterdir. Xan, koruyucu ve rehber bir figür olarak anlatıda önemli bir yer tutmaktadır. Bataklik canavarı Glerk ve minik ejderha Fyrian anlatıda yan karakterler olarak yer almakta ve olayların ilerleyişinde işlevsel roller üstlenmektedir.

Karakterler eylemleri, konuşmaları ve birbirleriyle kurdukları ilişkiler aracılığıyla tanıtılmaktadır. Luna ve Xan anlatı sürecinde değişim gösteren karakterlerdir. Protectorate toplumunu temsil eden yetişkin figürler ise daha durağan özellikler sergilemektedir. Düz ve

değişken karakter türleri birlikte yer almakta; anlatının ağırlığı değişken karakterler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Olay Örgüsü. Olay örgüsü kronolojik ve ilerleyici bir yapı izlemektedir. Anlatı Protectorate toplumundaki kurban ritüeliyle başlayarak Luna'nın büyümesi, sihrin açığa çıkışı ve toplumsal düzenin çözülmesiyle devam etmektedir. Çatışmalar kişinin kendisiyle çatışması (Luna'nın kimliği ve gücü), kişinin başkasıyla çatışması (toplumsal otorite figürleriyle karşıtlık) ve kişinin toplumla çatışması biçimlerinde yapılandırılmaktadır. Doruk nokta Luna'nın gücünün tam anlamıyla ortaya çıkması ve topluluğun gerçeklerle yüzleşmesiyle oluşmaktadır. Olay örgüsü yeni bir toplumsal dengenin kurulmasıyla sonuçlanmaktadır.

Zaman ve Mekân. Zaman belirsiz ve masalsi bir çerçevede kurgulanmaktadır. Anlatı belirli bir tarihsel döneme bağlanmamaktadır. Mekânlar arasında Protectorate yerleşimi, orman ve bataklık öne çıkmaktadır. Zaman ve mekân bütünleşik bir işlev üstlenmektedir; Protectorate'ın kapalı ve baskıcı yapısı ile orman ve bataklığın özgürlük alanı olarak konumlandırılması anlatının tematik çatışmasını doğrudan şekillendirmektedir. Bu mekânsal karşıtlık olmaksızın eserin toplumsal eleştiri boyutu ortadan kalkmaktadır. Mekânlar aynı zamanda sembolik anlam taşımaktadır; Protectorate kapalılık ve korkuyu, orman ise bilinmeyen ve özgürleşmeyi simgelemektedir.

Bakış Açısı. Metin sınırlı üçüncü kişi bakış açısıyla anlatılmaktadır. Anlatıcı Luna, Xan ve diğer karakterler arasında kayarak ilerlemekte; her odak karakterin iç dünyasına sınırlı biçimde erişim sağlarken diğer karakterlerin düşünceleri doğrudan aktarılmamaktadır. Bu çoklu odaklı yapı anlatının farklı perspektiflerden örülen çok katmanlı görünümünü destekleyerek okuyucuya hem Luna'nın büyüme sürecini hem de Protectorate toplumunun işleyişini eş zamanlı olarak izleme olanağı tanımaktadır.

Üslup ve Ton. Metnin üslubu masalsı ve betimleyicidir. Ayrıntılı mekân tasvirleri, ritmik cümle yapıları ve tekrarlar anlatının dilsel özellikleri arasında yer almaktadır. Anlatıda mecazlı dil ve sembolik anlatım unsurları kullanılmaktadır. Ton anlatı boyunca değişkenlik göstermektedir; başlangıçta masalsı ve durağan bir yapı sunarken olayların ilerlemesiyle daha yoğun ve hareketli bir anlatı ortaya çıkmaktadır. Üslup ve ton fantastik türün gerektirdiği anlatım özellikleriyle uyumludur. Metinde doğrudan didaktik ifadelere yer verilmemektedir.

Tema. Ana tema korkuya dayalı toplumsal denetim mekanizmasına karşı bireyin direniş ve özgürleşme sürecidir. Luna'nın kökenini keşfetmesi, biyolojik bağların ötesinde bakım ilişkisiyle kurulan aile kavramı ve anlatının dönüştürücü gücü ikincil temalar olarak yer almaktadır. Temalar gizlidir; Protectorate'ın baskıcı yapısı ile Luna'nın büyüme sürecinin karşıtlığı aracılığıyla ortaya çıkmaktadır.

WNDB Hareketinin Yansımaları. Eserde toplumsal yapı, otorite ve birey ilişkisi betimlenmektedir. Luna'nın kimliği ve kökeni üzerinden aidiyet ve dışlanma temaları görünür kılınmaktadır. Aile biyolojik bağlardan ziyade bakım ve sorumluluk ilişkileri üzerinden temsil edilmektedir. Kadın karakterler anlatının merkezinde yer almakta; otorite figürleri ve toplumsal liderlik rolleri farklı cinsiyetlere dağıtılmaktadır. Metinde engellilik, göçmenlik ya da dini çeşitlilik temaları doğrudan ele alınmamaktadır. Çeşitlilik karakterlerin toplumsal rolleri ve alternatif aile yapıları üzerinden dolaylı biçimde yansıtılmaktadır.

“Hello, Universe” Kitap İncelemesi

Kitap Hakkında. Hello, Universe, 2017 yılında yayımlanmış, özgün dili İngilizce olan ve 334 sayfadan oluşan bir çocuk romanıdır. Eser, Greenwillow Books tarafından yayımlanmış olup 2018 yılı Newbery Madalyası'nı kazanmıştır.

Yazar Hakkında. Erin Entrada Kelly, çocuk edebiyatı alanında çağdaş kurgu türünde eserler veren Amerikalı bir yazardır. Yazarlık üretiminde çocuk karakterlerin iç dünyaları, arkadaşlık ilişkileri ve gündelik yaşam deneyimleri önemli yer tutmaktadır.

Kitabın Özeti. Roman, aynı mahallede yaşayan dört çocuğun bir gün içinde kesişen yaşamlarını konu almaktadır. Virgil Salinas, ailesinin basketbol tutkusuna yabancı, içine kapanık ve yalnız bir Filipin-Amerikalı çocuktur. Valencia Somerset, işitme engelli, zeki ve kendini yalnız hisseden bir kız çocuğudur. Kaori Tanaka kendini kâhin ilan etmiş özgüvenli bir karakterdir; küçük kız kardeşi Gen her zaman yanında yer almaktadır. Chet Bullens ise zorbalık davranışları sergileyen bir karakterdir. Chet'in Virgil'in sırt çantasını —içinde kobayı Gulliver olduğu hâlde— eski bir kuyuya atmasıyla başlayan olaylar Virgil'in kuyuya sıkışmasına neden olmaktadır. Kaori ve Valencia birlikte Virgil'i bulmak ve kurtarmak için harekete geçmektedir. Anlatı bu kriz anı etrafında dört karakterin hayatını bir araya getirmektedir.

Tür. Eser, çağdaş kurgu kapsamında değerlendirilmektedir. Anlatıda fantastik ya da tarihsel gerçekçilik unsurlarına yer verilmemektedir; Kaori'nin kâhinlik iddiası anlatıda gerçekçi bir çocukluk kurgusu olarak sunulmaktadır. Olaylar güncel yaşam koşulları içinde, tanınabilir sosyal çevrelerde kurgulanmaktadır.

Karakter. Roman dört ana karakter etrafında yapılandırılmaktadır: Virgil Salinas, Valencia Somerset, Kaori Tanaka ve Chet Bullens. Gen, Kaori'nin küçük kız kardeşi olarak anlatıda yan karakter işlevi görmektedir. Virgil'in büyükannesi Lola da anlatıda belirgin bir yan karakter olarak yer almaktadır; Filipin halk masalları anlatarak ve Virgil'i cesaretlendirerek karakterin gelişim sürecinde işlevsel bir rol üstlenmektedir.

Karakterler konuşma, eylem ve sosyal etkileşimler yoluyla tanıtılmaktadır. Virgil ve Valencia anlatı süreci içinde değişim gösteren karakterlerdir; Virgil içine kapanıklığını aşarak kendini savunmayı öğrenirken Valencia kendini yalnızlığa kapatan tutumundan vazgeçerek yeni dostluklar kurmaktadır. Kaori anlatı boyunca tutarlı bir karakter özelliği sergilerken Chet de kısmen değişim geçiren bir karakter olarak sunulmaktadır. Düz ve değişken karakter türleri birlikte yer almaktadır.

Olay Örgüsü. Olay örgüsü kronolojik ve ilerleyici bir yapı izlemektedir. Anlatı karakterlerin gündelik yaşamlarının tanıtılmasıyla başlamakta ve Chet'in şakasıyla

tetiklenen kriz etrafında yoğunlaşmaktadır. Çatışmalar kişinin kendisiyle çatışması (Virgil'in içine kapanıklığı ve Valencia'nın yalnızlığı), kişinin başkasıyla çatışması (Chet'in zorbalık davranışları) ve kişinin doğayla çatışması (Virgil'in kuyuda mahsur kalması) biçimlerinde yapılandırılmaktadır. Doruk nokta Virgil'in kurtarılması ve Chet'in hesap vermesiyle oluşmaktadır. Anlatı yeni kurulan dostluklarla sona ermektedir.

Zaman ve Mekân. Zaman, çağdaş ve sınırlı bir anlatı süresini kapsamaktadır; olaylar ağırlıklı olarak iki gün içinde gerçekleşmektedir. Mekânlar arasında mahalle, orman ve kuyu öne çıkmaktadır. Zaman ve mekân bütünleşik bir işlev üstlenmektedir; kuyu tüm olay örgüsünün döndüğü merkezi mekân olarak anlatıdan ayrıştırılamamaktadır. Mahalle bağlamı ise karakterlerin sosyal ilişkilerini ve çatışmalarını görünür kılan çerçeveyi oluşturmaktadır.

Bakış Açısı. Metin karma bakış açısıyla anlatılmaktadır. Virgil, Kaori ve Chet'in bölümleri sınırlı üçüncü kişi bakış açısıyla sunulurken Valencia kendi deneyimlerini birinci kişi bakış açısıyla aktarmaktadır. Bu tercih işitme engelli bir karakterin dünyayı algılayış biçimini doğrudan okuyucuya sunma amacıyla ilişkilendirilebilmektedir. Bakış açısının çoğulluğu olayları farklı perspektiflerden görme imkânı tanırken her karakterin bireysel sesini ve iç dünyasını ayrı biçimde ortaya koymaktadır.

Üslup ve Ton. Metnin üslubu yalın ve gündelik dile yakındır. Her karakterin bölümünde o karaktere özgü bir ses ve anlatım biçimi benimsenmektedir. Diyaloglar anlatının ilerleyişinde önemli bir yer tutmaktadır. Metinde açık didaktik söylemler bulunmamaktadır. Ton anlatı boyunca genel olarak hafif ve eğlenceli bir yapı sergilerken gerilim ve tehlike unsurları olay örgüsüne paralel olarak yoğunlaşmaktadır. Üslup ve ton çağdaş çocuk romanlarının anlatım özellikleriyle uyumludur.

Tema. Eserin ana teması farklılıklara rağmen cesaret ve iç kahramanı (bayanı) bulmanın dönüştürücü gücüdür. Farklı arka planlardan gelen dört karakterin beklenmedik dayanışması, zorbalığa direniş ve kültürel kimliğin bireysel cesaretle ilişkisi ikincil temalar

olarak işlenmektedir. Tema gizlidir; karakterlerin kesişen yolları ve ortak kriz anı aracılığıyla iletilmektedir.

WNDB Hareketinin Yansımaları. Eserde etnik ve kültürel çeşitlilik ile engellilik temsili anlatının doğal bileşenleri olarak yer almaktadır. Virgil'in Filipin-Amerikan kimliği ve büyükannesi Lola'nın anlattığı Filipin halk masalları kültürel çeşitliliği görünür kılarken Valencia'nın işitme engeli engellilik temsiline doğrudan ve merkezî bir unsur olarak işlenmektedir. Kaori'nin Japon-Amerikan arka planı da kültürel çeşitliliğe katkıda bulunmaktadır. Cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği veya göçmenlik temaları doğrudan ele alınmamaktadır. Çeşitlilik anlatının merkezî bir çatışma unsuru olarak değil gündelik yaşamın doğal bileşeni olarak sunulmaktadır.

“Merci Suárez Changes Gears” Kitap İncelemesi

Kitap Hakkında. Merci Suárez Changes Gears, 2018 yılında yayımlanmış, özgün dili İngilizce olan ve 355 sayfadan oluşan bir çocuk romanıdır. Eser, Candlewick Press tarafından yayımlanmış olup 2019 yılı Newbery Madalyası'nı kazanmıştır.

Yazar Hakkında. Meg Medina, çocuk ve gençlik edebiyatı alanında çağdaş kurgu türünde eserler veren Küba kökenli Amerikalı bir yazardır. Yazarlık üretiminde Latinx kimliği, aile bağları, sosyoekonomik farklılıklar ve büyüme süreci öne çıkan temalardır.

Kitabın Özeti. Roman, Küba kökenli bir Amerikan ailesinin parçası olan on bir yaşındaki Merci Suárez'in altıncı sınıf deneyimlerini konu almaktadır. Merci ve ağabeyi Roli, güney Florida'daki özel bir okula burslu öğrenci olarak devam etmektedir. Okul yaşamında yeni öğrenci Michael Clark'la kurulan arkadaşlık ilişkisi ve Edna Santos'un rekabetçi tutumu ön plana çıkmaktadır. Evde ise büyükbaba Lolo'nun Alzheimer hastalığının ilerlemesi ve ailenin bu durumla baş etme biçimleri anlatının merkezî çatışmasını oluşturmaktadır. Merci'nin okul ve aile yaşamındaki bu paralel süreçler anlatı boyunca iç içe geçerek ilerlemektedir.

Tür. Eser, çağdaş kurgu kapsamında değerlendirilmektedir. Anlatıda fantastik ya da tarihsel gerçekçilik unsurları bulunmamaktadır. Olaylar güncel yaşam koşullarında, gerçekçi bir sosyal çevrede ve tanınabilir mekânlarda geçmektedir. Aile dinamikleri, okul yaşamı ve hastalıkla yüzleşme gibi temaların işlenme biçimi çağdaş gerçekçi çocuk edebiyatının temel özelliklerini yansıtmaktadır.

Karakter. Romanın ana karakteri Merci Suárez'dir. Anlatı boyunca olaylar Merci'nin algısı ve deneyimleri üzerinden aktarılmaktadır. Büyükbaba Lolo, Merci'nin en güvendiği figür olarak önemli bir yan karakter işlevi görmekte ve hastalığının ilerlemesiyle anlatının merkezî çatışmasını şekillendiren bir role bürünmektedir. Ağabey Roli, anne ve baba karakterleri anlatıda destek işlevi gören yan karakterlerdir. Okul ortamında Edna Santos ve Michael Clark da yan karakter olarak yer almaktadır.

Karakterler ağırlıklı olarak diyaloglar, eylemler ve aile içi ilişkiler aracılığıyla tanıtılmaktadır. Merci ve Lolo anlatı süreci içinde değişim gösteren karakterlerdir. Diğer aile üyeleri ve okul ortamındaki karakterler ise daha durağan özellikler sergilemektedir. Düz ve değişken karakter türleri birlikte yer almakta; anlatının ağırlığı değişken karakterler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Olay Örgüsü. Olay örgüsü kronolojik ve ilerleyici bir yapı izlemektedir. Anlatı altıncı sınıfın başlamasıyla açılmakta; okul yaşamındaki gelişmeler ve büyükbabanın hastalığının ilerlemesi paralel çatışma hatları oluşturmaktadır. Çatışmalar kişinin kendisiyle çatışması (Merci'nin değişimi kabullenmekte zorlanması ve aile içindeki yeni konumunu benimsemesi), kişinin başkasıyla çatışması (Edna Santos ile yaşanan gerilim) ve kişinin toplumla çatışması (özel okul ortamındaki sosyoekonomik farklılıklar) biçimlerinde yapılandırılmaktadır. Doruk nokta büyükbabanın hastalığının ailenin açıkça kabul etmesi ve Merci'nin bu gerçeklikle yüzleşmesiyle oluşmaktadır. Anlatı Merci'nin değişimi kabullenip sorumluluk üstlenmesiyle sona ermektedir.

Zaman ve Mekân. Zaman, çağdaş ve bir okul yılını kapsayan süreçle sınırlıdır. Mekânlar arasında Las Casitas olarak adlandırılan üç komşu ev, özel okul ve güney Florida

çevresi öne çıkmaktadır. Zaman ve mekân bütünleşik bir işlev üstlenmektedir; Las Casitas'ın kuşaklar arası aile yapısını somutlaştıran üç ev düzeni hem Merci'nin kimliğini hem de anlatının merkezî çatışmasını doğrudan şekillendirmektedir. Bu mekânsal yapı olmaksızın ailenin Alzheimer'la baş etme süreci ve Merci'nin iki dünya arasındaki konumu anlamsızlaşmaktadır.

Bakış Açısı. Metin sınırlı üçüncü kişi bakış açısıyla anlatılmaktadır. Anlatıcı yalnızca Merci'nin iç dünyasına erişim sağlamakta; diğer karakterlerin düşünceleri ve duyguları doğrudan aktarılmamaktadır. Bu yapı okuyucunun tüm olayları Merci'nin algısı ve sınırlılıkları çerçevesinde izlemesine neden olmaktadır. Anlatının odağı boyunca sabit bir bakış açısı korunmaktadır.

Üslup ve Ton. Metnin üslubu yalın, konuşma diline yakın ve içe dönük yansımalar içeren bir yapı sergilemektedir. Diyaloglar ve iç ses anlatının ilerleyişinde belirleyici bir yer tutmaktadır. Hem İngilizce hem İspanyolca ifadelerin bir arada kullanılması metnin dilsel çeşitliliğini yansıtmaktadır. Metinde açık didaktik söylemler yer almamaktadır. Ton anlatı boyunca genel olarak sakin ve gerçekçi bir yapı sergilerken hastalık ve kayıpla ilgili bölümlerde daha ağır bir nitelik kazanmaktadır. Üslup ve ton çağdaş gerçekçi çocuk romanının anlatım özellikleriyle uyumludur.

Tema. Ana tema değişimi kabullenmek ve büyümenin getirdiği zorlu geçişleri aile ve topluluk bağıyla aşmaktır. Büyükbabanın hastalığıyla yüzleşme, sosyoekonomik farklılıkların okul ortamındaki görünümü ve Küba kökenli ailenin kuşaklar arası bağı ikincil temalar olarak yer almaktadır. Tema gizlidir; Merci'nin kararları ve aile içi diyaloglar mesajı doğrudan söylemeksizin oluşturmaktadır.

WNDB Hareketinin Yansımaları. Eserde Küba kökenli Amerikalı bir ailenin yaşamı ve kültürel kimliği anlatının merkezine yerleştirilmektedir. Kuşaklar arası birlikte yaşam ve geniş aile yapısı kültürel özgünlük unsurları olarak işlenmektedir. Sosyoekonomik farklılıklar burs öğrencisi kimliği üzerinden somutlaştırılmaktadır. Alzheimer hastalığının çocuğun gözünden doğrudan ele alınması engel ve hastalık temsiliinin WNDB çerçevesindeki bir

yansıması olarak değerlendirilebilmektedir. Cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği veya göçmenlik temaları doğrudan ele alınmamaktadır. Çeşitlilik anlatının merkezî bir çatışma unsuru hâline getirilmeden gündelik yaşamın doğal bir bileşeni olarak sunulmaktadır.

“New Kid” Kitap İncelemesi

Kitap Hakkında. New Kid, 2019 yılında yayımlanmış, özgün dili İngilizce olan ve 249 sayfadan oluşan bir çocuk grafik romanıdır. Eser, HarperCollins Children's Books tarafından yayımlanmış olup 2020 yılı Newbery Madalyası'nı kazanmıştır. New Kid, Newbery Madalyası kazanan ilk grafik romandır.

Yazar Hakkında. Jerry Craft, çocuk edebiyatı alanında grafik roman türünde eserler veren Amerikalı bir yazar ve çizerdur. Yazarlık üretiminde Afro-Amerikalı çocukların kimlik deneyimleri, okul yaşamı ve sosyal adalet temaları öne çıkmaktadır. New Kid yarı otobiyografik nitelik taşımakta olup Craft'ın kendi özel okul deneyimlerine ve iki oğlunun deneyimlerine dayanmaktadır.

Kitabın Özeti. Roman, on iki yaşındaki Amerikalı Jordan Banks'in Washington Heights'taki mahalle hayatından Riverdale Academy Day School adlı prestijli özel okula geçiş sürecini konu almaktadır. Jordan'ın sanat okuluna gitmek istemesine karşın ebeveynleri onu akademik açıdan güçlü bu okula kaydetmektedir. Jordan, ağırlıklı olarak beyaz öğrencilerden oluşan bu ortamda ırk temelli mikro saldırılara, sosyoekonomik farklılıklara ve iki dünya arasında kalmışlık duygusuna maruz kalmaktadır. Sanat yoluyla kendini ifade etmesi ve yeni dostluklar kurması Jordan'ın bu süreci aşmasında belirleyici rol oynamaktadır.

Tür. Eser, çağdaş kurgu kapsamında değerlendirilmektedir. Anlatıda fantastik ya da tarihsel gerçekçilik unsurları bulunmamaktadır. Grafik roman biçimi tür sınıflandırmasını değiştirmemekle birlikte anlatının yapısal özelliğini belirlemektedir; görsel anlatım ve sözel metin birlikte anlam üretmektedir. Renkli tam sayfa paneller ve Jordan'ın siyah beyaz

karakalem çizimleri anlatı içinde iç içe geçerek karakterin iç dünyasını ve dış gerçekliği eş zamanlı olarak sunmaktadır.

Karakter. Romanın ana karakteri Jordan Banks'tir. Anlatı boyunca olaylar Jordan'ın deneyimleri ve algıları üzerinden aktarılmaktadır. Jordan'ın annesi kurumsal dünyada çalışan biri olarak, babası ise bir toplum merkezi işleten biri olarak iki farklı yaşam modelini temsil etmektedir; büyükbabası Jordan'a yol gösterici bir figür olarak yer almaktadır. Drew ve Liam okul ortamında önemli yan karakterler olarak anlatıda belirginleşmektedir.

Karakterler; diyaloglar, eylemler ve görsel anlatım aracılığıyla tanıtılmaktadır. Jordan anlatı sürecinde kimliğini bütünleştirme yolunda değişim gösteren bir karakterdir. Diğer karakterlerin bir bölümü durağan özellikler sergilemekteyken Drew ve Liam gibi yan karakterler de sınırlı biçimde gelişim göstermektedir. Düz ve değişken karakter türleri birlikte yer almaktadır.

Olay Örgüsü. Olay örgüsü kronolojik ve ilerleyici bir yapı izlemektedir. Anlatı Jordan'ın yeni okula başlamasıyla açılmakta ve bir okul yılının akışı içinde sürmektedir. Çatışmalar kişinin kendisiyle çatışması (Jordan'ın iki farklı dünya arasında kimliğini bütünleştirme çabası), kişinin başkasıyla çatışması (ırk temelli mikro saldırılar ve sosyal baskılar) ve kişinin toplumla çatışması (kurumsal ırkçılık ve sınıf dinamikleri) biçimlerinde yapılandırılmaktadır. Anlatıda belirgin tek bir doruk nokta yerine birikimli gelişmeler üzerinden ilerleyen bir yapı tercih edilmektedir. Anlatı Jordan'ın her iki dünyada da kendine ait bir yer bulmasıyla sona ermektedir.

Zaman ve Mekân. Zaman, çağdaş ve bir okul yılını kapsayan süreçle sınırlıdır. Mekânlar arasında Washington Heights'taki mahalle ve Riverdale Academy Day School öne çıkmaktadır. Zaman ve mekân bütünleşik bir işlev üstlenmektedir; Washington Heights ile Riverdale Academy arasındaki karşıtlık anlatının tematik çekirdeğini oluşturmakta ve Jordan'ın kimlik gerilimini doğrudan şekillendirmektedir. Bu mekânsal ikili yapı olmaksızın eserin kimlik ve aidiyet teması anlamsızlaşmaktadır.

Bakış Açısı. Metin sınırlı üçüncü kişi bakış açısıyla kurgulanmaktadır. Anlatı Jordan'ın deneyimleri ve algıları üzerinden ilerlemektedir; diğer karakterlerin iç dünyaları doğrudan aktarılmamaktadır. Jordan'ın karakalem çizimleri anlatıda iç ses işlevi üstlenerek sözel anlatımın ulaşamadığı duygusal katmanları görünür kılmaktadır. Bu yapı sınırlı bakış açısının grafik roman biçimiyle bütünleştiği bir anlatım düzeni oluşturmaktadır.

Üslup ve Ton. Metnin üslubu gündelik konuşma diline yakın, mizahi ve zaman zaman düşündürücü bir nitelik taşımaktadır. Görsel anlatım sözel metnin tamamlayıcısı olarak işlev görmektedir; karakterlerin duygusal durumları ve sosyal dinamikler görsel düzlemde de aktarılmaktadır. Kültürel göndermeler ve popüler kültür referansları metne yerleştirilmektedir. Metinde açık didaktik söylemler yer almamaktadır. Ton genel olarak hafif ve eğlenceli bir yapı sergilemekteyken ırk ve sınıf dinamiklerine ilişkin bölümlerde daha ağır bir nitelik kazanmaktadır.

Tema. Eserin ana teması, iki farklı dünya arasında kimliğini bütünleştirme ve gerçek aidiyet arayışıdır. ırk ve sınıf dinamiklerinin okul yaşamındaki görünümü, kod değiştirme deneyimi ve sanat yoluyla kimlik ifadesi ikincil temalar olarak işlenmektedir. Tema gizlidir; grafik roman biçiminin görsel-sözel katmanlılığı sayesinde hem metinsel hem de görsel düzeyde iletilmektedir.

WNDB Hareketinin Yansımaları. Eserde Amerikalı bir çocuğun kimlik deneyimi anlatının merkezine yerleştirilmektedir. ırk temelli mikro saldırılar, kurumsal ırkçılık ve sosyoekonomik farklılıklar doğrudan ve somut biçimde ele alınmaktadır. Washington Heights'ın çok kültürlü mahalle yaşamı kültürel çeşitliliği görünür kılmaktadır. Grafik roman biçiminin Newbery ödülüne taşınması çocuk edebiyatı ödül tarihinde ilk kez gerçekleşmektedir. Çeşitlilik eserde gündelik yaşamın arka planında değil anlatının merkezî çatışma unsuru olarak yapılandırılmaktadır.

“When You Trap a Tiger” Kitap İncelemesi

Kitap Hakkında. When You Trap a Tiger, 2020 yılında yayımlanmış, özgün dili İngilizce olan ve 297 sayfadan oluşan bir çocuk romanıdır. Eser, Yearling Books tarafından yayımlanmış olup 2021 yılı Newbery Madalyası'nı kazanmıştır.

Yazar Hakkında. Tae Keller, çocuk edebiyatı alanında eserler veren Kore kökenli Amerikalı bir yazardır. Yazarlık üretiminde Kore kültürel mirası, aile bağları, kimlik arayışı ve anlatının dönüştürücü gücü öne çıkan temalardır.

Kitabın Özeti. Roman, Kore kökenli Amerikalı on iki yaşındaki Lily'nin annesi ve ablası Sam ile birlikte hasta büyükannesi Halmoni'nin yanına taşınmasını konu almaktadır. Lily, yeni ortama uyum sağlamakta zorlanırken büyükannesinin anlattığı Kore halk masallarından fırlayan gizemli bir kaplanla karşılaşmaktadır. Kaplan, Halmoni'nin kendisinden masallar çaldığını öne sürmektedir. Lily bu masalları geri vermek ile büyükannesini korumak arasında sıkışmaktadır. Anlatı Lily'nin bu süreçte Kore mirasıyla ve aile tarihiyle yüzleşmesini konu alarak ilerlemektedir.

Tür. Eser, fantastik kurgu kapsamında değerlendirilir. Kaplan figürü gerçekçi bir olay örgüsü içinde doğaüstü bir unsur olarak işlev görmek ve anlatının sembolik ile tematik katmanlarını taşımaktadır. Fantastik unsurlar Kore halk anlatısı geleneğiyle doğrudan ilişkilidir; bu yönüyle eser geleneksel anlatı motiflerini çağdaş bir yapıya taşıyan fantastik kurgu olarak konumlanmaktadır.

Karakter. Romanın ana karakteri Lily'dir. Anlatı boyunca olaylar Lily'nin algısı ve deneyimleri üzerinden aktarılmaktadır. Halmoni, Lily'nin en güvendiği figür olarak anlatının merkezî yan karakteridir ve hastalığı anlatının temel çatışmasını şekillendirmektedir. Abla Sam, daha dışa dönük ve pratik bir karakter olarak Lily'ye karşıt bir işlev görmektedir. Anne karakteri Kore mirasıyla kurduğu mesafeli ilişki üzerinden tanımlanmaktadır. Kaplan ise anlatının doğaüstü unsuru olarak hem çatışma hem de dönüşüm aracı işlevi üstlenmektedir.

Karakterler diyaloglar, eylemler ve aile içi ilişkiler aracılığıyla tanıtılmaktadır. Lily anlatı süreci içinde kültürel kimliğiyle barışarak değişim gösteren bir karakterdir. Halmoni ve

kaplan da anlatı boyunca dönüşüm geçiren karakterler olarak sunulmaktadır. Düz ve değişken karakter türleri birlikte yer almaktadır.

Olay Örgüsü. Olay örgüsü kronolojik ve ilerleyici bir yapı izlemektedir. Anlatı ailenin Halmoni'nin evine taşınmasıyla açılmakta; kaplanın ortaya çıkışı ve masalların geri verilmesi meselesi anlatının temel gerilimini oluşturmaktadır. Çatışmalar kişinin kendisiyle çatışması (Lily'nin kültürel kimliğiyle yüzleşmesi ve büyükannesini kaybetme korkusu), kişinin başkasıyla çatışması (kaplanla kurulan gerilimli ilişki) ve kişinin toplumla çatışması (kültürel miras ile asimilasyon baskısı arasındaki gerilim) biçimlerinde yapılandırılmaktadır. Doruk nokta Lily'nin masalları geri verme kararıyla oluşmaktadır. Anlatı Halmoni'nin ölümünün ardından Lily'nin kaybı kabullenmesi ve Kore kültürel mirasını benimsemesiyle sona ermektedir.

Zaman ve Mekân. Zaman, çağdaş ve sınırlı bir anlatı süresini kapsamaktadır. Mekânlar arasında Halmoni'nin evi ve çevresi öne çıkmaktadır. Zaman ve mekân bütünleşik bir işlev üstlenmektedir; Halmoni'nin evi yalnızca bir yaşam alanı olarak değil Kore kültürel mirasının ve aile tarihinin somutlaştığı bir mekân olarak işlev görmektedir. Bu mekânsal bağlam olmaksızın Lily'nin kültürel kimlikle yüzleşme süreci ve kaplanın anlatıdaki varlığı anlamsızlaşmaktadır.

Bakış Açısı. Metin birinci kişi bakış açısıyla anlatılmaktadır. Anlatıcı Lily'dir ve olaylar onun bilgisi, algısı ve duygusal deneyimleri çerçevesinde aktarılmaktadır. Diğer karakterlerin iç dünyaları doğrudan sunulmamakta; okur bu karakterleri yalnızca Lily'nin gözlemleri ve diyaloglar aracılığıyla tanımaktadır. Birinci kişi anlatım Lily'nin kültürel kimlikle kurduğu kişisel ilişkiyi yakın ve öznel bir perspektiften sunmaktadır.

Üslup ve Ton. Metnin üslubu içe dönük yansımalar ve Kore halk anlatısı gelenekinden beslenen betimlemeler içermektedir. Masalların olay örgüsüyle bütünleşmesi üslubun belirleyici bir özelliğidir. Diyaloglar ve iç ses anlatının ilerleyişinde önemli bir yer tutmaktadır. Metinde açık didaktik söylemler yer almamaktadır. Ton anlatı boyunca lirik ve

yoğun bir yapı sergilemekte; kayıp ve yüzleşmeyle ilgili bölümlerde daha ağır bir nitelik kazanmaktadır. Üslup ve ton, fantastik türün gerektirdiği anlatım özellikleriyle uyumludur.

Tema. Ana tema Kore halk anlatılarının kuşaklar arasındaki aktarımı aracılığıyla yasin iyileştirici güçle aşılmasıdır. Kültürel mirasın bireysel kimliği biçimlendirme işlevi, kayıp ve kabulleniş ile alternatif aile bağları ikincil temalar olarak yer almaktadır. Tema gizlidir; kaplan figürünün sembolik işlevi ve masalların gerçekçi olay örgüsüne entegrasyonu aracılığıyla dolaylı biçimde iletilmektedir.

WNDB Hareketinin Yansımaları. Eserde Kore kökenli Amerikalı bir ailenin kültürel kimliği ve kuşaklar arası miras aktarımı anlatının merkezine yerleştirilmektedir. Kore halk masallarının olay örgüsüne doğrudan entegrasyonu kültürel temsili derinleştiren bir unsur olarak işlev görmektedir. Asimilasyon baskısı ve kültürel mirası koruma çabası arasındaki gerilim aile üyelerinin farklı tutumları üzerinden görünür kılınmaktadır. Cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, engellilik veya göçmenlik temaları doğrudan ele alınmamaktadır. Çeşitlilik anlatının merkezî bir unsuru olarak yapılandırılmış olmakla birlikte didaktik bir söylemden kaçınılmaktadır.

“The Last Cuentista” Kitap İncelemesi

Kitap Hakkında. The Last Cuentista, 2021 yılında yayımlanmış, özgün dili İngilizce olan ve 336 sayfadan oluşan bir çocuk romanıdır. Eser, Piccadilly Press tarafından yayımlanmış olup 2022 yılı Newbery Madalyası'nı kazanmıştır.

Yazar Hakkında. Donna Barba Higuera, çocuk edebiyatı alanında eserler veren Meksika kökenli Amerikalı bir yazardır. Yazarlık üretiminde Latin kültürel mirası, hikâye anlatıcılığı geleneği ve kimlik temaları öne çıkmaktadır.

Kitabın Özeti. Roman, bir kuyruklu yıldızın Dünya'yı yok etmesi üzerine hayatta kalan az sayıda bilim insanı ve çocuğunun yeni bir gezegene giden bir uzay gemisine binmesini konu almaktadır. Hikâye anlatıcısı olmayı hayal eden Petra Peña, yolculuk sırasında geminin kontrolünü ele geçiren ve yolcuların hafızalarını silen Collective adlı

örgütle karşılaşmaktadır. Petra, hafızasının silinmediğini gizleyerek Dünya'ya ait anıları ve büyükannesinden öğrendiği cuento geleneğini korumaya çalışmaktadır. Anlatı Petra'nın bu gizli direnişini ve hikâyeleri gelecek nesillere taşıma çabasını konu alarak ilerlemektedir.

Tür. Eser, bilimkurgu kapsamında değerlendirilmektedir. Uzay yolculuğu, başka bir gezegene yerleşme ve hafıza silme teknolojisi anlatının temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bilimkurgu unsurları yalnızca dekoratif bir işlev üstlenmemekte; olay örgüsünün ve tematik yapının belirleyici öğeleri olarak kullanılmaktadır. Anlatıda aynı zamanda Latin halk anlatısı geleneği olan cuento'nun belirgin bir yeri vardır; bu unsur bilimkurgu çerçevesi içinde kültürel bir katman oluşturmaktadır.

Karakter. Romanın ana karakteri Petra Peña'dır. Anlatı boyunca olaylar Petra'nın algısı ve deneyimleri üzerinden aktarılmaktadır. Büyükanne Abuela, Petra'ya cuento geleneğini aktaran ve anlatıya başlamadan önce hayatını kaybeden bir figür olarak anlatıda belirleyici bir yer tutmaktadır; varlığı Petra'nın motivasyonunu ve kimliğini şekillendirmektedir. Collective, bireysel kimliğe ve belleğe karşı konumlanan antagonist güç olarak işlev görmektedir.

Karakterler diyaloglar, eylemler ve anlatıcının iç sesi aracılığıyla tanıtılmaktadır. Petra anlatı süreci içinde sorumluluğunu fark ederek değişim gösteren bir karakterdir. Collective ise işlevsel olarak tutarlı ve durağan bir yapı sergilemektedir. Düz ve değişken karakter türleri birlikte yer almaktadır.

Olay Örgüsü. Olay örgüsü kronolojik ve ilerleyici bir yapı izlemektedir. Anlatı Dünya'nın yok oluşu ve uzay yolculuğunun başlamasıyla açılmakta; Collective'in gemi üzerindeki kontrolü ve hafıza silme uygulamaları temel gerilimi oluşturmaktadır. Çatışmalar kişinin kendisiyle çatışması (Petra'nın hafızasını ve kimliğini gizleme sorumluluğunu üstlenme süreci), kişinin başkasıyla çatışması (Collective ile kurulan gerilimli ilişki) ve kişinin toplumla çatışması (kolektif tektipleşmeye karşı bireysel ve kültürel kimliğin korunması) biçimlerinde yapılandırılmaktadır. Doruk nokta Petra'nın kimliğinin Collective tarafından fark

edilmesiyle oluşmaktadır. Anlatı Petra'nın hikâyeleri koruma misyonunu sürdürmesiyle sona ermektedir.

Zaman ve Mekân. Zaman, gelecekte ve belirsiz bir tarihsel çerçevede kurgulanmaktadır. Mekânlar arasında uzay gemisi ve varılacak yeni gezegen öne çıkmaktadır. Zaman ve mekân bütünleşik bir işlev üstlenmektedir; uzay gemisinin kapalı ve denetimli ortamı Collective'in hafıza silme pratiğini mümkün kılan temel koşuldur. Bu mekânsal yalıtılmışlık olmaksızın Petra'nın direniş ve hikâye koruma çabasının anlam ve aciliyeti ortadan kalkmaktadır.

Bakış Açısı. Metin birinci kişi bakış açısıyla anlatılmaktadır. Anlatıcı Petra'dır ve olaylar onun bilgisi, algısı ve duygusal deneyimleri çerçevesinde aktarılmaktadır. Diğer karakterlerin iç dünyaları doğrudan sunulmamakta; okur bu karakterleri yalnızca Petra'nın gözlemleri ve diyaloglar aracılığıyla tanımaktadır. Birinci kişi anlatım Petra'nın gizli direnişini ve iç çatışmasını yakın ve öznel bir perspektiften sunmaktadır.

Üslup ve Ton. Metnin üslubu bilimkurgu türünün teknik diliyle cuento geleneğinin anlatısal yapısını bir arada barındırmaktadır. Hikâye içinde hikâye yapısı ve masalsı anlatım biçimi üslubun belirleyici özellikleri arasında yer almaktadır. Metinde açık didaktik söylemler yer almamaktadır. Ton anlatı boyunca temkinli ve gerilimli bir yapı sergilerken Petra'nın hikâye anlattığı bölümlerde daha lirik bir nitelik kazanmaktadır. Üslup ve ton bilimkurgu ile kültürel anlatı geleneğinin bir arada işlenmesiyle özgün bir yapı oluşturmaktadır.

Tema. Eserin ana teması insanlığın sürekliliği için hikâye ve kültürel belleğin korunmasının zorunluluğudur. Kolektif tektipleşmeye karşı bireysel ve kültürel kimliğin direnci ile Latin anlatı geleneğinin bütünleştirici gücü ikincil temalar olarak işlenmektedir. Tema gizlidir; Collective'in hafıza silme pratiğiyle Petra'nın direnişi arasındaki karşıtlık aracılığıyla ortaya çıkmaktadır.

WNDB Hareketinin Yansımaları. Eserde Latin kültürel mirası ve cuento geleneği anlatının merkezine yerleştirilmektedir. Petra'nın Meksika kökenli kimliği ve

büyükannesinden aktarılan hikâye anlatıcılığı geleneği kültürel temsili derinleştiren unsurlar olarak işlev görmektedir. Kolektif hafıza silme uygulaması kültürel kimliğin yok edilmesi tehlikesini somutlaştıran bir anlatı aracı olarak kullanılmaktadır. Cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, engellilik veya göçmenlik temaları doğrudan ele alınmamaktadır. Çeşitlilik anlatının merkezî bir unsuru olarak yapılandırılmış olmakla birlikte didaktik bir söylemden kaçınılmaktadır.

“Freewater” Kitap İncelemesi

Kitap Hakkında. Freewater, 2022 yılında yayımlanmış, özgün dili İngilizce olan ve 408 sayfadan oluşan bir çocuk romanıdır. Eser, Jimmy Patterson Books tarafından yayımlanmış olup 2023 yılı Newbery Madalyası'nı kazanmıştır.

Yazar Hakkında. Amina Luqman-Dawson, çocuk edebiyatı alanında tarihsel kurgu türünde eserler veren Amerikalı bir yazardır. Yazarlık üretiminde Afro-Amerikan tarihi, kölelik karşıtı direniş ve topluluk dayanışması öne çıkan temalardır. Freewater yazarın ilk çocuk romanıdır.

Kitabın Özeti. Roman, on iki yaşındaki Homer ve yedi yaşındaki küçük kız kardeşi Ada'nın Southerland çiftliğinden kaçışını konu almaktadır. Kaçış sırasında anneleri Rose, Homer'ın arkadaşı Anna'yı kurtarmak için geri dönmekte ve yakalanmaktadır. Homer ve Ada bataklığa kaçarak Suleman adlı eski bir köle tarafından kurtarılmakta ve Freewater adı verilen gizli topluluğa götürülmektedir. Bu topluluk kölelikten kaçmış ve özgür doğmuş bireylerden oluşmaktadır. Homer annesini kurtarma kararı almakta; yeni arkadaşları Sanzi, Billy, Juna ve Ferdinand bu planda ona katılmaktadır. Anlatı bu kurtuluş misyonu etrafında farklı karakterlerin deneyimlerini çok sesli bir yapıyla birbirine dokumaktadır.

Tür. Eser, tarihsel kurgu kapsamında değerlendirilmektedir. Anlatı Amerikan İç Savaşı öncesi döneme ait kölelik tarihini gerçekçi bir çerçevede işlemektedir. Freewater topluluğu kurmaca olmakla birlikte Great Dismal Swamp'taki gerçek maroon

topluluklarından esinlenilmektedir. Tarihsel dönem, mekân ve sosyal koşullar anlatının belirleyici unsurları olarak kurgulanmaktadır.

Karakter. Romanın başlıca odak karakteri Homer'dır. Anlatıda beş ana anlatıcı yer almaktadır: Homer, Anna, Nora, Billy ve Sanzi. Homer ve Ada kaçış sürecinin merkezindedir; anneleri Rose'un kurtarılması anlatının temel güdüleyicisidir. Anna, çiftlikte kalan ve kendi kurtuluş planını yapan Homer'ın arkadaşıdır. Nora, çiftlik sahibinin kızıdır ve Rose'a yardım etmeye çalışmaktadır. Sanzi, Freewater'da özgür doğmuş, cesur ve maceracı bir çocuktur. Billy ise kölelik travmasının izlerini taşıyan, çekingen bir karakterdir.

Karakterler eylemler, diyaloglar ve birbirleriyle kurdukları ilişkiler aracılığıyla tanıtılmaktadır. Homer, Billy ve Sanzi anlatı sürecinde değişim gösteren karakterlerdir. Nora da sınırlı biçimde dönüşüm geçiren bir karakter olarak sunulmaktadır. Düz ve değişken karakter türleri birlikte yer almaktadır.

Olay Örgüsü. Olay örgüsü kronolojik ve ilerleyici bir yapı izlemektedir. Anlatı kaçış sahnesiyle açılmakta; Freewater topluluğunun tanıtımı ve Homer'ın annesini kurtarma planıyla devam etmektedir. Çatışmalar kişinin kendisiyle çatışması (Homer'ın suçluluk duygusu ve sorumluluk yükü), kişinin başkasıyla çatışması (köle avcıları ve çiftlik sahipleriyle karşıtlık) ve kişinin toplumla çatışması (kölelik kurumu ve buna karşı örgütlü direniş) biçimlerinde yapılandırılmaktadır. Doruk nokta Southerland çiftliğine düzenlenen kurtarma operasyonu ile oluşmaktadır. Anlatı Rose'un kurtarılması ve topluluğun güvene kavuşmasıyla sona ermektedir.

Zaman ve Mekân. Zaman, Amerikan İç Savaşı öncesi döneme aittir; kesin bir yıl belirtilmez ancak tarihsel bağlam belirleyici biçimde hissedilmektedir. Mekânlar arasında Southerland çiftliği ve Great Dismal Swamp içindeki Freewater topluluğu öne çıkmaktadır. Zaman ve mekân bütünleşik bir işlev üstlenmektedir; çiftliğin baskı ve şiddet alanı olarak konumlandırılması ile bataklığın özgürlük ve dayanışma mekânı olarak kurgulanması anlatının tematik çatışmasını doğrudan şekillendirmektedir. Bu mekânsal karşıtlık olmaksızın eserin köleliğe direniş boyutu anlamsızlaşmaktadır.

Bakış Açısı. Metin karma bakış açısıyla anlatılmaktadır. Homer'ın bölümleri birinci kişi bakış açısıyla sunulurken Anna, Nora, Billy ve Sanzi'nin bölümleri sınırlı üçüncü kişi bakış açısıyla aktarılmaktadır. Bu yapı kölelik deneyimini hem köleliği yaşayanların hem de özgür doğanların perspektifinden sunmakta; anlatıya çok seslilik ve tarihsel derinlik katmaktadır.

Üslup ve Ton. Metnin üslubu betimleyici ve ayrıntı odaklıdır. Bataklık ortamının betimlemeleri, Freewater topluluğunun gündelik yaşam pratikleri ve kölelik koşullarının aktarımı üslupta belirginleşen özelliklerdir. Farklı anlatıcıların bireysel sesleri üslubun çok katmanlı yapısını desteklemektedir. Metinde açık didaktik söylemler yer almamaktadır. Ton anlatı boyunca genel olarak gergin ve hareketli bir yapı sergilemekteyken Freewater topluluğunun iç yaşamını konu alan bölümlerde daha dingin ve umut dolu bir nitelik kazanmaktadır.

Tema. Ana tema özgürlüğün bireysel bir kazanım değil topluluk dayanışmasıyla korunan kolektif bir varlık olduğudur. Tarihsel deneyimlerin çocuk perspektifinden aktarımı, aile bağlarının zorla koparılması ve direniş biçimlerinin çeşitliliği ikincil temalar olarak yer almaktadır. Tema gizlidir; karakterlerin eylemleri ve Freewater topluluğunun varoluş mücadelesi aracılığıyla iletilmektedir.

WNDB Hareketinin Yansımaları. Eserde Amerikan tarihin az bilinen bir boyutu olan maroon topluluklarının deneyimi çocuk karakterler aracılığıyla görünür kılınmaktadır. Kölelik karşıtı direniş ve kolektif özgürleşme süreci anlatının merkezine yerleştirilmektedir. Farklı arka planlardan gelen karakterlerin bir arada kurduğu topluluk yapısı çeşitliliği doğal bir unsur olarak yansıtmaktadır. Nora'nın beyaz bir karakter olarak anlatıda yer alması ve sisteme karşı duruşu tarihsel deneyimin çok katmanlı temsiline katkıda bulunmaktadır. Cinsel yönelim veya toplumsal cinsiyet kimliği temaları doğrudan ele alınmamaktadır. Çeşitlilik anlatının merkezî bir unsuru olarak yapılandırılmış olmakla birlikte didaktik bir söylemden kaçınılmaktadır.

“The Eyes and the Impossible” Kitap İncelemesi

Kitap Hakkında. The Eyes and the Impossible, 2023 yılında yayımlanmış, özgün dili İngilizce olan ve 249 sayfadan oluşan bir çocuk romanıdır. Eser, Alfred A. Knopf tarafından yayımlanmış olup 2024 yılı Newbery Madalyası'nı kazanmıştır.

Yazar Hakkında. Dave Eggers, yetişkin edebiyatı ve çocuk edebiyatı alanlarında eserler veren Amerikalı bir yazardır. Yazarlık üretiminde topluluk ilişkileri, bireysel özgürlük ve varoluşsal sorgulama öne çıkan temalardır.

Kitabın Özeti. Roman, kıyı yakınlarındaki geniş bir kentsel parkta özgürce yaşayan Johannes adlı bir köpeğin hikâyesini konu almaktadır. Johannes'in görevi parkın "gözleri" (Eyes) olarak her şeyi izlemek ve gözlemlediklerini parkın yaşlı ve bilge otoriteleri olan üç bizona raporlamaktır. Bu görevde Johannes'e dört yardımcı eşlik etmektedir: Bertrand adlı martı, Sonja adlı sincap, Yolanda adlı pelikan ve Angus adlı rakun. Parkta bir sanat müzesinin inşa edilmesiyle başlayan değişimler Johannes'in parkın sınırları dışında bir dünyanın var olduğunu keşfetmesine ve bizonları kapalı alanlarından özgürleştirme kararı almasına neden olmaktadır. Anlatı bu özgürleştirme misyonu etrafında şekillenmektedir. Yazar, kitabın girişinde hayvanların sembol ya da insan davranışlarının metaforu olmadığını açıkça belirtmektedir.

Tür. Eser, fantastik kurgu kapsamında değerlendirilmektedir. Hayvan karakterlerin konuşması, toplumsal bir düzen kurması ve olay örgüsünün merkezinde yer alması anlatıyı gerçekçi kurgudan ayıran temel özelliklerdir. Fantastik unsurlar anlatının yapısal öğeleri olarak işlev görmekte; dekoratif bir amaçla kullanılmamaktadır.

Karakter. Romanın ana karakteri ve anlatıcısı Johannes'tir. Johannes parkın dengesini koruma görevini üstlenmiş, özgüvenli ve meraklı bir karakterdir. Dört yardımcısı olan Bertrand, Sonja, Yolanda ve Angus yan karakter olarak anlatıda belirgin biçimde yer almakta ve olay örgüsünün ilerleyişinde işlevsel roller üstlenmektedir. Üç bizon parkın yaşlı ve bilge otorite figürleri olarak konumlandırılmaktadır. Keçi Helene ise anlatının ilerleyen bölümlerinde Johannes'in dünya algısını genişleten bir yan karakter olarak yer almaktadır.

Karakterler eylemler, diyaloglar ve birbirleriyle kurdukları ilişkiler aracılığıyla tanıtılmaktadır. Johannes anlatı süreci içinde kimliğini ve görevinin sınırlarını sorgulayarak değişim gösteren bir karakterdir. Diğer karakterler daha durağan özellikler sergilemektedir. Düz ve değişken karakter türleri birlikte yer almaktadır.

Olay Örgüsü. Olay örgüsü kronolojik ve ilerleyici bir yapı izlemektedir. Anlatı Johannes'in parkı izleme göreviyle başlamakta; sanat müzesinin inşası ve parkta giderek artan insan varlığıyla gerilim yoğunlaşmaktadır. Johannes'in kısa süreli kaçırılması anlatıda önemli bir kırılma noktası oluşturmakta ve bizonları özgürleştirme kararının fitilini ateşlemektedir. Çatışmalar kişinin kendisiyle çatışması (Johannes'in kimliği ve görevinin sınırlarını sorgulaması) ve kişinin toplumla çatışması (parkın doğal dengesini tehdit eden değişimlere karşı direniş) biçimlerinde yapılandırılmaktadır. Doruk nokta bizonları özgürleştirme planının hayata geçirilmesiyle oluşmaktadır. Anlatı yeni bir dengenin kurulmasıyla sona ermektedir.

Zaman ve Mekân. Zaman, belirsiz ve çağdaşa yakın bir çerçevede kurgulanmaktadır; kesin bir tarihsel dönem belirtilmemektedir. Mekân, kıyı yakınlarındaki geniş bir kentsel parktır. Zaman ve mekân bütünleşik bir işlev üstlenmektedir; parkın coğrafi sınırları Johannes'in kimliğini ve özgürlük anlayışını doğrudan biçimlendirmekte, bizonları kapalı alanı ile Johannes'in özgürce koştuğu açık park arasındaki karşıtlık anlatının tematik çekirdeğini oluşturmaktadır. Bu mekânsal yapı olmaksızın özgürlük ve aidiyet temaları anlamsızlaşmaktadır.

Bakış Açısı. Metin birinci kişi bakış açısıyla anlatılmaktadır. Anlatıcı Johannes'tir ve olaylar onun bilgisi, algısı ve yorumları çerçevesinde aktarılmaktadır. Johannes'in köpek perspektifinden kaynaklanan sınırlı ve öznel anlatımı hem mizahi hem de felsefi bir ton oluşturmaktadır. Diğer karakterlerin iç dünyaları doğrudan aktarılmamakta; okur bu karakterleri yalnızca Johannes'in gözlemleri ve diyaloglar aracılığıyla tanımaktadır.

Üslup ve Ton. Metnin üslubu ritmik, betimleyici ve zaman zaman felsefi bir derinlik taşıyan yapısıyla belirginleşmektedir. Köpek anlatıcının özgün sesi; abartılı zaman ve hız

algısı, park sakinlerine ilişkin keskin gözlemler ve özgürlük üzerine yoğun iç sorgulamalar aracılığıyla kurulmaktadır. Metinde açık didaktik söylemler yer almamaktadır. Ton anlatı boyunca enerjik ve esprili bir yapı sergilemekteyken Johannes'in kimlik sorgulaması ve bizonların özgürleştirilmesine ilişkin bölümlerde daha düşünceli bir nitelik kazanmaktadır.

Tema. Ana tema; özgürlük, güzellik ve gerçek dostluğun dönüştürücü gücüdür. Johannes'in rol algısının sorgulanması ve parkın değişim süreci üzerinden işlenen aidiyet ve sınır kavramları ikincil temalar olarak yer almaktadır. Tema gizlidir; Johannes'in deneyimleri ve parkın dönüşüm süreci aracılığıyla dolaylı biçimde iletilmektedir.

WNDB Hareketinin Yansımaları. Eser, WNDB hareketinin odaklandığı insan kimliği temsilinden yapısal olarak ayrışmaktadır. Yazar kitabın girişinde açıkça hayvanların sembol olmadığını ve insani davranışların metaforu olarak görülmemesi gerektiğini belirtmektedir. Bu çerçevede etnik köken, engellilik, cinsel yönelim veya toplumsal cinsiyet kimliği gibi temsil kategorileri doğrudan uygulanamamaktadır. Çeşitlilik yalnızca farklı türlerin ortak yaşam alanını paylaşması üzerinden değerlendirilebilmektedir.

“The First State of Being” Kitap İncelemesi

Kitap Hakkında. The First State of Being, 2024 yılında yayımlanmış, özgün dili İngilizce olan ve 253 sayfadan oluşan bir çocuk romanıdır. Eser, Greenwillow Books tarafından yayımlanmış olup 2025 yılı Newbery Madalyası'nı kazanmıştır.

Yazar Hakkında. Erin Entrada Kelly, çocuk edebiyatı alanında çağdaş kurgu ve bilimkurgu türlerinde eserler veren Filipin kökenli Amerikalı bir yazardır. Yazarlık üretiminde çocuk karakterlerin iç dünyaları, arkadaşlık ilişkileri, kaygı ve kimlik arayışı öne çıkan temalardır. Hello, Universe ile de Newbery Madalyası kazanan Kelly'nin ikinci Newbery ödülüdür.

Kitabın Özeti. Roman, Ağustos 1999'da Delaware'deki Fox Run Apartments'ta yaşayan on iki yaşındaki Michael Rosario'nun hikâyesini konu almaktadır. Michael, Y2K krizinin dünyayı alt üst edeceğine inanan, kaygılı ve içe dönük bir çocuktur. Günlük yaşamındaki tek parlak nokta on altı yaşındaki bakıcısı Gibby'dir. Bir gün Michael ve Gibby,

apartman avlusunda şaşkın görünen gizemli bir genç olan Ridge ile karşılaşmaktadırlar. Ridge'in 2199 yılından geldiğini ortaya koymasıyla anlatı hız kazanmaktadır. Ridge'in geri dönme çabaları ve Michael'ın geleceği öğrenme isteği arasındaki gerilim anlatının temel çatışmasını oluşturmaktadır. Metne 2199 yılından bilimsel transkriptler ve belge parçaları serpiştirilmiş olup Ridge'in ailesinin onu kurtarma çabalarını aktarmaktadır.

Tür. Eser, bilimkurgu kapsamında değerlendirilmektedir. Anlatının temel mekanizması zaman yolculuğudur; Ridge, 2199 yılından 1999'a geçerek anlatıya dahil olmaktadır. Bilimkurgu unsurları mekânsal ışınlanma teknolojisi, geleceğe ait belgeler ve zaman çizgisinin değiştirilmesi tehlikesi üzerinden kurgulanmaktadır. Bununla birlikte eser bilimkurgu altyapısını karakterler arası ilişkiler ve duygusal süreçler üzerinden işlemektedir.

Karakter. Romanın ana karakteri Michael Rosario'dur. Anlatı boyunca olaylar Michael'ın deneyimleri ve algıları üzerinden aktarılmaktadır. Ridge, 2199'dan gelen zaman yolcusu olarak anlatının ikinci önemli karakteridir ve Michael'ın dönüşüm sürecinde katalizör işlevi görmektedir. Gibby, Michael'ın bakıcısı ve yakın dostu olarak anlatıda belirgin bir yan karakter işlevi üstlenmektedir. Komşu Mosley de Michael'a yol gösterici bir figür olarak yer almaktadır. Michael'ın annesi anlatıda varlığı hissedilen ancak sınırlı biçimde sahne alan bir yan karakterdir.

Karakterler diyaloglar, eylemler ve ilişkiler aracılığıyla tanıtılmaktadır. Michael kaygılarıyla yüzleşerek şimdiki anı yaşamayı öğrenen değişken bir karakterdir. Ridge de anlatı süreci içinde dönüşüm geçirmektedir. Diğer karakterler daha durağan özellikler sergilemektedir. Düz ve değişken karakter türleri birlikte yer almaktadır.

Olay Örgüsü. Olay örgüsü kronolojik ve ilerleyici bir yapı izlemektedir. Anlatı Michael'ın Y2K kaygılarıyla başlamakta; Ridge'in ortaya çıkışı ve zaman yolculuğu gerçeğinin açığa çıkmasıyla gerilim yoğunlaşmaktadır. Çatışmalar kişinin kendisiyle çatışması (Michael'ın kaygı yönetimi ve geleceği kontrol etme isteği) ve kişinin başkasıyla çatışması (Ridge'in geri dönme çabaları ve Michael'ın Sum Book'u ele geçirme girişimi) biçimlerinde yapılandırılmaktadır. Doruk nokta Michael'ın Sum Book'u ele geçirmeye

alışmasının getirdiği ahlaki sınavla oluşmaktadır. Anlatı Ridge'in geri dönmesi ve Michael'ın şimdiki anı kabullenilişiyle sona ermektedir.

Zaman ve Mekân. Zaman, Ağustos 1999 ile sınırlıdır; Y2K kaygısı dönemin belirleyici tarihsel bağlamını oluşturmaktadır. Mekân Delaware'deki Fox Run Apartments evresidir. Zaman ve mekân bütünleşik bir işlev üstlenmektedir; 1999'un toplumsal atmosferi, Y2K tedirginliği ve teknolojik dönüşüm eşiği hem Michael'ın kaygılarını hem de Ridge'in bu döneme olan ilgisini doğrudan biçimlendirmektedir. Bu tarihsel bağlam olmaksızın anlatının şimdiki anı yaşama teması anlamsızlaşmaktadır.

Bakiş Açısı. Metin sınırlı üçüncü kişi bakiş açısıyla anlatılmaktadır. Anlatıcı olayları Michael'ın deneyimleri ve algıları üzerinden sunmakta; diğer karakterlerin i dünyalarına doğrudan erişim sağlanmamaktadır. Bakiş açısı anlatının ocuk karakter merkezli biçimde ilerlemesine olanak tanımaktadır. Metne serpiştirilmiş 2199 yılına ait transkript ve belge parçaları ise Ridge'in ailesinin bakiş açısını sunmakta ve ana anlatı perspektifini tamamlayıcı bir yapısal unsur olarak işlev görmektedir.

Üslup ve Ton. Metnin slubu; yalın, konuşma diline yakın ve zaman zaman ie dönük yansımalar içeren bir yapı sergilemektedir. Kısa bölümler anlatının temposunu hızlandıran bir yapı oluşturmaktadır. 1999 dönemine ait kültürel göndermeler ve popüler kültür referansları mekânsal ve tarihsel bağlamı pekiştirmektedir. 2199'dan aktarılan transkriptler üsluba belgesel bir katman eklemektedir. Metinde açık didaktik söylemler yer almamaktadır. Ton anlatı boyunca hafif ve sıcak bir yapı sergilemekteyken Michael'ın kaygı ve ahlaki ikilem yaşadığı bölümlerde daha yoğun bir nitelik kazanmaktadır.

Tema. Eserin ana teması şimdiki anı yaşamanın gücü ve bilinmezlik karşısında umudun korunmasıdır. Aile, dostluk, güven ve bağışlama ikincil temalar olarak işlenmektedir. Tema kısmen açık biçimde sunulmaktayken; Michael'ın kaygı yönetimi ve Ridge ile Gibby ile kurduğu ilişkiler aracılığıyla gizil düzeyde de pekiştirilmektedir.

WNDB Hareketinin Yansımaları. Eserde iki ırklı Asya kökenli Amerikalı bir çocuğun deneyimi anlatının merkezine yerleştirilmektedir. Tek ebeveynli ve ekonomik açıdan sınırlı imkânlarla sahip bir aile yapısı gerçekçi biçimde aktarılmaktadır. Michael'ın kaygı

bozukluğuna benzer duyarlılığı ve hassasiyeti, zihinsel sağlık temsiline WNDB çerçevesindeki bir yansıması olarak değerlendirilebilmektedir. Ridge'in 2199'dan gelmesi gelecekteki toplumsal çeşitliliğe dair örtük bir çerçeve sunmaktadır. Cinsel yönelim veya toplumsal cinsiyet kimliği temaları doğrudan ele alınmamaktadır. Çeşitlilik gündelik yaşamın doğal bir bileşeni olarak sunulmaktadır.

Tartışma ve Yorumlar

2015-2025 yılları arasında Newbery Madalyası kazanan 11 çocuk kitabının Lukens vd. (2016)'nın yedi başlıklı içerik özellikleri çerçevesi ve WNDB hareketi perspektifinden betimsel içerik analizi yöntemiyle incelenmesi, çocuk edebiyatının bu dönemde geçirdiği dönüşümü ve sabit kalan özelliklerini görünür kılmaktadır. Bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, incelenen eserlerin edebi kalite ölçütlerinin yanı sıra kültürel, toplumsal ve temsil odaklı kaygıları da içselleştirdiği görülmektedir. Bu durum, Newbery Madalyası'nın salt edebi seçkinliği değil dönemin çocuk edebiyatı anlayışını ve bu anlayışın dönüştürücü güçlerini de yansıttığına işaret etmektedir (Marcus, 2007; Kidd, 2007).

Tür özellikleri açısından incelenen 11 eserden beşinin çağdaş kurgu, üçünün fantastik kurgu, ikisinin bilimkurgu ve birinin tarihsel kurgu olduğu görülmektedir. Last Stop on Market Street resimli kitap biçiminde sunulmuş olmakla birlikte Lukens vd. (2016) çerçevesinde tür değil biçim olarak değerlendirilmekte; içerik özellikleri itibarıyla çağdaş kurgu kapsamında yer almaktadır. Bu dağılım, Solt'un (1973) 1922-1971 yılları arasındaki Newbery ödüllü kitapları incelediği araştırmada tarihsel kurgunun baskın tür olarak öne çıktığı bulgusundan belirgin biçimde ayrılmaktadır. Söz konusu ayrışma, çocuk edebiyatının tarihsel süreç içinde geçirdiği dönüşümün somut bir göstergesi olarak okunabilmektedir. Çağdaş kurgunun bu denli belirgin bir ağırlık kazanması, Nodelman ve Reimer'in (2003) çocuğun güncel deneyimini merkeze alan anlatıların 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren çocuk edebiyatında giderek öne çıktığına ilişkin saptamasıyla örtüşmektedir. Bununla birlikte fantastik kurgu ve bilimkurgunun incelenen dönemde ciddi bir yer tutması da dikkat çekmektedir. Barnhill'in The Girl Who Drank the Moon'u, Keller'in

When You Trap a Tiger'ı ve Eggers'in The Eyes and the Impossible'ı, Mendlesohn'un (2008) fantastik anlatılarda sosyal sorunların metaforik düzeyde işlenebildiğine dair tespitini destekler nitelikte kurgulanmıştır. Higuera'nın The Last Cuentista'sı ve Kelly'nin The First State of Being'i ise bilimkurgu türünü kültürel kimlik ve kaygı yönetimi gibi temalarla bütünleştirerek Lukens vd.'nin (2016) her türün kendi konvansiyonları içinde tematik derinlik yaratabildiğine ilişkin görüşünü somutlaştırmaktadır. Grafik roman türünde yazılmış New Kid'in Newbery Madalyası kazanması ise özellikle dikkat çekici bir kırılmayı temsil etmektedir. Bu durum, Newbery değerlendirme kriterlerinin "üslubun uygunluğu" boyutunun görsel-sözel bütünlüğü de kapsayacak biçimde genişlediğine işaret etmekte ve ALA'nın (2023) ödülün yalnızca geleneksel düzyazı romana değil çocuklar için Amerikan edebiyatına yapılan her türlü seçkin katkıya verilmesi gerektiğine ilişkin ilkesiyle uyum içinde bulunmaktadır.

Karakter özellikleri açısından bulgular değerlendirildiğinde, incelenen tüm eserlerde Lukens vd.'nin (2016) nitelikli çocuk edebiyatının temel ölçütü olarak tanımladığı değişken ana karakter koşulunun karşılandığı görülmektedir. Bu bulgu, Gökmen'in (2017) Türkiye'de ödüllü çocuk kitaplarında da değişken karakterlerin ön plana çıktığını ortaya koyan çalışmasıyla örtüşmektedir. Her eserde ana karakterin anlatı boyunca yaşadığı psikolojik, duygusal veya ahlaki dönüşüm açıkça izlenebilmektedir. Josh Bell'in babasının ölümüyle yüzleşmesi, Lily'nin kültürel kimliğini kabullenmesi, Petra'nın hafızasını koruma sorumluluğunu üstlenmesi ve Michael'ın kaygıyla başa çıkmayı öğrenmesi bu dönüşümlerin belirgin örneklerini oluşturmaktadır. Nikolajeva'nın (2002) çocuk edebiyatında değişken karakterlerin çocuğa dönüşüm ve gelişim kavramlarını somutlaştırdığına dair tespiti, incelenen eserlerin tamamında doğrulanmaktadır. Karakterlerin tanıtılmasında ağırlıklı olarak diyaloglar, eylemler ve aile içi ilişkiler yoluyla aktarım tercih edilmekte; fiziksel betimlemelerin ikincil kaldığı görülmektedir. Bu tercih, Lukens vd.'nin (2016) "göster, anlatma" ilkesiyle uyumludur ve didaktik olmayan bir anlatım anlayışını yansıtmaktadır. Karakter çeşitliliği açısından ise incelenen eserlerin büyük çoğunluğunda Afro-Amerikalı, Filipin-Amerikalı, Kore-Amerikalı, Küba-Amerikalı ve Latin kökenli ana karakterlerin yer

aldığı dikkat çekmektedir. Iwamoto'nun (1996) 1938-1995 yılları arasındaki Newbery ve Caldecott ödüllü kitaplarda beyaz ve erkek karakterlerin orantısız biçimde baskın olduğunu ortaya koyan bulgusunun tersine, 2015-2025 döneminde etnik çeşitliliğin ana karakter düzeyinde belirgin biçimde arttığı görülmektedir. Bu dönüşüm, Kaabaa'nın (2024) Newbery tarihinin büyük bölümünde Siyah yazarlara ait eserlerin ödüllendirilmediğine ilişkin tespitinin dönemin sonunda kısmen aşılmaya başlandığını da göstermektedir.

Olay örgüsü açısından incelenen eserlerin tamamında kronolojik ve ilerleyici bir olay örgüsünün benimsendiği görülmektedir. Bu bulgu, Lukens vd.'nin (2016) ilerleyici olay örgüsünün anlatısal netlik ve güçlü bir ilerleme hissi sağladığına ilişkin tespitini desteklemekte; aynı zamanda çocuk edebiyatında anlatının takip edilebilirliğine verilen önemin sürdüğünü ortaya koymaktadır. Bununla birlikte Freewater'da karma bakış açısının yarattığı çok sesli yapı ve The Last Cuentista'da hikâye içinde hikâye tekniğinin kullanımı, kronolojik temelin üzerine inşa edilmiş anlatısal karmaşıklık örneklerini sunmaktadır. Önceden sezdirme tekniğinin özellikle sağlık sorunları ve kayıp gibi ağır konuları işleyen eserlerde (The Crossover, Merci Suárez Changes Gears, When You Trap a Tiger) belirgin biçimde kullanılması, çocuk okuyucuyu travmatik içeriğe kademeli olarak hazırlama işlevini üstlenen bilinçli bir anlatı stratejisi olarak değerlendirilmektedir. Lukens vd.'nin (2016) sansasyonelizme ve yapay dramatikleştirmeye karşı geliştirdiği uyarı, incelenen eserlerin büyük çoğunluğunda gözlemlenebilir bir bilinçlilikle karşılık bulmaktadır. Ölüm, kölelik, hastalık ve kültürel yok oluş gibi zorlu konular, gereksiz dramatikleştirmeden kaçınılarak karakterlerin deneyimleri üzerinden iletilmektedir. Bu yaklaşım, Nikolajeva'nın (2014) zorlu temaların çocuk okuyucuya güvenli bir anlatı çerçevesi içinde sunulması gerektiğine ilişkin görüşüyle doğrudan örtüşmektedir.

Zaman ve mekânın işlevi açısından incelenen eserlerin tamamında bütünleşik bir zaman-mekân kullanımı tercih edildiği dikkat çekmektedir. Bu bulgu, özellikle tarihsel kurgu (Freewater) ve bilimkurgu (The Last Cuentista, The First State of Being) türündeki eserlerde kaçınılmaz bir anlatı zorunluluğunu yansıtmaktadır. Bakhtin'in (1981) kronotop kavramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, incelenen eserlerde mekânın yalnızca fiziksel bir arka

plan olmaktan çıkarak karakterlerin kimliklerini, çatışmalarını ve tematik gelişimlerini belirleyen aktif bir anlatı unsuru işlevi üstlendiği görülmektedir. Washington Heights ile Riverdale Academy'nin karşıtlığı üzerine kurulu New Kid, Las Casitas'ın kuşaklar arası yapısını merkezine alan Merci Suárez Changes Gears ve bataklığın özgürlük mekânı olarak kurgulandığı Freewater bu bütünleşik mekân kullanımının en belirgin örneklerini oluşturmaktadır. 1999 yılının Y2K kaygısıyla damgalanmış atmosferini tematik odağın ayrılmaz parçası olarak kullanan The First State of Being ise zamanın da bütünleşik işlev üstlenebileceğini gösteren özgün bir örnek sunmaktadır. Nikolajeva'nın (2005) mekânın sembolik anlam taşıyabileceğine ilişkin tespiti, özellikle The Eyes and the Impossible'da parkın özgürlük ve aidiyet kavramlarını somutlaştırması ve The Girl Who Drank the Moon'da Protectorate ile ormanın karşıtlığı aracılığıyla güçlü biçimde doğrulanmaktadır.

Bakış açısı tercihlerinde incelenen eserlerde belirgin bir çeşitlilik gözlemlenmektedir. Birinci kişi bakış açısının (The Crossover, When You Trap a Tiger, The Last Cuentista, The Eyes and the Impossible) güçlü bir öznel anlatım ve yakınlık sağladığı; sınırlı üçüncü kişi bakış açısının (Last Stop on Market Street, Merci Suárez Changes Gears, New Kid, The First State of Being, The Girl Who Drank the Moon) esneklik ve anlatıcı mesafesi dengesi kurduğu görülmektedir. Özellikle dikkat çekici olan, Hello, Universe ve Freewater'da tercih edilen karma bakış açılarıdır. Hello, Universe'te Valencia için birinci kişi, diğer karakterler için sınırlı üçüncü kişi bakış açısının kullanılması, Nikolajeva'nın (2010) bakış açısı seçiminin ideolojik tercihleri yansıttığına ilişkin görüşünü somutlaştırmaktadır; işitme engelli bir karakterin sesini doğrudan okuyucuya iletme kararı, engellilik temsiline anlatısal düzeyde de güçlendirilmesi anlamına gelmektedir. Freewater'da Homer'ın birinci kişi, diğer anlatıcıların üçüncü kişi bakış açısıyla sunulması ise tarihsel deneyimi hem köleliği yaşayanların hem de özgür doğanların perspektifinden işleme kararını yansıtmakta ve bu karar, Bishop'un (1990) çeşitli perspektiflerin bir arada sunulmasına ilişkin "pencere" metaforuyla anlam kazanmaktadır. The Eyes and the Impossible'da Johannes'in köpek perspektifinden birinci kişi anlatımı ise Genette'in (1980) odaklama kavramı çerçevesinde

özgün bir örnek oluşturmaktadır; anlatıcının sınırlı ve öznel algısı hem mizahi hem de felsefi bir etki yaratmaktadır.

Üslup ve ton açısından incelenen eserlerde en belirgin özellik, didaktik söylemden tutarlı biçimde kaçınılmasıdır. Lukens vd.'nin (2016) didaktik yaklaşımın eserin estetik değerini düşürdüğüne ve okuyucunun yorumlama özgürlüğünü kısıtladığına ilişkin uyarısı, incelenen eserlerin tamamında izlenebilir bir bilinçlilikle karşılık bulmaktadır. Temalar doğrudan iletilmek yerine karakterlerin deneyimleri, kararları ve ilişkileri aracılığıyla dolaylı biçimde aktarılmaktadır. The Crossover'ın şiirsel anlatım yapısı, New Kid'in grafik roman biçiminin görsel-sözel katmanlılığı ve The Last Cuentista'nın bilimkurgu diliyle cuento geleneğini birleştiren hibrit üslubu, Nikolajeva'nın (2002) her yazarın kendine özgü sesinin metni diğerlerinden ayırt eden temel unsur olduğuna ilişkin görüşünü desteklemektedir. Ton açısından ise incelenen eserlerde anlatının duygusal atmosferinin olay örgüsüyle paralel biçimde dönüşüm gösterdiği dikkat çekmektedir. Baskı ve direnişi konu alan Freewater'ın gerilimli tonu ile topluluğun iç yaşamını aktaran bölümler arasındaki kontrast ya da The Crossover'ın enerjik şiirsel bölümleri ile babanın hastalanmasını izleyen durgun pasajlar arasındaki geçiş, ton kullanımının anlatısal bir araç olarak ustaca biçimde kurgulandığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, Lukens vd.'nin (2016) ton ile tematik içeriğin birbiriyle uyum içinde olması gerektiğine ilişkin ölçütünün incelenen eserlerde karşılandığını göstermektedir.

Tema açısından değerlendirildiğinde, incelenen eserlerde gizli temanın baskın tercih olduğu görülmektedir. Bu bulgu, Nikolajeva'nın (2002) çağdaş çocuk edebiyatında gizli temaların baskın hâle geldiğine ve temaların dayatılmak yerine keşfedilmesi gerektiğine ilişkin görüşüyle örtüşmektedir. The First State of Being'in şimdiki anı yaşama temasını hem açık hem gizil düzeyde işlemesi, gizli temaya kıyasla daha az rastlanan açık tema kullanımının bu eserde bilinçli bir anlatı kararı olarak tercih edildiğini düşündürmektedir. Büyüme ve kimlik arayışı, kültürel mirasın korunması, dayanışma ve özgürlük, kayıp ve yas gibi temaların birden fazla eserde ortak biçimde işlenmesi dikkat çekmektedir. Bu örtüşme, Iwamoto'nun (1996) Newbery ödüllü eserlerde dostluk, aile ilişkileri ve maceranın öne çıkan

temalar olduğunu ortaya koyan bulgusuyla kısmen örtüşmekte, ancak incelenen dönemde kimlik, kültürel miras ve toplumsal direnişin ön plana çıkmasıyla bu bulgunun ötesine geçmektedir. Bryant'ın (2008) Newbery ödüllü kitaplarda karakter eğitimi öğelerinin yoğun biçimde yer aldığını ortaya koyan çalışmasıyla karşılaştırıldığında, 2015-2025 dönemindeki eserlerde değerlerin didaktik biçimde aktarılmak yerine karakterlerin deneyimleri aracılığıyla dolaylı olarak iletildiği görülmektedir; bu da karakter eğitiminin biçiminin değiştiğine işaret etmektedir.

WNDB yansımaları açısından bulgular bütünsel biçimde değerlendirilmeden önce, ödül süreçlerinin tarihsel ve toplumsal bağlamdan bağımsız ele alınamayacağını vurgulamak gerekmektedir. Newbery komitesi, mesleki yeterliliğe sahip kütüphanecilerden oluşan ve belirli bir tarihsel anda karar alan bir yapıdır. Bu nedenle ödül süreçlerinin dönemin sosyal iklimiyle örtüşmesi beklenebilir bir durumdur. Nitekim incelenen 11 eserin büyük çoğunluğunun Black Lives Matter hareketinin ivme kazandığı, çocuk yayıncılığındaki çeşitlilik verilerinin kamuoyuyla geniş ölçüde paylaşılmaya başlandığı ve WNDB'nin kurumsal bir yapıya kavuşarak çocuk kütüphaneciliği alanında sistematik baskı oluşturduğu bir dönemle çakışması tesadüf olarak değerlendirilememektedir. Crisp vd. (2016), ödüllendirme pratiklerinin belirli anlatı ve temsil normlarını meşrulaştırma işlevi gördüğünü ve bu işlevin toplumsal baskıdan azade olamayacağını öne sürmektedir. Kidd (2007) de benzer biçimde Newbery'nin çocuk edebiyatında nelerin değerli sayıldığını hem yansıttığını hem de inşa ettiğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede WNDB hareketinin ödül süreçleri üzerindeki etkisi doğrudan nedensellik iddiasıyla değil, dönemin sosyokültürel dinamikleriyle örtüşen yapısal bir dönüşüm olarak yorumlanmaktadır.

Tüm bu zemin üzerinde bulgular değerlendirildiğinde, hareketin 2014'te başlamasının ardından Newbery ödüllü kitaplarda temsil çeşitliliğinin belirgin biçimde arttığı görülmektedir. Park Dahlen'in (2020) 2014 öncesinde Beyaz olmayan yazarlara ait eserlerin Newbery süreçlerinde yetersiz biçimde temsil edildiğini ortaya koyan tespiti, bu dönemle tamamlanır nitelikte bir dönüşümü belgelemektedir. Yıllara göre kazanan yazarlar incelendiğinde, Kwame Alexander, Matt de la Peña, Erin Entrada Kelly, Meg Medina, Jerry

Craft, Tae Keller, Donna Barba Higuera ve Amina Luqman-Dawson gibi azınlık kimliklerine sahip yazarların büyük bir ağırlık oluşturduğu dikkat çekmektedir. Kaabaa'nın (2024) Newbery tarihinin büyük bölümünde yalnızca altı Siyah yazarın ödül aldığını ortaya koyan bulgusuyla kıyaslandığında, bu dönem yapısal bir kırılmaya işaret etmektedir. WNDB çerçevesi açısından etnik ve kültürel çeşitlilik, engellilik temsili ve sosyoekonomik farklılıklar incelenen eserlerde öne çıkan boyutlar olmaktadır. Valencia'nın işitme engelinin anlatının merkezine yerleştirildiği Hello, Universe ve Alzheimer hastalığının çocuğun bakışından işlendiği Merci Suárez Changes Gears, engellilik ve hastalık temsiliinin özgün ve didaktizmden uzak biçimlerde kurgulanabildiğini göstermektedir. Bu durum, Lawrence'ın (2019) "çeşitli kitap" kavramının yalnızca etnik çeşitliliği değil engellilik, sosyoekonomik arka plan ve aile yapılarındaki farklılıkları da kapsayan geniş bir spektrumu içermesi gerektiğine ilişkin kavramsal analiziyle örtüşmektedir. Bununla birlikte, incelenen eserlerde cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliğinin doğrudan ele alınan bir boyut olarak yer almadığı dikkat çekmektedir. WNDB'nin (We Need Diverse Books, 2023) bu boyutları da çeşitlilik tanımının ayrılmaz parçaları olarak içerdiği göz önünde bulundurulduğunda, bu bulgu Newbery ödüllü eserlerin kapsayıcılık söylemine tam olarak yanıt vermediğine ya da bu boyutun henüz ödül süreçlerine tam anlamıyla taşınmadığına işaret edebilmektedir. Bu sınırlılık, Dávila'nın (2015) çeşitli kitapların sınıfa taşınmasının tek başına yeterli olmadığını ve çeşitlilik söyleminin eleştirel biçimde sorgulanması gerektiğini vurgulayan görüşüyle örtüşmektedir.

Araştırmanın genel bir değerlendirmesini yapmak gerekirse, 2015-2025 dönemi Newbery ödüllü kitaplarının çocuk edebiyatı alanında hem süregelen bazı özellikleri hem de belirgin dönüşümleri yansıttığı görülmektedir. Kronolojik olay örgüsü, değişken ana karakter ve didaktizmden kaçınma gibi temel edebi nitelikler tüm eserlerde korunmakta; etnik çeşitlilik, kültürel kimlik ve tarihsel dışlanmışlık temaları önceki dönemlerden belirgin biçimde farklılaşan yeni ağırlık noktaları oluşturmaktadır. Solt'un (1973) tarihsel ve coğrafi çeşitliliğin ödül süreçlerinde belirleyici olduğunu ortaya koyduğu bulgusunun yerini, incelenen dönemde kimlik politikaları ve temsil çeşitliliğine ilişkin kaygıların aldığı

söylenebilmektedir. Bu dönüşüm, yalnızca estetik ya da pedagojik kaygıların değil daha geniş sosyokültürel dinamiklerin de çocuk edebiyatı ödül süreçlerini şekillendirmekte ve Crisp vd.'nin (2016) ödüllendirme pratiklerinin çocuklara sunulan temsil normlarını belirlediğine ilişkin tespitini güçlendirmektedir. Tüm bağlamda, incelenen eserlerin Newbery kriterlerinin hem edebi kalite hem de çocuk okuyucuya yönelik sunum mükemmelliği boyutlarını (ALA, 2023) karşıladığı ve aynı zamanda WNDB hareketinin alanda yarattığı baskının ödül süreçlerine kısmen yansıdığı söylenebilmektedir.

Bölüm 5

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada 2015-2025 yılları arasında Newbery Madalyası kazanan 11 çocuk kitabı, Lukens vd. (2016)'nın yedi başlıklı içerik özellikleri çerçevesi ve WNDB hareketi perspektifinden betimsel içerik analizi yöntemiyle incelenmektedir. Bulgular, incelenen eserlerin edebi açıdan hem süregelen nitelikleri koruduğunu hem de dönemin sosyokültürel dinamiklerini yansıtan belirgin dönüşümler sergilediğini ortaya koymaktadır.

Tür açısından çağdaş kurgunun beş eserle baskın konumda olduğu görülmektedir. Bu dağılım, çocuk edebiyatının önceki dönemlerde tarihsel kurgu ağırlıklı bir yapıdan güncel deneyimi ve kimlik sorunsalını merkeze alan çeşitli bir tür repertuarına evrildiğini göstermektedir. Grafik roman biçiminin Newbery sürecinde ilk kez madalya kazanması ise "seçkin katkı" kavramının biçimsel sınırlarını genişlettiğini ortaya koymaktadır.

Karakter özellikleri açısından incelenen tüm eserlerde Lukens vd.'nin (2016) nitelikli çocuk edebiyatının temel ölçütü olarak tanımladığı değişken ana karakter koşulunun karşılandığı görülmektedir. Ana karakterler anlatı boyunca psikolojik, duygusal veya ahlaki bir dönüşüm geçirmekte; karakterlerin tanıtımında fiziksel betimlemenin ikincil kaldığı, diyalog, eylem ve ilişkiler aracılığıyla aktarımın ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Etnik çeşitlilik açısından ise incelenen dönemin önceki Newbery tarihinden belirgin biçimde ayrıştığı; azınlık kimliklerine sahip ana karakterlerin büyük bir ağırlık oluşturduğu dikkat çekmektedir.

Olay örgüsü açısından tüm eserlerde kronolojik ve ilerleyici yapının tercih edildiği görülmektedir. Birden fazla eserde önceden sezdirme tekniği, ağır konuları okuyucuya kademeli biçimde aktarma işlevi üstlenmekte; sansasyonizm ve yapay dramatikleştirmeden tutarlı biçimde kaçınılmaktadır. Zaman ve mekân büyük çoğunlukta bütünleşik işlev üstlenmekte; mekânsal karşıtlıklar ve tarihsel atmosfer anlatının tematik çekirdeğiyle doğrudan ilişkilendirilmektedir.

Bakış açısı tercihlerinde çeşitlilik gözlemlenmekte; birinci kişi, sınırlı üçüncü kişi ve karma bakış açılarının bilinçli anlatı kararları olarak kullanıldığı görülmektedir. Özellikle Hello, Universe'te işitme engelli Valencia için birinci kişi bakış açısının tercih edilmesi ve Freewater'ın çok sesli yapısı, bakış açısı seçiminin temsil kaygılarıyla bütünleşebildiğini somutlaştırmaktadır. Üslup ve ton açısından ise tüm eserlerde didaktik söylemden kaçınılmakta; her eserin kendine özgü bir anlatım sesi geliştirdiği ve tonun olay örgüsüyle uyum içinde dönüştüğü saptanmaktadır.

Tema açısından gizil temanın baskın olduğu belirlenmektedir. Büyüme, kimlik arayışı, kültürel miras, dayanışma ve kayıp gibi temaların birden fazla eserde kesişmesi, dönemin ödüllü çocuk edebiyatında belirli bir tematik yakınsama olduğuna işaret etmektedir. WNDB yansımaları açısından etnik çeşitlilik, engellilik temsili ve sosyoekonomik farklılıklar görünür biçimde yer bulurken, cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliğinin doğrudan işlenen bir boyut olarak yer almaması dikkat çekici bir sınırlılık olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, ödüllü çocuk edebiyatının çeşitlilik söylemini henüz bütünsel biçimde karşılamadığını düşündürmektedir.

Sonuç olarak, 2015-2025 dönemi Newbery ödüllü eserler, Lukens vd.'nin (2016) öngördüğü edebi nitelikleri büyük ölçüde taşımakta; aynı zamanda dönemin sosyokültürel dönüşümlerini çocuk edebiyatına taşıyan bir yapı sergilemektedir. Bu araştırma, Newbery Madalyası'nın salt edebi seçkinliği ölçen bir ölçütten öte, çocuk edebiyatında neyin değerli sayıldığını dönemin toplumsal dinamikleriyle birlikte yeniden inşa eden canlı bir mekanizma olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Edebiyat; toplumun aynası olduğu kadar toplumu şekillendiren bir güçtür ve bu güç, çocuk okurun elindeki kitapta derin izini bırakmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- a. Newbery Madalyası'nın tüm tarihini (1922'den günümüze) kapsayan boylamsal bir içerik analizi yapılması önerilmektedir. Böyle bir analizin tür, tema ve temsil örüntülerindeki tarihsel dönüşümlerin daha bütünsel biçimde izlenmesine olanak tanıyacağı öngörülmektedir.

- b. Araştırmada kullanılan betimsel analiz çerçevesinin diğer saygın çocuk edebiyatı ödüllerine (Hans Christian Andersen, Astrid Lindgren Anma Ödülü gibi) uyarlanması ve bu yolla karşılaştırmalı çalışmalar yürütülmesi önerilmektedir.
- c. Türkiye'de ulusal düzeyde ödül almış çocuk kitaplarının bu araştırmada kullanılan çerçeveye incelenerek Newbery ödüllü eserlerle karşılaştırılması önerilmektedir. Böyle bir çalışmanın Türk çocuk edebiyatındaki içerik örüntülerini uluslararası bir perspektiften değerlendirme imkânı sunacağı öngörülmektedir.
- d. Bu araştırmada WNDB hareketinin ödüllü kitaplara yansması betimsel düzeyde ortaya konulmuştur. Toplumsal hareketlerin yayıncılık kararları, editöryal tercihler ve ödül komitesi yapıları üzerindeki dolaylı etkilerini derinlemesine ele alan nitel ya da karma yöntemli çalışmalar yürütülmesi önerilmektedir; bu çalışmaların söz konusu ilişkiyi daha güçlü biçimde aydınlayabileceği öngörülmektedir.
- e. Black Lives Matter, #OwnVoices ve WNDB gibi dijital aktivizm tabanlı hareketlerin çocuk edebiyatı üretimini nasıl dönüştürdüğünü tarihsel ve karşılaştırmalı bir perspektiften ele alan araştırmalar yürütülmesi önerilmektedir. Bu araştırmaların edebiyat sosyolojisi ile çocuk edebiyatı disiplinleri arasında bağ kurulmasına katkı sağlayabileceği öngörülmektedir.
- f. Araştırmanın, çocuk edebiyatı derslerinde ve temel eğitim düzeyindeki okuma eğitimi programlarında nitelikli metin seçimine yönelik ölçüt geliştirme çalışmalarında kullanılabileceği ve bu alandaki araştırmalara katkı sağlayabileceği öngörülmektedir.
- g. Araştırmada kullanılan betimsel analiz çerçevesinin Türkçe çocuk kitaplarının değerlendirilmesine uyarlanması ve bu uyarlamanın geçerlik-güvenirlik çalışmalarıyla sınanması önerilmektedir. Bu çalışmaların ulusal çocuk edebiyatı araştırmalarına yöntemsel katkı sağlayabileceği öngörülmektedir.

Kaynaklar

- Adam, H. ve Byrne, M. (2024). 'I'm not from a country, I'm from Australia.' Costumes, scarves, and fruit on their heads: The urgent need for Culturally Responsive Pedagogy when sharing diverse books with children. *Australian Educational Researcher*, 51, 1121–1140.
- Aktaş Kubal, S. (2019). Çok okunan çocuk kitaplarının değerler yönüyle incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Alpöge, G. (1990). Çocuk edebiyatı. Bilgi Yayınevi.
- Aydın, E. (2019). Türk edebiyatındaki ödüllü çocuk romanlarında temalar (1948-2016) [Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- American Library Association. (2023). John Newbery Medal Committee manual (Revised March 2023). Association for Library Service to Children. <https://www.ala.org/alsc>
- Aristoteles. (2016). Poetika: Şiir sanatı üzerine (A. Çokona ve Ö. Aygün, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (Özgün eser M.Ö. yaklaşık 335 yılında yazılmıştır).
- Arslan, E. (2025). Validity and reliability in qualitative research. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 69, 383–394.
- Aslan, C. (2010). An analysis of the presentation of women in 100 basic literary works in Turkey. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 10(38), 19–36.
- Aslan, C., Karaman-Kepenekci, Y., Doğan-Güldenöğlü, B. N. ve Karagül, S. (2016). Analysing the subject of peace in award-winning children's and adolescent novels in Turkey. *Journal of Peace Education*, 13(1), 60–78. <https://doi.org/10.1080/17400201.2016.1139558>

- Association for Library Service to Children. (2019). National research agenda for library service to children (ages 0–14). American Library Association. <https://www.ala.org/alsc/publications-resources/research-agenda>
- Association for Library Service to Children. (2019). John Newbery Medal. American Library Association. <https://www.ala.org/alsc/awardsgrants/bookmedia/newbery>
- Bakhtin, M. M. (1981). The dialogic imagination: Four essays. University of Texas Press.
- Beckett, S. L. (2009). Crossover fiction: Global and historical perspectives. Routledge.
- Bettelheim, B. (1976). The uses of enchantment: The meaning and importance of fairy tales. Knopf.
- Bishop, R. S. (1990). Mirrors, windows, and sliding glass doors. Perspectives: Choosing and Using Books for the Classroom, 6(3), ix–xi.
- Botelho, M. J. ve Rudman, M. K. (2009). Critical multicultural analysis of children's literature: Mirrors, windows, and doors. Routledge.
- Bottigheimer, R. B. (2020). Fairy tales and folk tales. P. Nel ve L. Paul (Ed.), Keywords for children's literature içinde (2. baskı, ss. 86–90). New York University Press.
- Bryant, J. B. (2008). Character traits in Newbery Award literature 1997-2007 [Doktora tezi, Liberty University]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Bulut, P. ve Kuşdemir, Y. (2013). TÜBİTAK tarafından yayınlanan çocuk kitaplarının içerik özelliklerinin incelenmesi. Turkish Studies, 8(12), 215–226.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri (19. baskı). Pegem Akademi.
- Carpenter, H. (2009). Secret gardens: A study of the golden age of children's literature. Faber and Faber.
- Cart, M. (2016). Young adult literature: From romance to realism (3. baskı). ALA Neal-Schuman.

- Cart, M. ve Jenkins, C. A. (2018). *The heart has its reasons: Young adult literature with gay/lesbian/queer content, 1969-2004* (2. baskı). Scarecrow Press.
- Chung, S., Paciga, K. A. ve Koss, M. D. (2025). Who is represented? A content analysis of characters in award-winning and acclaimed literature for elementary and middle school students. *International Journal on Social and Education Sciences*, 7(4), 292–306. <https://doi.org/10.46328/ijonses.5405>
- Crabb, P. B. ve Marciano, D. L. (2011). Representations of material culture and gender in award-winning children's books: A 20-year follow-up. *Journal of Research in Childhood Education*, 25(4), 390–398. <https://doi.org/10.1080/02568543.2011.605209>
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3. baskı). Sage Publications.
- Crisp, T. ve Hiller, B. (2011). "Is this a boy or a girl?": Rethinking sex-role representation in Caldecott Medal-winning picturebooks, 1938-2011. *Children's Literature in Education*, 42(3), 196–212.
- Crisp, T., Knezek, S. M., Quinn, M., Bingham, G. E., Girardeau, K. ve Starks, F. (2016). What's on our bookshelves? The diversity of children's literature in early childhood classroom libraries. *Journal of Children's Literature*, 42(2), 29–42.
- Çatalcalı-Soyer, A. (2009). Okulöncesi dönem çocuk hikâye kitapları: Stereotipler ve kimlikler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 13–27.
- Çer, E. (2014). *Edebiyatta çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkelerinin incelenmesi* [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Dávila, D. (2015). #WhoNeedsDiverseBooks?: Preservice teachers and religious neutrality with children's literature. *Research in the Teaching of English*, 50(1), 60–83.

- Denzin, K. N. ve Lincoln, S. Y. (Ed.). (2005). The SAGE handbook of qualitative research. Sage Publications.
- Dilidüzgün, S. (2020). Çocuk edebiyatı. Pegem Akademi.
- Düzyol-Türk, E., Korkmaz, Ö., Ün, Ş. İ., Gülüm, Z. ve Yıldırım, R. G. (2023). 4-6 yaş resimli öykü kitaplarının içerik ve resimleme özellikleri açısından incelenmesi. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, (58), 3121–3137.
- Ewers, H.-H. (2009). Fundamental concepts of children's literature research: Literary and sociological approaches. Routledge.
- Fishelov, D. (1993). Metaphors of genre: The role of analogies in genre theory. Penn State Press.
- Forster, E. M. (1927). Aspects of the novel. Harcourt Brace.
- Forster, N. (1995). The analysis of company documentation. C. Cassell ve G. Symon (Ed.), Qualitative methods in organizational research: A practical guide içinde. Sage Publications.
- Freire, P. (1970). Pedagogy of the oppressed. Continuum.
- Frye, N. (1957). Anatomy of criticism: Four essays. Princeton University Press.
- Galda, L. ve Cullinan, B. E. (2006). Literature and the child (6. baskı). Wadsworth.
- Galda, L., Liang, L. A. ve Cullinan, B. E. (2017). Literature and the child (9. baskı). Cengage Learning.
- Genette, G. (1980). Narrative discourse: An essay in method (J. E. Lewin, Çev.). Cornell University Press.
- Gibbs, G. R. (2007). Analyzing qualitative data (Cilt 6). U. Flick (Ed.), The SAGE qualitative research kit içinde. Sage Publications.
- Goetz, J. P. ve LeCompte, M. D. (1984). Ethnography and qualitative design in educational research. Academic Press.

- Goga, N., Guanio-Uluru, L., Hallås, B. O. ve Nytnes, A. (Ed.). (2018). *Ecocritical perspectives on children's texts and cultures: Nordic dialogues*. Palgrave Macmillan.
- Gökmen, B. (2017). Ödüllü çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gönen, M. (2019). *Erken çocukluk döneminde çocuk edebiyatı*. (Ed.), Eğiten Kitap.
- Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M. ve Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 250–265.
- Gönen, M., Uygun, M., Erdoğan, Ö. ve Katrancı, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri açısından incelenmesi. *Millî Eğitim*, (196), 258–272.
- Grenby, M. O. (2008). *Children's literature*. Edinburgh University Press.
- Gültekin, A. (2012). Cumhuriyet dönemi Türk çocuk edebiyatı. *Millî Folklor*, 24(94), 138–148.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. Sage.
- Hart, M. (2024, 27 Ağustos). We need diverse books. The Writer. <https://www.writermag.com/get-published/the-publishing-industry/diverse-books/>
- Hatch, J. A. (2002). *Doing qualitative research in education settings*. State University of New York Press.
- hooks, b. (1994). *Teaching to transgress: Education as the practice of freedom*. Routledge.
- Huck, C. S., Hepler, S., Hickman, J. ve Kiefer, B. Z. (2004). *Children's literature in the elementary school* (8. baskı). McGraw-Hill.
- Hunt, P. (1994). *An introduction to children's literature*. Oxford University Press.
- Hunt, P. (2000). *Understanding children's literature* (1. baskı). Routledge.

- Hunt, P. (Ed.). (1992). *Literature for children: Contemporary criticism*. Routledge.
- Hunt, P. ve Ray, S. (1996). *International companion encyclopedia of children's literature*. Routledge.
- Iser, W. (1978). *The act of reading: A theory of aesthetic response*. Johns Hopkins University Press.
- Iwamoto, V. V. (1996). *The portrayal of ethnicity, gender, ages, character roles and themes in award winning children's literature from 1938 through 1995* [Doktora tezi, University of Southern California]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Jenkins, C. (1996). Women of ALA youth services and professional jurisdiction: Of nightingales, Newberies, realism, and the right books, 1937–1945. *Library Trends*, 44(4), 815–840.
- Joels, R. (1999). Weaving world understanding: The importance of translations in international children's literature. *Children's Literature in Education*, 30(1), 65–83. <https://doi.org/10.1023/a:1022485719776>
- Johnson, B. ve Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları: Nicel, nitel ve karma yaklaşımlar* (S. B. Demir, Çev.; 4. baskı). Eğiten Kitap.
- Jung, C. G. (1969). *The archetypes and the collective unconscious* (2. baskı, R. F. C. Hull, Çev.). Princeton University Press. (Özgün eser 1959 yılında yayımlanmıştır)
- Kaabaa, V. (2024). Decoding anti-blackness in children's literature: A century-long content analysis of John Newbery Award books, the underrepresentation of Black authors, and its implications for critical librarianship. *Journal of Education for Library and Information Science*. <https://doi.org/10.21900/j.alise.2024.1709>
- Kanat Soysal, Ö. (2018). *Eğitim fakültelerindeki çocuk edebiyatı öğretiminin değerlendirilmesi (Bir ders tasarımı örneği)* [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Kanmaz, F. ve Aslan, C. (2022). An investigation of children's and young adult books in the context of critical thinking skills acquisition. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. <https://doi.org/10.30964/auebfd.1082458>
- Karagöz, S. (2014). Çocuk romanlarındaki başkışilerin yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemlerinin incelenmesi [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Karatay, H. (2011). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. Kuramsal Eğitimbilim, 4(1), 81–88.
- Kidd, K. B. (2007). Prizing children's literature: The case of Newbery Gold. Children's Literature, 35, 3–23.
- Kiefer, B. Z. ve Tyson, C. A. (2022). Charlotte Huck's children's literature: A brief guide (3. baskı). McGraw-Hill.
- Koss, M. D. ve Paciga, K. A. (2020). Diversity in Newbery Medal-winning titles: A content analysis. Journal of Language and Literacy Education, 16(2).
- Krippendorff, K. (2013). Content analysis: An introduction to its methodology (3. baskı). Sage.
- Kümmerling-Meibauer, B. (2018). The Routledge companion to picturebooks. Routledge.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (1980). Metaphors we live by. University of Chicago Press.
- Lamb, K. M. H. (2025). Implementing high-quality texts: Award-winning books in K-8 classrooms [Yüksek lisans tezi, Saint Cloud State University]. Digital Commons @ Saint Cloud State University.
- Lawrence, E. E. (2019). We need them but what are they?: A conceptual analysis of diverse books. Proceedings of the ALISE Annual Conference, 111–115.
- Le Guin, U. K. (1979). The language of the night: Essays on fantasy and science fiction. Putnam.

- Lesnik-Oberstein, K. (1994). *Children's literature: Criticism and the fictional child*. Clarendon Press.
- Lukens, R. J., Smith, J. J. ve Coffel, C. M. (2016). Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış (C. Pamay, Çev.; M. Günyüz ve S. Sarıçam, Ed.). Erdem Yayınları. (Özgün eser 2013 yılında yayımlanmıştır)
- Mabbott, C. (2017). The We Need Diverse Books campaign and critical race theory: Charlemae Rollins and the call for diverse children's books. *Library Trends*, 65(4), 508–522. <https://doi.org/10.1353/lib.2017.0015>
- Mar, R. A., Oatley, K. ve Peterson, J. B. (2009). Exploring the link between reading fiction and empathy: Ruling out individual differences and examining outcomes. *Communications*, 34(4), 407–428. <https://doi.org/10.1515/COMM.2009.025>
- Marcus, L. S. (2007). Golden legacy: How Golden Books won children's hearts, changed publishing forever, and became an American icon along the way. Golden Books.
- Mendlesohn, F. (2008). *Rhetorics of fantasy*. Wesleyan University Press.
- Merriam, S. B. (2018). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber (S. Turan, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Merriam, S. B. ve Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (4. baskı). Jossey-Bass.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: A sourcebook of new methods*. Sage Publications.
- Mol, S. E., Bus, A. G., de Jong, M. T. ve Smeets, D. J. H. (2008). Added value of dialogic parent-child book readings: A meta-analysis. *Early Education & Development*, 19(1), 7–26.
- Nikolajeva, M. (2002). *The rhetoric of character in children's literature*. Scarecrow Press.

- Nikolajeva, M. (2005). *Aesthetic approaches to children's literature: An introduction*. Scarecrow Press.
- Nikolajeva, M. (2010). *Power, voice and subjectivity in literature for young readers*. Routledge.
- Nikolajeva, M. (2014). *Reading for learning: Cognitive approaches to children's literature*. John Benjamins.
- Nikolajeva, M. ve Scott, C. (2001). *How picturebooks work*. Garland.
- Nodelman, P. (2008). *The hidden adult: Defining children's literature*. Johns Hopkins University Press.
- Nodelman, P. ve Reimer, M. (2003). *The pleasures of children's literature* (3. baskı). Allyn and Bacon.
- Norton, D. E. (2011). *Through the eyes of a child: An introduction to children's literature* (8. baskı). Pearson.
- Nussbaum, M. C. (1997). *Cultivating humanity: A classical defense of reform in liberal education*. Harvard University Press.
- O'Sullivan, E. (2021). Historical development of children's literature. B. Kümmerling-Meibauer (Ed.), *The Routledge companion to children's literature and culture* içinde (ss. 13–26). Routledge.
- Oittinen, R. (2000). *Translating for children*. Garland.
- Özgider, D. S. (2010). *Türkiye ve İngiltere'de çok satılan çocuk kitaplarının biçimsel ve içerik özellikleri açısından karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Pantaleo, S. (2008). *Exploring student response to contemporary picturebooks*. University of Toronto Press.

- Park Dahlen, S. (2020). "We Need Diverse Books": Diversity, activism, and children's literature. N. op de Beeck (Ed.), *Literary cultures and twenty-first-century childhoods* içinde (ss. 83–107). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-32146-8_5
- Patton, M. Q. (2011). *Qualitative research and evaluation methods*. Sage Publications.
- Phelan, J. (1989). *Reading people, reading plots: Character, progression, and the interpretation of narrative*. University of Chicago Press.
- Propp, V. (1968). *Morphology of the folktale* (2. baskı). University of Texas Press.
- Qadir, H. A. R. (2025). *Children's literature between positive and negative means*.
- Reynolds, K. (2011). *Children's literature: A very short introduction*. Oxford University Press.
- Rose, J. (1984). *The case of Peter Pan, or the impossibility of children's fiction*. Macmillan.
- Rosenblatt, L. M. (1994). *The reader, the text, the poem: The transactional theory of the literary work* (Cep baskısı). Southern Illinois University Press.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. Tudem.
- Sims, R. (1982). *Shadow and substance: Afro-American experience in contemporary children's fiction*. National Council of Teachers of English.
- Sipe, L. R. (2008). *Storytime: Young children's literary understanding in the classroom*. Teachers College Press.
- Sipe, L. R. ve Pantaleo, S. (Ed.). (2008). *Postmodern picturebooks: Play, parody, and self-referentiality*. Routledge.
- Solt, M. J. (1973). *The Newbery Award: A survey of fifty years of Newbery winners and honor books* [Doktora tezi, Bowling Green State University]. ProQuest Dissertations & Theses Global.

- Stephens, J. (1992). *Language and ideology in children's fiction*. Longman.
- Stephens, J. ve McCallum, R. (1998). *Retelling stories, framing culture: Traditional story and metanarratives in children's literature*. Garland.
- Şener, C. (2018). Ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemlerinin incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış: Çocuk edebiyatı nedir ne değildir?* Kök Yayıncılık.
- Teddle, C. ve Tashakkori, A. (2020). *Karma yöntem araştırmalarının temelleri* (Y. Dede ve S. B. Demir, Ed.; 2. baskı). Anı Yayıncılık.
- Temple, C., Martinez, M. G. ve Yokota, J. (2018). *Children's books in children's hands: A brief introduction to their literature* (6. baskı). Pearson.
- Tolkien, J. R. R. (1947). On fairy-stories. C. S. Lewis (Ed.), *Essays presented to Charles Williams içinde* (ss. 38–89). Oxford University Press.
- Tondreau, C. L. (2024). Co-reading postmodern picturebooks as a context for literacy development. *Literacy*, 58(1), 23–33. <https://doi.org/10.1111/lit.12333>
- Tunnell, M. O., Jacobs, J. S., Young, T. A. ve Bryan, G. (2016). *Children's literature, briefly* (6. baskı). Pearson.
- Turanalp, M. (2025). Çocuk kitaplarında ölüm temasının işleniş: Bir ölüm eğitimi materyali olarak Arnold Lobel'in "Fil Amca" kitabı örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 54(248), 2367–2400. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1578461>
- Tüfekçi Can, D. (2014). *Çocuk edebiyatı: Kuramsal yaklaşım*. Eğiten Kitap.
- Tür, G. ve Turla, A. (1999). *Preschool children's literature and books*. Ya-Pa.

- Uslu, E. ve Aslan, C. (2023). Group antagonism as a social problem in award-winning children's books: Stereotype, prejudice, discrimination. *International e-Journal of Educational Studies*, 7(14), 201–224. <https://doi.org/10.31458/iej.es.1218194>
- Ünelöz, G. (2017). Ödüllü çocuk romanlarının toplumsal cinsiyet kalıpyargıları bağlamında incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Wall, B. (1991). *The narrator's voice: The dilemma of children's fiction*. Macmillan.
- Wannamaker, A. (2012). *Boys in children's literature and popular culture: Masculinity, abjection, and the fictional child*. Routledge.
- We Need Diverse Books. (2023, Mayıs/Haziran). We need diverse books: A decade in action. *The Horn Book Magazine*. <https://www.hbook.com/story/we-need-diverse-books-a-decade-in-action>
- We Need Diverse Books. (2016). About WNDB. <https://diversebooks.org/about-wndb/>
- Wilson, M. B. (2009). *Constructions of childhood found in award-winning children's literature* [Doktora tezi, The University of Arizona]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). *Çocuk edebiyatı* (3. baskı). Akçağ Yayınları.
- Young, T. A., Bryan, G., Jacobs, J. S. ve Tunnell, M. O. (2019). *Children's literature, briefly* (7. baskı). Pearson.
- Zipes, J. (2012). *The irresistible fairy tale: The cultural and social history of a genre*. Princeton University Press.

İncelenen Ödüllü Çocuk Kitapları

- Alexander, K. (2014). The crossover. Andersen Press.
- Barnhill, K. (2016). The girl who drank the moon. Piccadilly Press.
- Barba Higuera, D. (2021). The last cuentista. Levine Querido.
- Craft, J. (2019). New kid. HarperCollins Children's Books.
- de la Peña, M. (2015). Last stop on Market Street. Puffin Books.
- Eggers, D. (2023). The eyes and the impossible. Alfred A. Knopf.
- Keller, T. (2020). When you trap a tiger. Yearling Books.
- Kelly, E. E. (2017). Hello, universe. Greenwillow Books.
- Kelly, E. E. (2024). The first state of being. Greenwillow Books.
- Luqman-Dawson, A. (2022). Freewater. Jimmy Patterson Books.
- Medina, M. (2018). Merci Suárez changes gears. Candlewick Press.

EK-A: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma Etik Kurulu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma Etik Kurulu

Sayı : E-51944218-050-00004703794
Konu : Etik Kurul (Prof. Dr. Hakan DEDEOĞLU ve Aycan KAŞIK)

14.01.2026

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

İlgi : 06.01.2026 tarihli ve E-77278857-300-00004688728 sayılı yazınız.

Ana Bilim Dalınız Sınıf Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Aycan KAŞIK**'ın, **Prof. Dr. Hakan DEDEOĞLU** danışmanlığında yürüttüğü **“Newbery Ödüllü Çeviri Çocuk Kitapları Üzerine Bir İçerik Analizi”** başlıklı tez çalışması, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma Etik Kurulunun **07.01.2026** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve ilgiliye tebliğini rica ederim.

Prof. Dr. Selda ÖZDEMİR
Kurul Başkanı

EK-B: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- * tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- * görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- * başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- * atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- * kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- * bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

20/05/2026

Ayca KAŞIK

EK-C: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

20/05/2026

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı: NEWBERY ÖDÜLLÜ ÇOCUK KİTAPLARI ÜZERİNE BETİMSSEL BİR ANALİZ

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
20/05/2026	148	239.286	21/04/2026	%2	2965453298

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Aycan KAŞIK

Öğrenci No: N22235305

Ana Bilim Dalı: Temel Eğitim

Programı: Sınıf Eğitimi

Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

İmza

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Hakan DEDEOĞLU

EK-Ç: Thesis/Dissertation Originality Report

20/05/2026

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Elementary Education

Thesis Title: A DESCRIPTIVE ANALYSIS ON NEWBERY AWARD – WINNING CHILDREN'S BOOKS

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
20/05/2026	148	239.286	21/04/2026	%2	2965453298

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Ayca KAŞIK

Student No.: N22235305

Department: Elementary Education

Program: Primary Education

Status: ☒ Masters ☐ Ph.D. ☐ Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED

Prof. Dr. Hakan DEDEOĞLU

EK-D: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- ☐ Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- ☐ Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ...ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- ☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

20/05/2026

Aycan KAŞIK

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tez erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılmamış durumda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

*Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

